

Observatori Bonpreu i Esclat del consum alimentari a Catalunya

Deu anys després de la crisi:
la demanda d'aliments a Catalunya el 2017
i els canvis a la recuperació 2013–17

Document núm. 6
abril 2019

The logo consists of the lowercase letters 'b' and 'p' in a white, sans-serif font, positioned on a red square background.The logo consists of the words 'bon' and 'preu' stacked vertically in a white, sans-serif font, positioned on a red square background.

Observatori Bonpreu i Esclat del consum alimentari a Catalunya

Edita

Bon Preu, SAU

Ctra.C-17, Km 73

08509 Les Masies de Voltregà (Barcelona)

Coordinació

Tracis, SL

Pau Claris, 147

08009 Barcelona

Autor

Dr. Josep Oliver i Alonso. Catedràtic emèrit d'Economia Aplicada. Universitat Autònoma de Barcelona.

Les anàlisis, les opinions i les conclusions que s'exposen en aquest treball pertanyen a l'autor de l'informe i no són necessàriament compartides pel Grup Bon Preu.

© Bon Preu, SAU

Les Masies de Voltregà, març del 2019

Sumari

Presentació	5
Resum executiu	7
Introducció	13
1. Ingrés i canvi demogràfic a les llars catalanes el 2017: amplia dispersió segons tipologies familiars	15
1.1. ocupació i ingrés familiar a Catalunya el 2017: una aproximació	16
1.2. Llars catalanes el 2017: augment del 0,9% anual, amb una àmplia dispersió per categories	18
1.2.1. Llars i edat de la persona de referència: el fort augment de les de 45 a 64 anys.....	20
1.2.2. Grandària familiar: el continuat increment de les llars s de més reduïdes dimensions	22
1.2.3. Creixements més intensos de parelles amb fills grans i llars amb persones de 65 i més anys..	24
1.2.4. Forta empenta de les famílies que ingressen 3.000 i més euros/mes	24
1.2.5. Síntesi de la dinàmica de les llars el 2017: majors augments d'aquelles d'edats intermèdies, més petites, amb fills grans, amb persones de 65 i més anys i amb ingressos més elevats..	28
2. La despesa en productes alimentaris i begudes no alcohòliques a Catalunya el 2017	37
2.1. El consum d'aliments el 2017 en el context de la recuperació de la despesa: davallada alimentària i augment de la resta de la despesa	37
2.2. La distinta dinàmica de la despesa alimentària per llar el 2017 i segons algunes característiques de les famílies	39
2.2.1. Despesa alimentària per llar el 2017: continua la caiguda nominal de la despesa en pa, carn, peix i oli i els guanys d'altres productes, fruita, cafès, hortalisses i sucs	39
2.2.2. Despesa alimentària/llar el 2017: augments en llars petites, en parelles amb fills de més de 16 anys i en les d'ingressos intermedis	41
2.3. Despesa alimentària total a les famílies catalanes el 2017.....	45
3. Recuperació econòmica (2013-17) i transició demogràfica: el seu impacte en la despesa en aliments i begudes no alcohòliques	50
3.1. Llars, despesa per família i despesa total en aliments a la recuperació 2013-17: el lent retorn a la normalitat	50
3.2. La millora de la despesa alimentària 2013-17: contribucions poblacionals i del comportament	56
3.2.1. Efecte demogràfic i canvis en el comportament: contribució al canvi alimentari de les distintes llars a la recuperació 2013-17	57
3.2.2. Estructura de les llars i contribució al canvi alimentari total a la recuperació: una aproximació	
4. De la crisi a la recuperació: els canvis a la despesa en aliments i begudes no alcohòliques 2008-17	69
Conclusions finals	71
Annex 1. Annex estadístic.....	73
Annex 2. Annex metodològic.....	83

Presentació

Bon Preu us presenta un nou estudi en el marc de l'**Observatori Bonpreu i Esclat del consum alimentari a Catalunya**. Una vegada més, la nostra voluntat és analitzar l'evolució del consum i els canvis en els hàbits alimentaris de la nostra societat, els quals, al llarg dels darrers anys, s'han vist condicionats per un període d'intensa crisi econòmica, al qual ha succeït un incipient procés de recuperació econòmica.

Com en números anteriors, les conclusions que aquí es traslladen no són el resultat d'un estudi a partir de dades de la nostra companyia, si no que es tracta d'una anàlisi sobre les dinàmiques del conjunt de la societat catalana, de la qual Bonpreu i Esclat en són simplement uns partícips més. Per tant, la nostra contribució cal entendre-la com una aportació a un àmbit de referència rellevant de la despesa familiar, el qual alhora és l'objecte principal de la nostra activitat com a empresa. Darrera del consum alimentari hi ha evidentment la resposta a una necessitat bàsica de qualsevol societat, però també un sector estratègic per a l'economia del país, ja que d'ell en depèn tota la cadena de valor del sector: productors, transformadors, logístics i distribuïdors. I tot això, en un context d'importants transformacions dels canals comercials, amb l'arribada de nous competidors i noves estratègies.

Sense més, volem agrair la col·laboració i complicitat de l'autor d'aquest estudi, el catedràtic emèrit de la Universitat Autònoma de Barcelona, Dr. Josep Oliver i Alonso, així com l'equip d'economistes de Tracis que coordina aquest Observatori i els encoratgem a seguir amb la qualitat d'estudi i el rigor anàlisi que caracteritza la seva feina.

Les Masies de Voltregà, març del 2019

Resum executiu

A. Despesa en aliments a Catalunya el 2017: raons demogràfiques i de comportament

1. Excepcional creixement de l'ocupació el 2017 (2,8%), fins a uns 90.000 llocs nous de treball a Catalunya. Aquest avenç reflecteix la pràctica estabilitat dels actius i un rellevant avenç dels inactius, que s'ha traduït en una **intensa contracció dels aturats (-14,6%)**. Aquest creixement ocupacional ha tingut trasllats distints segons tipologies de llars:

- ⇒ **Segons edat de la persona de referència:** en les més joves (16 a 44 anys), augment d'ocupats (0,6%) i forta reducció de l'atur (-21,4%); en el grup de 45 a 64 anys més **elevat augment de l'ocupació (4,9%)** i menor davallada de l'atur (-10,2%). D'aquesta manera, el gruix de la nova ocupació del 2017 es concentra en llars on la persona de referència té 45 i més anys (uns 84.000 llocs de treball, un 4,6% d'augment).
- ⇒ **Segons grandària de la família:** en les d'una sola persona, l'augment dels ocupats el 2017 ha estat d'un elevat 6,5%, molt per sobre el 3,8% i el 3,3% de les de tres i de les de quatre i més

2. El volum de famílies catalanes va augmentar d'un 0,9% el 2017, afegint-se unes 25.000 a l'estoc existent, de forma que s'acosten ja a 3 milions d'unitats. Aquest creixement és també molt dispar segons tipologies de les llars:

- ⇒ **Per edat de la persona de referència.** Molt fort creixement d'aquelles en les que la persona de referència té entre 45 i 64 anys (6,2%, uns 68.000) i de 65 i més (3,1% i 26.000) i caiguda de les de 16 a 44 (-6,7, vora -68.000).
- ⇒ **Per grandària de la llar,** amb un perfil marcadament decreixent a mesura que incrementa la grandària. Mentre les més petites augmenten amb força (un 2,4%), les de quatre o més membres cauen (un -7,3%) i les de tres persones es mantenen pràcticament estables.
- ⇒ **Per ingrés mensual el 2017:** clara contracció d'aquelles per sota els 2.000 euros/mes (-8,0%, unes -135.000), de manera que gairebé s'ha revertit el procés de guany de les llars de menys ingressos, i increment de les que guanyen 2.000 euros o més (12,5%, unes 161.000).
- ⇒ **Síntesis dels canvis el 2017:** les llars que han crescut per sobre el 0,9 agregat tenen edats intermèdies, són unipersonals, parelles on la persona de referència té menys de 65 anys amb fills més grans de 16 anys, on la persona de referència té 65 o més anys i que superen els 2.000 euros/mes.

B. Despesa en productes alimentaris i begudes no alcohòliques a Catalunya el 2017

3. Despesa alimentària per llar el 2017: davallada de l'1,2%, fins els 4.517 euros/família que, en termes reals, implica una caiguda prou substancial, atès que l'IPC va augmentar a una taxa anual propera al 2%, i **accentuació de la pèrdua de pes dels aliments:** davant l'augment d'un 3,6% de les begudes no alcohòliques, els aliments es varen contreure d'un 1,5%. Per productes, es poden distingir tres grans blocs per la seva dinàmica el 2017:

- ⇒ Un conjunt **perd un important 4,7%** (caient del 52% al 50% del total entre 2016 i 2017), destacant les **caigudes del pa i cereals (-8%), olis i greixos (-5,6%), carn (-3,4%)**, que retrocedeix fins al 22,1% de la despesa) i **peix (-3,2%)**, que també perd posicions, i se situa a l'entorn del 12% del total el 2017.
- ⇒ Un altre grup **creix d'un notable 3,7%** (del 38% a gairebé el 40% de tota aquesta despesa), amb especial increment als **altres productes alimentaris** (plats preparats, espècies i herbes de cuina, aliments per a bebè i productes dietètics), amb un **avanç del 6,7% i un pes proper al 7% de tota la despesa alimentària**. Segueixen el grup del **café, te i altres begudes no alcohòliques** (que **creix prop del 6%**), la **fruita (4,4%)**, el **sucre, confitures, mel, xocolata i gelats (4%)**, els **sucs, refrescs i altres begudes no alcohòliques (2,3%)** i les **hortalisses, llegums i tubercles (1,4%)**.
- ⇒ Finalment, la **llet, el formatge i els ous** mantenen el seu pes.

4. Despesa alimentària per llar segons característiques de les famílies

- ⇒ **Segons edat de la persona de referència:**
 - ⇒ **Pes creixent de la despesa alimentària/llar sobre el consum total a mesura que augmenta l'edat de la persona de referència:** des del **14,9% que aportava a les més joves (16-44 anys) al gairebé el 23% per a les de 65 o més anys**, passant pel 16,7% de 45 a 64 anys.
 - ⇒ Tot i això, les **famílies en les que més ha crescut la despesa en aliments el 2017 són les de 45 a 64 anys (6,4%)**, força per sobre que a les més joves (2,2%) i que a les de 65 i més (2,5%).
- ⇒ **Atenent al nombre de persones que integren la llar:**
 - ⇒ **Pesos de la despesa en aliments relativament similars**, entre el 18% de les de dues persones al **16,4% de les de quatre i més**
 - ⇒ **Canvi en la despesa aliments/llar el 2017 que creix amb la grandària:** des del 0,9% de les unipersonals al 8,8% de les de quatre i més
- ⇒ **En relació amb els ingressos mensuals: tendència decreixent en la proporció de despesa alimentària a mesura que incrementa l'ingrés**
 - ⇒ **Valors extrems: des de vora el 23% per a les famílies que ingressen menys de 1.000 euros/mes al 14,5% per aquelles que ingressen 3.000 o més euros/mes.**
 - ⇒ La dinàmica del 2017 presenta un **perfil també creixent a mesura que incrementa l'ingrés: -5,7% el canvi a la despesa/llar a les de menys de 1.000 EUR/mes al 4,9% de les de 3.000 i més**

5. La despesa en consum alimentari del conjunt de les llars catalanes el 2017 va presentar una davallada nominal del 0,3% (fins a 4.517 euros/família, uns 50 euros/any menys que el 2016), molt allunyada de l'augment del 5,0% del conjunt de la despesa en consum, reflectint caigudes **dels aliments (-0,7%)** no compensades pel **fort augment de les begudes no alcohòliques (4,4%)**. Aquesta dinàmica del consum alimentari el 2017 reflecteix **augmentos en el nombre de famílies (0,9%) i davallades en la despesa nominal per llar (-1,2%)**.

6. El 2017, un conjunt d'aliments que representaven vora 2/3 parts de tota la despesa presentà caigudes importants (-3,3%), mentre l'altre tercera part mostrava increments notables (4,7%).

- ⇒ **En el primer grup** (amb davallades), destaquen particularment les caigudes del **pa i cereals (-7,1%) i olis i greixos (-5,3%)**; a aquests productes cal sumar-hi **la carn (-2,5%) i el peix (-2,3%)**, mentre que la pèrdua pel que fa a la llet, el formatge i els ous, considerats de forma agregada, és moderada (-0,6%). A l'altre extrem, **amb guanys notables destaquen els altres productes alimentaris (fort augment proper al 8%)**, hortalisses, llegums i tubercles alimentaris (2,4%) i el sucre, confitures, mel, xocolata i gelats (4,5%).
- ⇒ **El fort avenç de begudes no alcohòliques (4,4%)**, reflecteix un creixement molt elevat del **café, te i altres productes** similars, mentre els sucus, refrescos i altres similars també augmenten amb intensitat (3,1%).

C. Recuperació econòmica (2013-17) i transició demogràfica: el seu impacte en la despesa en aliments i begudes no alcohòliques

7. Entre 2013 i 2017 ha continuat augmentant el nombre de noves llars catalanes (al ritme d'un 0,4% anual (unes 48.000 noves famílies), tot i que per sota del vora 1% anual entre 2008-13 (unes 148.000 addicionals), cosa que ha **reforçat** la reducció de la *grandària mitjana de la llar*: des de 2,61 persones/llar el 2008 a 2,46 el 2017.

8. A la recuperació 2013-17, el consum per llar d'aliments i begudes no alcohòliques ha augmentat d'un moderat 2,8%, amb diferències pel **més elevat augment de les begudes no alcohòliques (7,0%)** que dels aliments (2,4%), en part per la intensa expansió de la despesa en **café, te i cacau** (per sobre el 23%).

- ⇒ **Dins la despesa en aliments, a la recuperació 2013-17 continua la marcada asimetria entre les davallades de consums tradicionalment rellevants** (com pa i cereals, carn, llet, formatge i ous i olis i greixos) i **els augments del peix, la fruita, les hortalisses i llegums, el sucre i confitures i, en particular, dels altres productes alimentaris** (avenç acumulat proper al 75%, amb un increment notable en el seu pes sobre el total de la despesa alimentària, del 3,9% del 2013 al 6,7% del 2017).
- ⇒ **La favorable evolució del consum de begudes no alcohòliques** (guany del 7,0% entre 2013 i 2017) **reforça el canvi estructural en la distribució de la despesa en consum d'aliments i begudes a favor d'aquestes darreres**, en especial si s'hi suma la dinàmica de les alcohòliques.

9. Atenent a l'edat de la persona de referència, la despesa per llar 2013-17 està dominada pel perfil de les modificacions demogràfiques (perfil creixent amb l'edat) més que pel canvi en el comportament de les famílies.

- ⇒ **La forta caiguda de les llars més joves (-12,3%)**, les de 16 a 44 anys **no pot ser compensada per l'augment en la despesa per llar**, resultant una **davallada de** la despesa alimentària d'aquestes llars (-1,9%).
- ⇒ **Per les llars d'edats intermèdies (45-64 anys)**, el **lleu creixement de l'1,8% de la despesa alimentària 2013-17**, reflecteix com el fort augment demogràfic (del 7% en el volum d'aquestes famílies) es veu reduït per la caiguda en la seva despesa per llar (-4,8%).
- ⇒ Finalment, i atès que **les llars de major edat augmenten molt notablement en volum (13,7% el 2017) i creix també la seva despesa per llar (2,4%)**, el **conjunt de la despesa en aliments** efectuat per aquestes famílies **creix sensiblement per sobre de la resta (un elevat 16,4%)**.

10. Despesa alimentària a la recuperació 2013-17 atenent a la grandària de les llars: barreja de factors demogràfics, que afecten fonamentalment a llars unipersonals, i de comportament, en particular, en els casos de les llars de dues i de tres persones, mentre que en les famílies de major grandària operen negativament tant la demografia com el comportament.

- ⇒ **Canvi en el total de famílies atenent a la seva grandària: marcada tendència decreixent a mesura que augmenta el nombre dels seus membres.** Així, mentre les unipersonals creixen d'un 7,7%, les de dos membres augmenten poc (0,7%), les de tres cauen lleument (-0,5%) i, finalment, les de quatre i més es redueixen més significativament (-1,4%).
- ⇒ **El comportament alimentari/llar atenent a la grandària mostra, a la recuperació 2013-17, una distribució en forma d'U invertida:** a les unipersonals, la seva despesa per llar augmenta modestament (1,9%), a les de dos membres creix de forma notable (7,8%), a les tres avança d'un 4,9% i, finalment, les de quatre i més es mantenen, amb una lleu reducció del 0,3%.

11. Respecte als ingressos per llar, forta davallada de la despesa alimentària en aquelles de menors ingressos i augment notable en les de més, per una combinació no lineal de canvis demogràfics i de comportament.

- ⇒ **Canvis demogràfics a la recuperació 2013-17:** el nombre de llars mostra una **tendència creixent a mesura que augmenten els ingressos:** notable caiguda (-22%) de les que ingressaven menys de 1.000 euros/mes i augment elevat (**34,8%**) de les d'ingressos superiors a 3.000 euros.
- ⇒ La **despesa total per llars segons ingressos** mostra un **marcat perfil alcista a mesura que creixen els ingressos**, des d'una elevada caiguda (-29,5%) de les de menys de 1.000 euros/mes al fort augment (39,2%) de les més de 3.000.

12. El 4,5% d'augment de la despesa alimentària a Catalunya entre 2013 i 2017 reflecteix l'impuls de les llars en les que la persona de referència té 65 o més anys; en les que viuen dues persones; en les que el cònjuge o la persona de referència té 65 o més anys i, finalment, en les que ingressen 3.000 euros o més al mes.

D. De la crisi a la recuperació: els canvis a la despesa en aliments i begudes no alcohòliques 2008-17

13. La despesa en aliments i begudes no alcohòliques el 2017 se situa un 0,4% per sota els registres del 2008 (fins els 13.520 milions d'euros el 2017 front els 13.571 del 2008). D'aquesta manera, el menor avenç 2013-17 de la despesa en aliments ha permès revertir, tot i que només parcialment, el guany de pes experimentat a la crisi: **el 17,5% que es gasta en aquests productes el 2017 només és un pèl superior al 17,3% que es gastava el 2008.**

14. Canvi estructural en la despesa alimentària a Catalunya des de l'inici de la crisi: creixent substitució d'aliments (1,1% de creixement acumulat) per begudes no alcohòliques (9% d'augment).

- ⇒ **Un conjunt de productes, que el 2008 pesaven vora el 40%, que han crescut d'un intens 17,5% i han guanyat més de 7 punts percentuals** en la distribució de la despesa alimentària, fins el 46,5%, mentre que, en l'altre extrem, els productes que perden pes (l'altre 60,6%) han caigut força (-12%).

⇒ El grup d'**Altres productes alimentaris** és la partida que més guanya en tot el període de crisi i de recuperació, amb un creixement que supera el 100%. Amb això, la seva aportació al total de la despesa ha passat d'un reduït 3,3% el 2008 al 6,7% el 2017.

⇒ Destaca també el creixement del grup d'**hortalisses, llegums i tubercles** que, amb prop del 10% de la despesa el 2008, ha crescut un elevat 17% entre 2008 i 2017 i, encara que el seu pes relatiu era molt menor, el de **cafès, te i altres begudes no alcohòliques**, amb un increment substancial, superior al 60%, la qual cosa ha augmentat la seva aportació a la cistella de la compra des de l'1,7% de 2008 al 2,8% de 2017. Finalment, també guanyen posicions i presenten creixements la **fruita, el peix i els sucres, confitures, mel, xocolata i gelats**.

⇒ Entre 2008 i 2017, i en el conjunt dels productes que perden pes, destaquen el **pa i els cereals** (-19% i retrocés des del 17% al 13,5% de la despesa alimentària); la **carn** (-9,4%, i reducció del seu pes fins al 22,1% el 2017) i la molt forta contracció de la **llet, formatge i ous i els olis i greixos** (disminució superior al 10%), mentre que amb contraccions del 8% es troben els **sucs, refrescs i altres begudes**.

Introducció

L'exercici del 2017 va continuar la forta expansió que, a partir del 2015 i en particular 2016, ha presidit el creixement econòmic català. A més a més, també va ser l'exercici de la recuperació del PIB generat el 2007, el darrer any abans de la crisi: si més no en termes de la renda produïda. Tanmateix, si bé en termes d'activitat la situació s'ha normalitzat, no es pot dir el mateix encara en relació amb l'ocupació i la renda de les llars i, per tant, respecte amb la despesa total i, en concret, amb l'alimentària. De fet, entre el mínim del primer trimestre de 2014 i el primer del 2018, els llocs de treball a Catalunya (mesurats per l'EPA) han crescut d'un molt elevat 2,8%, tot i que, en termes absoluts, encara es troben uns 300.000 per sota dels del 2007.

En suma, el 2017 és un exercici particularment rellevant. I no solament pel que significa de millora de l'activitat i l'ocupació, sinó també, en un sentit menys positiu, perquè les dades disponibles del 2018 semblen marcar l'inici d'una nova etapa de menors creixements.

Per tot això, aquest número de *l'Observatori Bonpreu i Esclat del consum alimentari a Catalunya* inclou una anàlisi detallada dels canvis a la demanda d'aliments a Catalunya el 2017 i de com matisen el balanç de la recuperació 2013-17. Des d'aquest punt de vista, algunes de les tendències de fons detectades el 2016 es manifesten de forma més clara. Aquest és el cas, particularment, de l'impacte del canvi demogràfic tant en la despesa alimentària com en la seva distribució per grups d'edat. També s'han reforçat alguns dels elements relatius a les modificacions operades en l'estructura de la cistella de la compra familiar. Tot i això, cal destacar que el 2017 ha estat el primer any de la recuperació en el que l'IPC ha crescut de forma més intensa (avenç mitjà de l'any a l'entorn del 2%), de forma que els comentaris que s'efectuen respecte de la despesa nominal s'han de llegir tenint en compte que s'està parlant de valors *nominals*. Encara que s'ha considerat la possibilitat de deflactar-los, finalment això ha estat descartat, atès que la desagregació de la despesa alimentària en termes reals per diversos tipus de llars exigeix ser molt cautelosos en l'ús general de l'IPC, ja que les cistelles de la compra són molt diferents segons els tipus de famílies que es tracti en cada cas.

Per tal de comprendre millor la dinàmica alimentària, aquesta edició inclou un estudi d'algunes variables clau de la situació econòmica de les llars (*1. Ingrés i canvi demogràfic a les llars catalanes el 2017: amplia dispersió segons tipologies familiars*) i, en particular, en aquelles tipologies respecte de les quals es desagrega el consum alimentari. Ubicats aquests elements, la segona part (*2. La despesa en productes alimentaris i begudes no alcohòliques a Catalunya el 2017*) presenta els canvis operats el 2017 en les principals tendències del consum alimentari detectades ja anteriorment. El tercer punt (*3. Recuperació econòmica (2013-17) i transició demogràfica: el seu impacte en la despesa en aliments i begudes no alcohòliques*) les situa en el context més general dels anys de la recuperació 2013-17. El darrer punt (*4. De la crisi a la recuperació: els canvis a la despesa en aliments i begudes no alcohòliques (2008-2017)*) aporta una síntesi de l'evolució del consum alimentari a Catalunya des de l'inici de la crisi fins al final del 2017. Finalment, un apartat de conclusions tanca el treball, al que segueixen annexos estadístics i metodològics.

Josep Oliver Alonso (UAB)

1. Ingrés i canvi demogràfic a les llars catalanes el 2017: amplia dispersió segons tipologies familiars

La crisi ha influït de forma rellevant en l'estructura de la despesa familiar...

La crisi 2008-13 va afectar molt directament l'estructura de la despesa familiar. Succintament, la literatura existent sobre les modificacions en el consum reflecteix un primer impacte en forma d'esfondrament de la despesa en béns durables i altres serveis i el manteniment de l'efectuada en aliments, mentre que la recuperació ha contemplat el procés contrari. Un fenomen similar al del conjunt d'Espanya és el que es visualitza a Catalunya: el primer número de *l'Observatori Bon Preu i Esclat de consum alimentari a Catalunya* analitzava alguns dels canvis operats a la crisi i als primers anys de la recuperació, circumscrits, tanmateix, estrictament a la despesa alimentària. En tot cas, els registres de la despesa alimentària el 2017 s'han d'inscriure en el context de normalització progressiva de l'estructura de consum, cosa que implica de forma inevitable una reducció de la part de la despesa que es destina a l'alimentació.

...per bé que s'observa famílies amb un comportament amb arrels keynesianes, mentre que d'altres responen més directament al comportament de cicle vital.

Aquest procés reflecteix l'efecte dels diversos factors que afecten les decisions familiars amb relació al consum. Els seus elements determinants no són idèntics per a totes les llars, de forma que sinòpticament es poden distingir dues grans tipologies de famílies: aquelles que es comporten de forma keynesiana i les que tenen un comportament de cicle vital.

A les primeres, amb nivell d'ingressos mitjà i mitjà/baix, és la dinàmica de la renda corrent la que determina el volum i els canvis a l'estructura del consum.

Per a les primeres, caracteritzades per un nivell d'ingressos mitjà i mitjà/baix, és la dinàmica de la renda corrent la que determina el volum i els canvis a l'estructura del consum. En una societat com la catalana, i atenent a estudis de països amb nivells de desenvolupament similars, es podria considerar que vora el 50% de les llars es comporten d'aquesta manera.

A les segones, el consum ve determinat per factors que van més enllà de l'ingrés corrent.

L'altre 50% participa, de forma més o menys intensa, d'un consum determinat per més factors que l'ingrés corrent; també operen, i poden ser més rellevants en explicar les seves fluctuacions, les expectatives d'ingrés futur i la dinàmica de la relació riquesa/renda. Tanmateix, tant per les llars keynesianes com per les de cicle vital, un factor comú que ajuda a comprendre l'evolució de la seva despesa corrent són les transformacions demogràfiques, que afecten tant els gustos dels individus com les seves necessitats en moments diferents del seu cicle de vida.

Comprendre les raons de les transformacions de la despesa de les llars catalanes i, en particular en el seu consum alimentari, és complex per la manca d'estimacions de les funcions

que el determinen. Dels quatre elements citats, per a Catalunya es disposa de mesures directes o indirectes de la renda corrent i de les seves expectatives, així com dels canvis demogràfics, mentre que no existeix informació sobre la important relació riquesa/renda, tot i que la dinàmica a Espanya d'aquesta variable es pot considerar una bona aproximació al que succeeix a Catalunya.

En suma, a continuació s'efectua una anàlisi de les variables disponibles amb impacte sobre la despesa alimentària, començant per les relatives a l'ingrés i les seves expectatives (en les que l'ocupació juga un paper central) (1.1. *Ocupació i ingrés familiar a Catalunya el 2017: una aproximació*) i acabant per la dinàmica demogràfica, que s'analitza a l'apartat següent (1.2. *Llars catalanes el 2017: augment d'un 0,9%, amb una àmplia dispersió per categories*). A més, i atès que l'anàlisi de la despesa alimentària per llar i total, que es presenta al segon apartat, s'efectua atenent diverses tipologies familiars (segons l'edat de la persona de referència, tipus de llar, nombre de membres o ingrés), alguns dels elements que a continuació s'analitzen es presenten, també, atenent a aquestes divisions.

1.1. Ocupació i ingrés familiar a Catalunya el 2017: una aproximació

En ocupació, el 2017 ha estat un any excepcionalment intens...

En relació amb la dinàmica ocupacional del 2017, mereixen ser destacats alguns elements estilitzats. Primer, el creixement de l'ocupació el 2017 va ser excepcionalment intens. En termes de nous llocs de treball (independentment de les hores treballades), va ser de 90.000 (quadre 1, poc per sota dels 106.000 nous llocs de treball assolits el 2016, una xifra que no es contemplava des de mitjan de la dècada anterior). Així, l'avenç d'un 2,8% de l'ocupació el 2017 ha estat inusualment elevat, de manera que no ha de sorprendre que la dinàmica del 2018 hagi apuntat a una certa moderació (augment mitja de l'exercici del 2,6%).

Quadre 1. Principals magnituds del mercat de treball a Catalunya.^{1,2} 2016-17

Milers i canvi relatiu i taxa d'atur en %

	2016		2017		Canvi 2016-17		
	Valors	Pesos	Valors	Pesos	Absolut	Relatiu	En pesos
A. Valors absoluts (milers)							
Ocupats	3.184	52,3	3.274	53,5	90	2,8	1,2
Aturats	594	9,7	507	8,3	-87	-14,6	-1,4
Actius	3.777	62,0	3.783	61,7	6	0,1	-0,3
Inactius	2.314	38,0	2.345	38,3	31	1,3	0,3
Total	6.092	100,0	6.128	100,0	36	0,6	0,0
Pro memòria:							
Taxa d'atur (%)	15,7	---	13,4	---	---	-2,3	---

1. Ocupats, aturats, actius i inactius de 16 i més anys; 2. Hi ha petites diferències en els milers de les dades d'aquest quadre i altres posteriors per efecte d'arrodoniments.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

...que s'ha estès finalment al joves, a diferència d'anys anteriors.

Segon, i aquest és un element força distintiu del 2017, l'avenç de l'ocupació s'ha estès finalment als joves. Tot i això, les seves intenses pèrdues de llocs de treball a la crisi (vora els 600.000 efectius perduts davant els només 15.000 dels de 35 i més anys) i la moderada recuperació de 2013-17 (passant de la no destrucció de llocs de treball entre els joves al 14,6%

d'increment dels més grans), es tradueix en que el 2017 els llocs de treball dels de 16 a 34 anys estan encara més d'un 41% per sota els registres del 2007, mentre que els de 35 i més anys han recuperat totalment les modestes reduccions anteriors, acumulant vora un 14% de millora.

Amb aquest rerefons, ¿com ha evolucionat l'ocupació a les llars segons algunes de les característiques que s'utilitzen per desagregar el canvi en el consum alimentari?. Els comentaris que, a continuació s'efectuen sobre aquesta dinàmica, es basen en els quadres que s'annexen al final d'aquest primer capítol, amb una explicació en alguns casos dels registres 2016-17 i, en els altres, mostrant tota la sèrie disponible des del 2008 al 2017, cosa que permet l'anàlisi de l'evolució de la crisi i de la recuperació.

Per edat, el gruix de la nova ocupació generada el 2017 es concentra en aquelles llars en les que la persona de referència té 45 i més anys.

Començant per l'edat de la persona de referència de la llar, el gruix de la nova ocupació del 2017 es concentra en aquelles llars on la persona de referència té 45 i més anys, amb uns 81.000 llocs de treball i un augment d'un 4,9%. A més a més, aquestes famílies varen patir amb menys intensitat la crisi 2007-13 (davallada de la seva ocupació d'un 15,7%) i, en particular, han experimentat un gran creixement de llocs de treball un cop la recuperació va encetar-se: vora el 23% en termes relatius i uns 340.000 nous llocs de treball (per sobre fins i tot dels 305.000 generats en termes agregats, de forma que fins i tot compensa la pèrdua de llocs de treball en altres àmbits).

Vol dir això que les llars en les que la persona de referència és més jove (16-44 anys), la dinàmica ha estat clarament menys positiva. En el darrer exercici del 2017, el seu creixement ha estat d'un modest 0,5% (a comparar amb el 4,9% de l'altre conjunt) i, atès que va patir amb molta més intensitat la recessió (-18,3%) i que la recuperació tampoc ha estat positiva (-2,6%), resulta que, entre 2007 i 2017, aquestes famílies acumulen una pèrdua propera a 350.000 llocs de treball, més del 100% del total que encara resta assolir per retornar als valors del 2007.

Amb un increment també molt elevat de l'ocupació a les llars de menor dimensió.

Respecte del nombre de membres de la llar, el 2017 també ha contemplat un canvi relatiu notable. En tot cas, a les famílies d'una sola persona, el canvi dels ocupats el 2017 ha estat d'un elevat 6,5%,¹ molt per sobre el 3,7% i el 3,2% de les de tres i de les de quatre i més, mentre que cau a les de dues persones (-0,1%).

A més a més, en termes acumulats de la recuperació i la crisi, el comportament de les llars de més reduïdes dimensions ha estat el més positiu: varen créixer a la crisi (5,9%) i ho han fet molt més a la recuperació (12,3%), de forma que acumulen una millora d'un 18,9% en total des del 2007 al 2017. En canvi, les altres dues tipologies, tot i que presenten guanys també el 2017 (llevat de les de dos membres) acumulen pèrdues, entre 2016 i 2017, força notables: del 4,7% per a les de dues persones, del 4,5% per a les de tres, del 18% per a les de quatre i més.² En definitiva, atenent al nombre de persones que integren cada llar, es pot concloure que la

¹ Tot i que aquest elevat augment cal matisar-lo per una ocupació absoluta d'aquestes llars que només és, aproximadament, un 10% dels més de 3,2 milions d'ocupats el 2017 a Catalunya.

² Cal retenir aquesta notable contracció des del 2007 al 2017 d'aquest tipus de llars perquè, com es veurà més endavant, són de les que perden més pes en la despesa alimentària.

millora del mercat de treball del 2017 ha beneficiat en particular les unipersonals (en les que l'ocupació ha augmentat més) i també les de major grandària (en les que l'atur s'ha reduït amb més intensitat).

Aquestes tendències representen un cert canvi en relació amb els darrers anys.

Resumint els elements anteriors, la dinàmica de l'ocupació al 2017 ha significat un cert canvi sobre els anys previs, tot i que en general no ha estat suficient per contrarestar les contraccions severes patides els pitjors anys de la recessió. Entre els elements positius a destacar emergeix, amb llum pròpia, el fort avenç de l'ocupació en llars d'una persona, tot i que ja ho venien fent des de que la recuperació va començar i, fins i tot, ho havien fet en plena crisi. En canvi, entre els aspectes menys favorables, cal destacar que l'ocupació el 2017 encara està un 9% per sota l'existent el 2007, aproximadament uns 300.000 llocs de treball menys i que aquesta contracció reflecteix la de les llars on la persona de referència té menys de 45 anys i la d'aquelles famílies de dos, tres o més membres.

Finalment, la millora a les llars unipersonals, a les de major grandària i a les d'edat intermèdia, està directament vinculada, a més a més, a una ocupació amb nivells educatius alts, un indicador indirecte de l'evolució dels ingressos de les llars (el nivell educatiu dels nous ocupats); en el quadre 3 (al final de l'apartat) es resumeix la situació el 2016 i el 2017 dels ocupats segons nivells d'estudi i atenent a la grandària i l'edat de la persona de referència de cada família.³ Succintament, el que indiquen les dades és que l'augment de l'ocupació a les llars unipersonals s'ha operat en nivells educatius mitjans i alts, a l'igual que en les de més grandària, mentre que la davallada dels ocupats de les llars de dos membres reflecteix la d'aquells amb nivells educatius mitjans. Igualment, el fort augment de l'ocupació a les famílies en les que la persona de referència té entre 45 i 64 anys ha tingut lloc en nivells educatius mitjans i alts.

1.2. Llars catalanes el 2017: augment d'un 0,9% anual, amb una àmplia dispersió per categories

El 2017 s'ha accentuat la tendència a la creació de més llars...

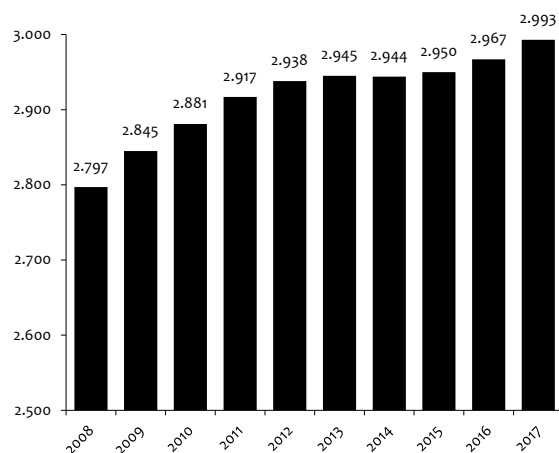
A l'edició d'aquests treballs corresponents al 2016 ja es va destacar com el creixement de les llars, combinat amb la reducció de la població, constitueix un fet estilitzat de la societat catalana. Des d'aquest punt de vista, els registres del 2017 no han alterat aquesta tendència, de manera que l'augment en el volum de famílies en aquest any ha estat d'un notable 0,9%, una xifra que contrasta amb els menors ritmes d'avenç dels anys anteriors. En efecte, el gràfic 1, que ofereix la informació des del 2008, mostra com a la recessió 2008-13, les llars catalanes estigueren creixent d'un 1,0% anual, des de 2,79 a 2,95 milions; en canvi, el període 2013-16 aquest avenç s'havia moderat al 0,4% anual, una xifra mitjana sensiblement menor que l'assolida el 2017 (el 0,9% citat).

³ La desagregació per tipologies de les llars redueix en excés la grandària d'algunes mostres, cosa per la que no es presenten ni es comenten aquí aquests resultats.

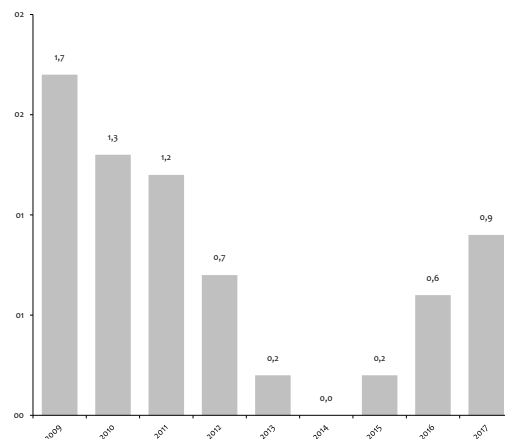
Gràfic 1. Dinàmica de les llars a Catalunya 2008-17: la forta empenta del 2017

A. L'augment en el nombre absolut de llars: 200.000 des del 2008 al 2017

Milers

B. I el canvi relatiu en el total de llars catalanes 2008-2017
En %

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (EPF).

Caldrà veure fins a quin punt la dinàmica dels exercicis 2013-17, des d'un creixement nul de les llars el 2014, reflecteix canvis en el comportament de la població i/o modificacions en el seu nombre. Potser, aquest sobtat increment en el total de famílies reflecteix un canvi en la dinàmica immigratòria a Catalunya. De fet, a principis d'octubre de 2018, l'INE va fer públiques les seves projeccions demogràfiques per als propers anys, que incorporen un saldo migratori sensiblement més elevat del que venia postulant fins ara, reflectint el fort augment de les entrades d'estrangers el 2017.⁴ Per tant, és possible que aquest canvi a l'alça en el nombre de noves llars constituïdes reflecteixi entrades netes de població estrangera superiors a les dels anys anteriors. En tot cas, aquest de ben segur que serà un aspecte crític per a l'anàlisi de la dinàmica demogràfica catalana els propers anys.

...que augmenten d'un 0,9%...

En síntesi, el volum de famílies catalanes el 2017 va augmentar d'un 0,9%, afegint-se unes 30.000 a l'estoc existent, de forma que el seu total s'acosta ja a 3 milions. Lògicament, aquest avenç d'un 0,9% és producte d'una mitjana ponderada de canvis en distints tipus de llars, al temps que reflecteix, i en alguns casos accentua, la dinàmica de la recuperació. Per això, a continuació, es presenten els canvis operats el 2017 (quadre 2) atenent a les diferents llars, modificacions que cal inscriure en un context temporal més dilatat de crisi i recuperació, que permet tenir una visió de conjunt del període 2008-17.

⁴ A principis d'octubre de 2018, l'INE va fer públiques les seves projeccions de població 2018-2068, que incorporen un saldo migratori sensiblement més elevat del que venia postulant fins ara (d'una mitjana anual la propera dècada propera a 30.000 immigrants nets a més de 250.000/any), reflectint el fort augment de les entrades d'estrangers el 2017 que recull l'*Estadística de variacions residencials* de l'INE.

Quadre 2. Els canvis 2016-17 en la distribució de les llars a Catalunya

Milers, pesos i canvi en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	Valors anuals (milers de llars i %)				Canvi 2016-17		
	2016	Pesos	2017	Pesos	Absolut	Relatiu	En pesos
1. Segons edat de la persona de referència de la llar							
16-44	1.020	34,4	952	31,8	-68	-6,7	-2,6
45-64	1.099	37,0	1.167	39,0	68	6,2	1,9
65 i més	849	28,6	875	29,2	26	3,1	0,6
2. Segons nombre de membres de la llar							
1 persona	753	25,4	771	25,8	18	2,4	0,4
2 persones	939	31,6	945	31,6	6	0,7	-0,1
3 persones	612	20,6	612	20,5	0	0,0	-0,2
4 i més	663	22,4	665	22,2	2	0,2	-0,1
3. Segons tipologia de la llar*							
1	433	14,6	423	14,1	-10	-2,4	-0,5
2	40	1,4	49	1,6	9	21,3	0,3
3	397	13,4	385	12,9	-12	-3,0	-0,5
4	513	17,3	495	16,5	-18	-3,5	-0,7
5	690	23,3	729	24,3	39	5,6	1,1
6	668	22,5	697	23,3	28	4,3	0,8
7	227	7,6	217	7,2	-10	-4,2	-0,4
4. Segons ingressos mensuals							
Menys de 1.000	565	19,0	519	17,3	-47	-8,2	-1,7
De 1.000 a 1.499	600	20,2	558	18,6	-43	-7,1	-1,6
De 1.500 a 1.999	515	17,3	469	15,7	-46	-8,8	-1,7
Menys 2.000 euros/mes	1.680	56,5	1.546	51,6	-135	-8,0	-4,9
De 2.000 a 2.999	758	25,5	814	27,2	56	7,4	1,7
De 3.000 i més	530	17,9	634	21,2	104	19,6	3,3
Més de 2.000 euros/mes	1.287	43,4	1.448	48,4	161	12,5	5,0
Total	2.967	100,0	2.993	100,0	26	0,9	0,0

* 1. Una persona de menys de 65 anys; 2. Monoparental amb nens de menys de 16 anys; 3. Parella sense fills amb persona de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 4. Parella amb fills de menys de 16 anys amb persona de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 5. Llars amb fills de més de 16 anys amb persona de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 6. Llars amb persona de referència o cònjuge de 65 anys o més; 7. Altres llars.

Font: elaboració pròpia a partir de dades l'EPF (INE).

1.2.1. Llars i edat de la persona de referència: el fort augment de les de 45 a 64 anys

...amb una forta expansió de les que tenen entre 45 i 64 anys...

Segons l'edat de la persona de referència, el 0,9% d'augment de les llars el 2017 (unes 26.000) reflecteix el molt fort creixement d'aquelles en les que la persona de referència té entre 45 i 64 anys (6,2%), que contrasta amb la caiguda de les de 16 a 44 (-6,7%) i el menor increment de les de 65 i més (3,1%). Vol dir això que, l'augment de vora 26.000 llars el 2017 és el resultat d'un avenç important d'aquelles en les que la persona de referència té entre 45 i 64 anys (gairebé 68.000) i de 65 i més (26.000), uns augments que es veuen contrarestats per la davallada d'aquelles en les que la persona de referència té entre 16 i 44 anys (vora -68.000).

En suma, el 2017 s'ha consolidat el grup de llars on la persona de referència té entre 45 i 64 anys com el més rellevant de la societat catalana, una situació que va començar a veure's a partir del final de la recessió, ja que fins a aquell moment el més important era el de les llars en les que la persona de referència tenia entre 16 i 44 anys. Al mateix temps, el de les més grans (cap de família de 65 i més anys) pràcticament ha igualat al de les més joves (un 29,2%

davant el 31,8%), continuant amb el procés d'envelliment creixent de la societat catalana (en aquest cas, de les llars). I que les dades del 2017 han reforçat encara més.

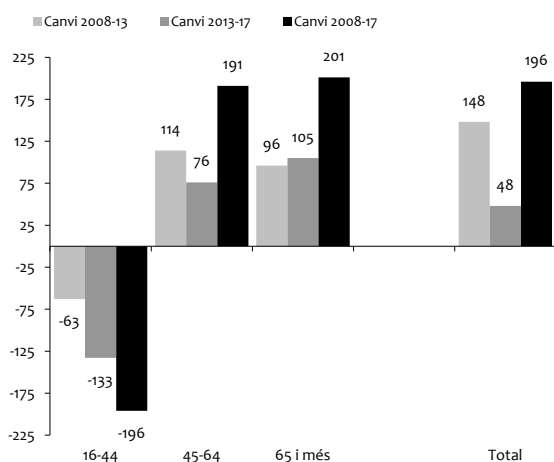
...fet que reforça les tendències observades en anys anteriors...

Aquesta dinàmica del 2017 reforça les tendències anteriors (quadre 6 al final de l'apartat). Així, la davallada de les llars on la persona de referència és més jove ha estat el 2008-17 d'un molt intens 2,1% anual, de forma que aquestes famílies havien perdut vora de 200.000 unitats (d'1,38 a 0,95 milions), retrocedint més de 9 punts percentuals en la distribució total, des del 41% del 2008 al 31,8% del 2017 (gràfic 2), una caiguda que s'ha accentuat severament el 2017, un aspecte particularment important pel seu impacte en la despesa alimentària.

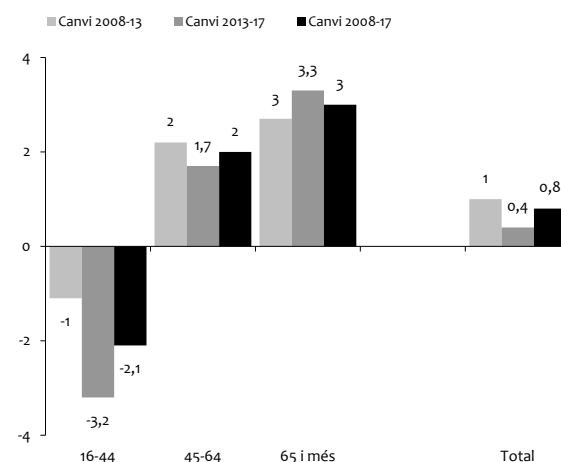
Gràfic 2. L'esfondrament de les llars més joves i el creixent pes de les d'edat intermèdia i alta. 2008-17

A. Llars a Catalunya 2008-2017, segons edat persona referència.

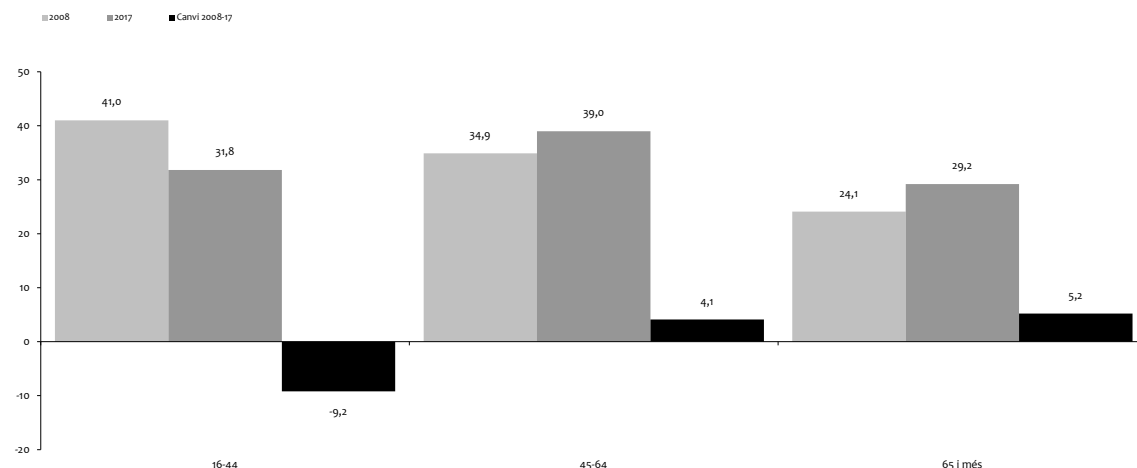
Canvi absolut (milers)

B. Canvi anual (%)

C. Llars a Catalunya 2008-2017, segons edat persona referència (pesos en % sobre total de les llars)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (EPF).

... amb un pèrdua de les llars més joves que contrasta amb l'increment de les llars amb una persona de referència que té entre 45 i 64 anys.

Aquesta pèrdua propera a les 200.000 famílies més joves contrasta amb els notables increments d'aquelles en les la persona de referència té entre 45 i 64 anys. Certament, en el mateix període 2008-17, les llars de 45 a 64 anys han crescut pràcticament el mateix volum absolut (191.000) que han presentat les pèrdues de les més joves, reflectint directament l'envelliment de la cohort de menys de 45 anys que en el decurs dels anys 2008-17, han canviat de grup d'edat.

Al mateix temps, les famílies en les que la persona de referència és més gran (de 65 i més anys) han augmentat un tòrrid 3,0% anual, més de 200.000 en volum absolut, expressió directa de l'envelliment creixent de l'estructura d'edats de la població. Amb aquestes dinàmiques tan contraposades no ha de sorprendre els guanys en la distribució de les llars de 45 a 64 anys, que passen del 34,9% al 39,0% (un augment de 4,1 punts percentuals) i, en particular, de les de 65 i més, que passen del 24% al 29% (un augment de 5 punts percentuals).

En definitiva, i tal i com mostren els diversos panells del gràfic 2, els registres del 2017 han accentuat un envelliment de les famílies catalanes, amb un progressiu biaix vers edats mitjanes i altes. D'aquesta manera, l'exercici del 2017 ha contemplat un reforçament del biaix de la darrera dècada, en contra de les llars en les que la persona de referència és més jove i a favor de la resta: els més de 9 punts percentuals perduts per les primeres entre 2008 i 2017 s'han distribuït, en parts força equivalents, entre les altres dues tipologies.

1.2.2. Grandària familiar: el continuat increment de les llars de més reduïda dimensió

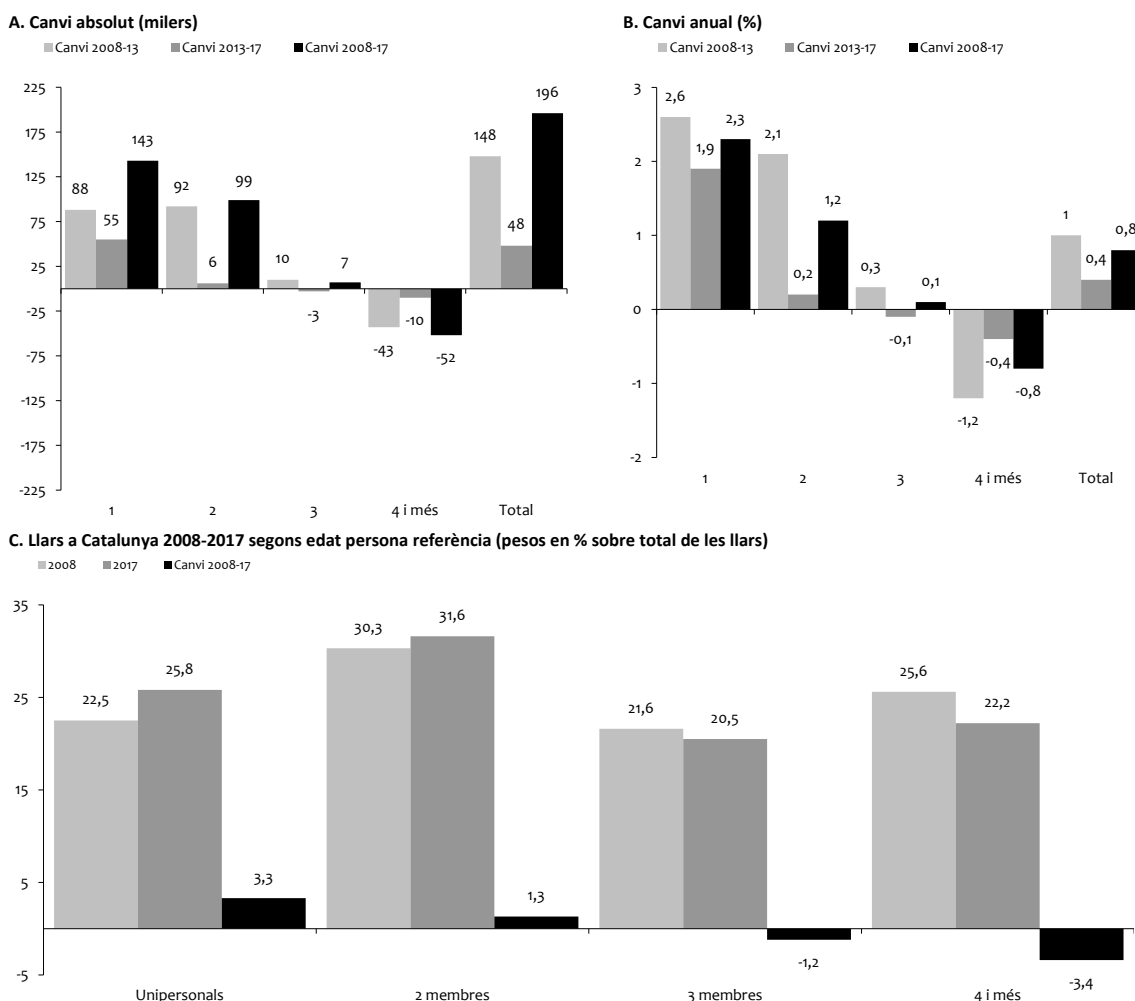
Per grandària familiar, s'observa un perfil marcadament decreixent a mesura que s'incrementa el nombre de membres de la llar...

Si les diferències atenent a l'edat són importants, aquestes s'amplifiquen encara més si el criteri de desagregació adoptat és el número de persones per família. Quins han estat els registres específics del 2017? El creixement de les llars d'un 0,9% el 2017 és, des d'aquest punt de vista, una mitjana ponderada d'un increment notable de les unipersonals, que augmenten d'un 2,4% (i 18.000 unitats addicionals) i d'avenços menors o nuls de la resta de categories (0,7% en les de dues persones, 0,0% en les de tres i 0,2% en les de quatre i més). Aquest guany més important de les llars de més reduïdes dimensions (una o dues persones) s'insereix en una tendència de fons que reflecteix processos complexos socials i sanitaris, que inclouen l'allargament de l'esperança de vida (i, per tant, el creixement de llars només de jubilats o viudes/vidus) i altres canvis de comportament de la població. En tot cas, les unipersonals se situen com la segona tipologia amb més pes el 2017 (un 25,8% del total), només superada per les de dues persones (31,6%).

Aquestes modificacions del 2007 s'inscriuen en transformacions més profundes que ja es detectaven els primers anys de la crisi. Així, entre 2008 i 2017 (vegeu el quadre 7, al final d'aquest apartat, el qual presenta tota la sèrie 2008-17 atenent a aquest categorització), l'augment d'un 7,0% en el total de llars catalanes entre 2008 i 2017 (de 2,8 a quasi 3 milions) reflecteix un perfil marcadament decreixent a mesura que incrementa el nombre de membres

de la llar. Així, mentre que les de menys membres augmenten amb força (d'un 22,7% les d'una persona i d'un 11,6% les de dues), les de quatre o més membres cauen d'un 7,3% i les de tres persones es mantenen pràcticament estables.

Gràfic 3. El fort augment de les llars unipersonals i l'ensorrament de les de quatre i més persones. 2008-17

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (EPF).

... per bé que aquesta tendència ha tendit a suavitzar-se al llarg de la recuperació.

En segon terme, i a diferència del que succeïa amb la característica d'edat, la tendència ha tendit a suavitzar-se a la recuperació, reflectint també la moderació de l'increment en el total de llars (des de l'1,0% anual el 2008-13 al 0,4% el 2013-17). Així, prenent els dos extrems de la distribució, la caiguda del nombre de llars de quatre i més membres ha passat d'una reducció anual d'un 1,2% a la crisi a la d'un 0,4% a la recuperació; i el mateix succeeix, tot i que amb signe canviat, amb les llars de menors dimensions: les d'una persona contenen el seu creixement (d'un 2,6% a l'1,9%) i el mateix succeeix, tot i que de forma més intensa, amb les de dues persones (d'un augment anual d'un 2,1% el 2008-13 i d'estabilització el 2013-17).

Finalment, tot i la moderació dels darrers anys, la dinàmica contemplada indica un pes creixent de les llars de més reduïdes dimensions (una o dues persones), que han passat del 52,7% del

total (un 22,5% les d'una persona i un 30,3% les de dues) al 57,4% el 2017 (un 25,8% i un 31,6%, respectivament). En suma, s'ha operat un canvi estructural en la composició de les llars atenent al nombre dels seus components. Aquest procés ha tingut, el 2017, també una considerable embranzida, reforçant aquesta tendència de llarg termini.

1.2.3. Creixements més intensos de parelles amb fills grans i llars amb persones de 65 i més anys

Per tipologies, els creixements més intensos són en tres categories de llars: monoparentals amb fills de menys de 16 anys, amb persona de referència menor de 65 anys i fills de més de 16 anys...

Pel que fa a la dinàmica de les famílies atenent a la seva tipologia, el 2017 presenta avenços notables en tres categories de llars (monoparentals amb nens de menys de 16 anys, amb persona de referència menor de 65 anys i fills de més de 16 anys i amb persona de referència o cònjuge de 65 anys o més), que mostren creixements rellevants (d'un 21,3%, 5,6% i 4,3%, respectivament), mentre que la resta de categories cauen. En particular, cal destacar l'increment de les monoparentals amb nens de menys de 16 anys que, tot i ser una categoria relativament petita (escassament un 1,4% del total el 2016), contribueix amb vora 9.000 noves llars al creixement agregat.

... i amb persona de referència o cònjuge de 65 anys o més.

A l'igual que amb altres característiques, aquests fets distintius del 2017 impliquen la continuïtat de tendències de més de fons (vegeu al quadre 8, al final d'aquest apartat, la sèrie 2008-17), en particular pel que fa a les famílies en les que la persona de referència o el cònjuge té 65 anys o més. Aquest conjunt ha crescut a un ritme per any del 2,8% molt per sobre de la taxa anual de l'avenç de les llars 2008-17 (del 0,8%) i, en els anys de la recuperació, del 3,8% (davant el 0,4% del conjunt de famílies). Amb aquest fort augment, el seu pes sobre el total ha passat d'escassament el 19% el 2008 a més del 23% el 2017. Del seu costat, el creixement del col·lectiu de llars amb fills més grans de 16 anys, que és el que, entre els grups que més pesen, més havia avançat el 2017 (un 5,6%), també reflecteix la dinàmica més expansiva de la recuperació (taxa anual del 2,5%).

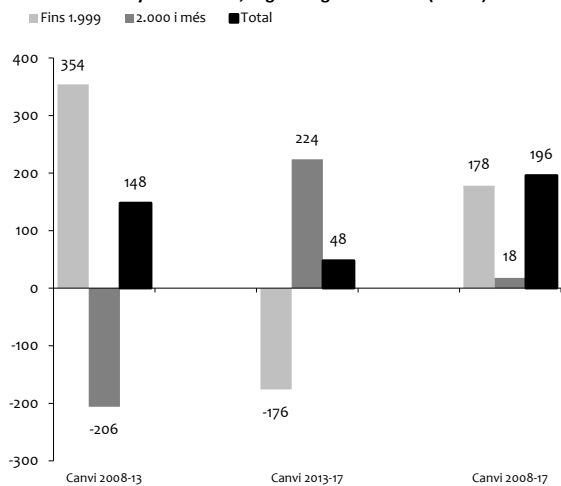
1.2.4. Forta empenta de les famílies que ingressen 3.000 i més euros/mes

Els canvis en relació amb el mercat de treball, també mostren una marcada distribució dicotòmica de les llars quan s'ordenen en relació amb el seu ingrés mensual. La dinàmica del 2017 es hereva, fonamentalment, dels importants canvis a la distribució de les llars atenent als ingressos familiars que s'han operat des del 2013 ençà i, en particular, a partir del 2015. Per al conjunt del període 2008-17, s'ha alterat la distribució per nivells d'ingrés anterior, amb

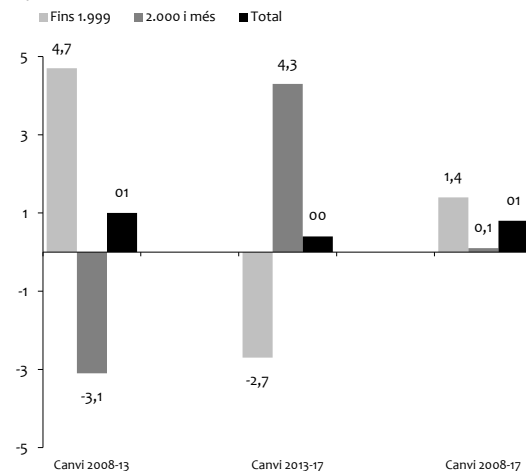
guanys de les famílies amb ingressos mensuals de menys de 2.000 EUR/mes i pèrdues de les d'aquelles per sobre aquesta xifra.⁵

Gràfic 4. El biaix molt intens de les llars amb ingressos superiors a 2.000 EUR/mes a partir de 2013. Els canvis 2008-17

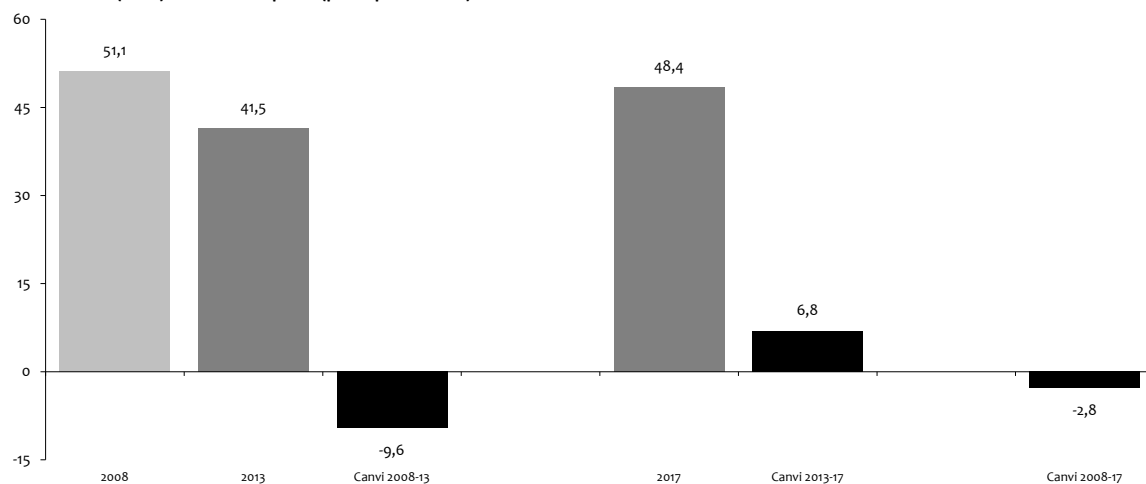
A. Llars a Catalunya 2008-2017, segons ingrés mensual (milers)

B. Llars a Catalunya 2008-2017, segons ingrés mensual (taxa anual en %)

C. Distribució (en %) i canvi en els pesos (punts percentuals)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (EPF).

Per ingressos, durant el 2017 s'observa una contracció de les llars amb ingressos inferiors a 2.000 euros/mes...

Atenent a aquesta variable, l'exercici el 2017 mostra una clara contracció d'aquelles amb ingressos menors a 2.000 euros/mes i ho fa a taxes anuals molt elevades. Així, cauen d'un 8,2% les que ingressen menys de 1.000 euros/mes, aportant una contracció propera a 47.000 llars, de forma que el seu pes es redueix des del 19% al 17,3%. I el mateix succeeix amb les que ingressen entre 1.000 i 1.499 euros, amb una caiguda relativa i absoluta prou similar a la del conjunt anterior; finalment, aquelles amb ingressos de 1.500 a 1.999 euros/mes presenten també reduccions properes al 9% i una caiguda absoluta del mateix ordre que les dues

⁵ Cal advertir que l'IPC acumulat d'aquest període ha estat prou contingut com per permetre aquesta comparació de valors nominals en aquests anys.

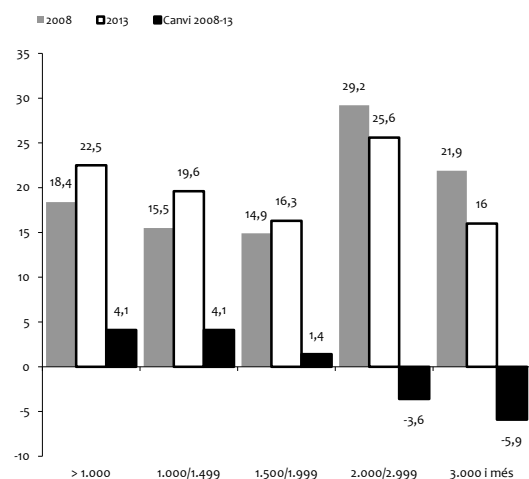
categories anteriors. En suma, es contrauen aquelles llars que ingressen menys de 2.000 euros/mes, reduint-se agregadament en unes 135.000 (un 8%); amb això, el seu pes sobre el total s'ha reduït de vora 4 punts percentuals en un any, una xifra certament més que rellevant, des del 56,5% al 51,5%.

Atesa la relació directa entre aquests ingressos i la situació econòmica general, en aquest cas té potser més interès discriminar el succeït en els dos períodes, de crisi i de recuperació, ja que els canvis agregats 2008-17 reflecteixen, en particular, els operats a la recessió. En aquesta darrera, els augments de les llars amb rendes més baixes són molt notables i el perfil del canvi de tots els grups és marcadament decreixent, com es reflecteix en el panell A del gràfic 5: des dels augments de les llars amb ingressos més baixos a les caigudes d'aquelles amb rendes més elevades.

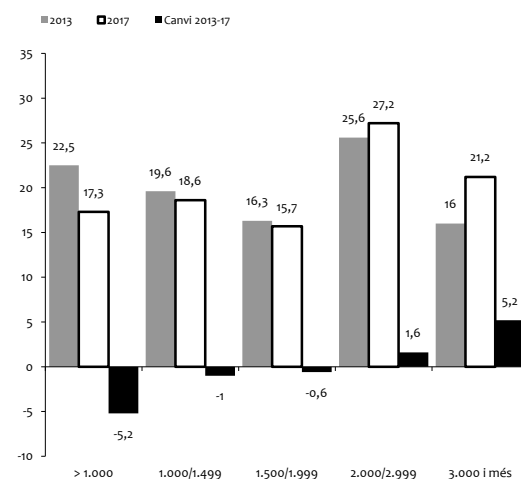
Gràfic 5. L'impacte de la crisi i la recuperació en la distribució de les llars segons el seu ingrés mensual

Llars a Catalunya 2008-2013: detall per ingrés mensual.
En % sobre el total i canvi en punts percentuals

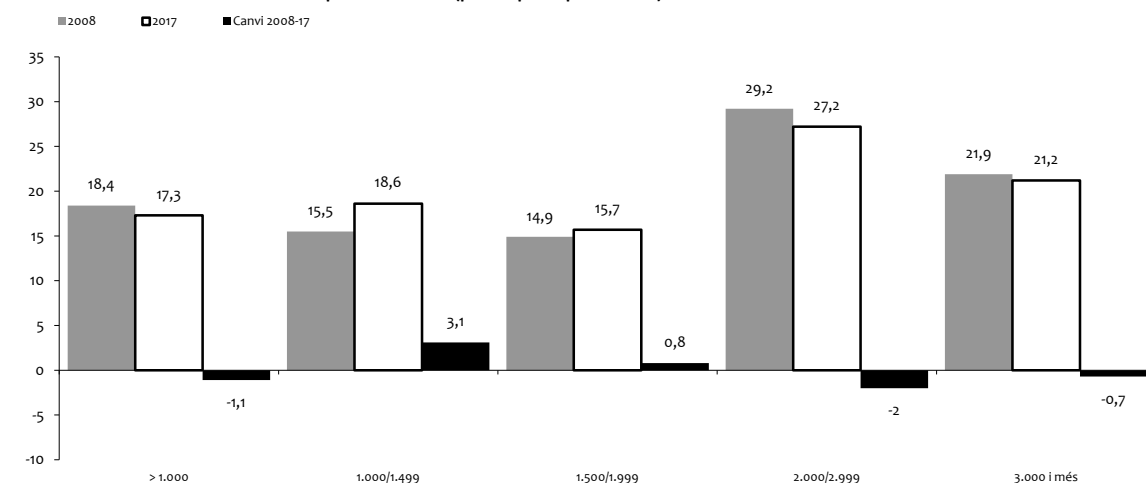
A. Els canvis a la crisi 2008-13 (pesos i punts percentuals)

B. Els canvis a la recuperació 2013-17 (pesos i punts percentuals)

C. Les transformacions de la crisi i la recuperació 2008-17 (pesos i punts percentuals)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (EPF).

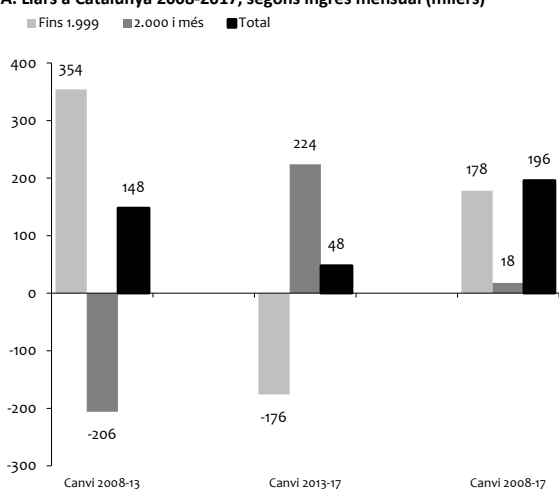
... malgrat que per al conjunt del període 2008-2013 les llars amb menors ingressos han augmentat d'un elevat 4,7% anual.

D'aquesta manera, entre el 2008 i el 2013 (vegeu al quadre 9 annex a aquest apartat, la sèrie 2008-17), les llars amb menors ingressos varen augmentar d'un elevat 4,7% anual, molt per sobre de l'1,0% conjunt, mentre aquelles amb rendes mensuals per sobre 1.900 euros queien amb força (-3,1% anual). Així, a la crisi les famílies amb rendes més baixes augmentaren vora 10 punts percentuals el seu pes (del 49% a gairebé el 59%).

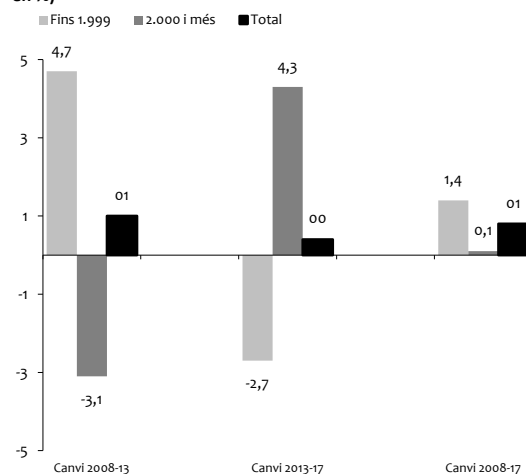
En canvi, el procés contrari ha tingut lloc a la recuperació, període en el que han retrocedit a una taxa anual del 2,7%, mentre que les de més ingressos creixien d'un 4,3% anual, de manera que vora el 59% de totes les llars, aquesta tipologia ha retrocedit al 51,6%. Així, a la recuperació la situació s'inverteix: cauen les llars amb menors ingressos (les de menys de 1.000 euros/mes) i la tendència és a creixements més elevats a mesura que augmenta el nivell de renda.

Gràfic 6. El molt intens biaix de les llars amb ingressos superiors a 2.000 EUR/mes a partir del 2013 i els canvis de la crisi i la recuperació. 2008-17

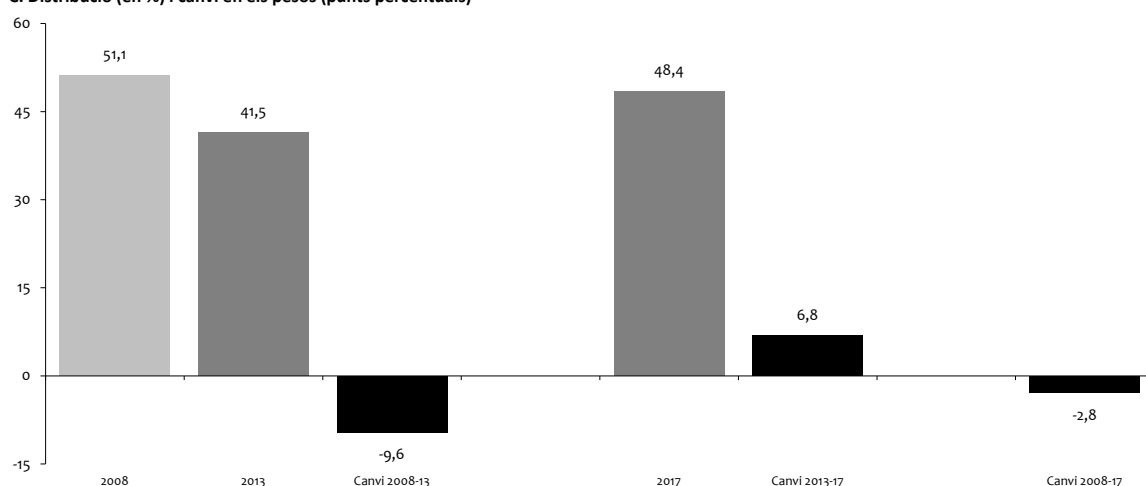
A. Llars a Catalunya 2008-2017, segons ingrés mensual (milers)

B. Llars a Catalunya 2008-2017, segons ingrés mensual (taxa anual en %)

C. Distribució (en %) i canvi en els pesos (punts percentuals)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (EPF).

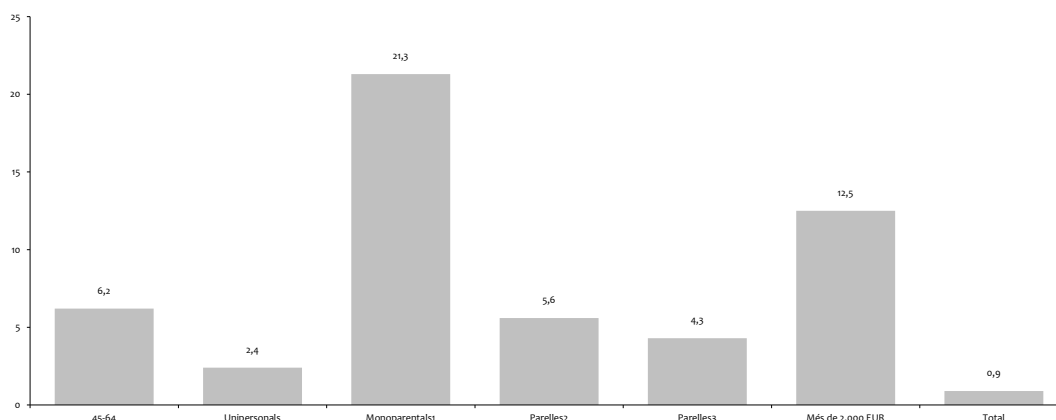
Tot i aquests canvis a la crisi i la recuperació, els estralls de la recessió dominen sobre el total, de forma que per al conjunt del període 2008-17 destaquen els intensos augments relatius de les famílies que ingressen de 1.000 a 1.500 euros/mes i de 1.500 a 1.999. Aquestes dues tipologies, que pesaven vora el 15% cadascuna d'elles en el total de llars el 2008, han presentat creixements absoluts i relatius molt importants: les primeres, de 123.000 noves llars

(un augment acumulat d'un insòlit 28%), mentre les de 1.500 a 1.999 han augmentat menys, tot i que de forma prou intensa (un 12,6%), afegint vora 53.000 noves llars a aquest conjunt. D'aquesta manera, del 15,5% que pesaven les primeres el 2008 el 2017 han assolit el 18,6%, mentre el segon grup ha passat del 14,9% al 15,7%. En suma, pràcticament, una reversió parcial del procés de guany de les llars de menys ingressos, de forma que el 2017 aportaven el 51,6% front el 48,9% del 2008.

1.2.5. Síntesi de la dinàmica de les llars el 2017: majors augments d'aquelles d'edats intermèdies, més petites, amb fills de més de 16 anys, amb persones de 65 i més anys i amb ingressos més elevats

En síntesi, el 2017 les llars que han crescut sensiblement per sobre el 0,9 agregat són aquelles d'edats intermèdies (de 54 a 64 anys), amb un fort increment del 6,2% i vora de 70.000 noves famílies, un reflex directe del canvi demogràfic en curs. A aquest conjunt, i en relació amb la seva dimensió, les que més creixen són les unipersonals, amb un augment d'un 2,4% i 18.000 noves famílies. Si el criteri de segmentació familiar que s'adopta és el de les diferents tipologies de famílies, les que més creixen són les monoparentals amb nens de menys de 16 anys (que creixen d'un elevat 23%, tot i que el seu volum absolut és molt modest),⁶ les parelles on la persona de referència té menys de 65 anys amb fills més grans de 16 anys (increment notable del 5,6% i vora 40.000 noves llars d'aquest tipus) o aquelles on la persona de referència té 65 o més anys (4,3% d'avenç anual i unes 28.000 noves llars). Finalment, si s'adopten els ingressos familiars com a criteri de segmentació, les llars que experimenten un augment més intens el 2017 són aquelles que superen els 2.000 euros/mes, amb un elevat 12,5% d'augment i 161.000 noves famílies. Aquesta forta expansió de les llars amb rendes més elevades reflecteix, entre altres factors però fonamentalment, la millora ocupacional abans contemplada i el seu efecte en les rendes de les famílies.

Gràfic 7. Tipologies de llars amb major creixement el 2017
Canvi relatiu en %

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (EPF).

⁶ Cosa que implica que pot haver-hi problemes de mostra.

Quadres annexos a l'apartat 1.1: ocupació a les llars catalanes

Quadre 3. Ocupats a les llars catalanes 2016-2017 segons nivell educatiu i tipus de família

Milers i canvi relatiu i distribució en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	Valors absoluts (milers)				Distribució relativa (%)			
	Baix	Mitjà	Alt	Total	Baix	Mitjà	Alt	Total
A. Segons edat de la persona de referència de la llar								
A1. 2016								
16-44	365	499	485	1.349	27,1	37,0	36,0	100,0
45-64	588	637	431	1.657	35,5	38,5	26,0	100,0
65 i més	75	49	54	179	42,1	27,6	30,2	100,0
Total	1.029	1.185	970	3.184	32,3	37,2	30,5	100,0
A2. 2017								
16-44	379	494	483	1.356	27,9	36,4	35,6	100,0
45-64	602	679	457	1.738	34,6	39,1	26,3	100,0
65 i més	75	51	54	180	41,6	28,4	30,0	100,0
Total	1.055	1.224	994	3.274	32,2	37,4	30,4	100,0
A3. Canvi 2016-172								
Absolut								
16-44	14	-5	-2	7	0,8	-0,6	-0,4	0,0
45-64	13	41	27	81	-0,9	0,6	0,3	0,0
65 i més	0	2	0	2	-0,5	0,8	-0,2	0,0
Total	27	39	24	90	-0,1	0,2	-0,1	0,0
Relatiu								
16-44	3,8	-0,9	-0,5	0,5	---	---	---	---
45-64	2,2	6,5	6,2	4,9	---	---	---	---
65 i més	-0,3	3,9	0,2	1,0	---	---	---	---
Total	2,6	3,3	2,5	2,8	---	---	---	---
B. Segons el nombre de membres de la llar								
B1. 2016								
Un	75	113	109	297	25,2	38,0	36,8	100,0
Dos	260	276	251	788	33,0	35,1	31,9	100,0
Tres	313	352	251	915	34,1	38,4	27,4	100,0
Quatre i més	381	444	358	1.184	32,2	37,5	30,3	100,0
Total	1.029	1.185	970	3.184	32,3	37,2	30,5	100,0
B2. 2017								
Un	78	123	116	317	24,5	38,9	36,7	100,0
Dos	266	263	257	786	33,9	33,4	32,7	100,0
Tres	312	371	266	949	32,9	39,0	28,0	100,0
Quatre i més	399	468	355	1.222	32,7	38,3	29,0	100,0
Total	1.055	1.224	994	3.274	32,2	37,4	30,4	100,0
B3. Canvi 2016-172								
Absolut								
Un	3	10	7	19	-0,7	0,9	-0,1	0,0
Dos	6	-13	6	-1	0,9	-1,7	0,8	0,0
Tres	0	19	15	34	-1,2	0,6	0,6	0,0
Quatre i més	18	23	-4	38	0,5	0,8	-1,3	0,0
Total	27	39	24	90	-0,1	0,2	-0,1	0,0
Relatiu								
Un	3,5	8,8	6,2	6,5	---	---	---	---
Dos	2,4	-4,9	2,4	-0,2	---	---	---	---
Tres	0,0	5,3	6,0	3,7	---	---	---	---
Quatre i més	4,8	5,3	-1,0	3,2	---	---	---	---
Total	2,6	3,3	2,5	2,8	---	---	---	---

1. Ocupats de 16 i més anys en llars on la persona de referència té entre 16 o més anys. 3. Canvi relatiu en % pels valors absoluts i en punts percentuals per la distribució relativa.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

Quadre 4. Dinàmica de l'ocupació a Catalunya 2007-2017, segons diferents característiques de les llars

Milers d'ocupats i creixement i pesos en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	A. Segons edat de la persona de referència de la llar ¹						B. Segons nombre de membres de la llar ¹									
	16-44		45- i més		Total		Un		Dos		Tres		4 i més		Total	
	Milers	Pesos	Milers	Pesos	Milers	Pesos	Milers	Pesos	Milers	Pesos	Milers	Pesos	Milers	Pesos	Milers	Pesos
A. Valors absoluts i pesos																
2007	1.705	47,7	1.871	52,3	3.577	100,0	266	7,4	825	23,1	994	27,8	1.491	41,7	3.577	100
2008	1.694	47,3	1.887	52,7	3.581	100,0	281	7,8	854	23,9	1.002	28,0	1.444	40,3	3.581	100
2009	1.581	48,1	1.709	51,9	3.290	100,0	254	7,7	820	24,9	948	28,8	1.268	38,5	3.290	100
2010	1.563	48,1	1.686	51,9	3.249	100,0	254	7,8	795	24,5	927	28,5	1.273	39,2	3.249	100
2011	1.550	48,3	1.657	51,7	3.207	100,0	269	8,4	809	25,2	912	28,4	1.217	38,0	3.207	100
2012	1.452	47,9	1.580	52,1	3.032	100,0	269	8,9	782	25,8	859	28,3	1.121	37,0	3.032	100
2013	1.392	46,9	1.577	53,1	2.970	100,0	282	9,5	748	25,2	843	28,4	1.097	36,9	2.970	100
2014	1.408	46,4	1.623	53,6	3.031	100,0	296	9,8	752	24,8	870	28,7	1.113	36,7	3.031	100
2015	1.385	45,0	1.693	55,0	3.078	100,0	292	9,5	765	24,9	881	28,6	1.140	37,0	3.078	100
2016	1.349	42,4	1.835	57,6	3.184	100,0	297	9,3	787	24,7	915	28,7	1.184	37,2	3.184	100
2017	1.357	41,4	1.919	58,6	3.275	100,0	317	9,7	786	24,0	950	29,0	1.223	37,3	3.275	100
B. Per períodes rellevants																
B1. Canvi absolut																
2007-13	-313	-0,8	-294	0,8	-607	---	15,6	2,0	-77,7	2,1	-151	0,6	-394	-4,7	-607	0
2013-17	-36	-5,5	342	5,5	306	---	34,6	0,2	38,9	-1,2	107	0,6	126	0,4	306	0
2007-17	-349	-6,3	48	6,3	-301	---	50,2	2,2	-38,8	0,9	-44	1,2	-268	-4,4	-301	0
2016-17	8	-0,9	84	0,9	92	---	19,2	0,3	-1	-0,7	34	0,2	39	0,1	92	0
B2. Canvi relatiu																
2007-13	-18,3	--	-15,7	--	-17,0	---	5,9	--	-9,4	--	-15,2	--	-26,4	--	-17,0	--
2013-17	-2,6	--	21,7	--	10,3	---	12,3	--	5,2	--	12,7	--	11,4	--	10,3	--
2007-17	-20,5	--	2,5	--	-8,4	---	18,9	--	-4,7	--	-4,5	--	-18,0	--	-8,4	--
2016-17	0,6	--	4,6	--	2,9	---	6,5	--	-0,1	--	3,8	--	3,3	--	2,9	--

1. Ocupats de 16 i més anys en llars on la persona de referència té entre 16 anys o més.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

Quadre 5. Distribució dels membres de la llar en relació amb el mercat de treball, per tipologia de la llar¹

Milers i canvi relatiu, distribució i taxa d'atur en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	1. Valors absoluts (milers) i canvi (%)					2. Distribució relativa (%)					
	Ocupats	Aturats	Actius	Inactius	Total	Ocupats ¹	Aturats	Actius	Inactius	Total	Taxa atur
	1	2	3=1+2	4	5=3+4	6	7	8=6+7	9	10=8+9	11=2/3*100
A. Segons edat de la persona de referència											
A1. 2016											
16-44	1.349	215	1.564	188	1.752	77,0	12,3	89,2	10,8	100	13,8
45-64	1.657	331	1.988	913	2.901	57,1	11,4	68,5	31,5	100	16,7
65 i més	178	47	226	1.213	1.439	12,4	3,3	15,7	84,3	100	20,9
A2. 2017											
16-44	1.357	169	1.526	206	1.731	78,3	9,8	88,1	11,9	100	11,1
45-64	1.738	298	2.036	904	2.940	59,1	10,1	69,3	30,7	100	14,6
65 i més	180	41	221	1.235	1.456	12,4	2,8	15,2	84,8	100	18,4
A3. Canvi 2016-17											
16-44	0,6	-21,4	-2,4	9,2	-1,2	1,4	-2,5	-1,1	1,1	0,0	-2,7
45-64	4,9	-10,2	2,4	-1,0	1,3	2,0	-1,3	0,7	-0,7	0,0	-2,1
65 i més	1,0	-14,2	-2,2	1,9	1,2	0,0	-0,5	-0,5	0,5	0,0	-2,6
B. Segons el nombre de membres de la llar											
B1. 2016											
Un	297	49	346	407	753	39,5	6,5	45,9	54,1	100	14,1
Dos	787	130	917	907	1.825	43,2	7,1	50,3	49,7	100	14,2
Tres	915	170	1.086	454	1.540	59,4	11,1	70,5	29,5	100	15,7
Quatre i més	1.184	245	1.428	546	1.974	60,0	12,4	72,3	27,7	100	17,1
B2. 2017											
Un	317	43	360	411	771	41,1	5,6	46,7	53,3	100	12,0
Dos	786	120	907	933	1.840	42,8	6,5	49,3	50,7	100	13,3
Tres	950	142	1.092	456	1.548	61,3	9,2	70,5	29,5	100	13,0
Quatre i més	1.223	201	1.424	545	1.968	62,1	10,2	72,3	27,7	100	14,1
B3. Canvi 2016-17											
Un	6,5	-11,2	4,0	1,0	2,4	1,6	-0,9	0,7	-0,7	0,0	-2,1
Dos	-0,1	-7,3	-1,1	2,8	0,8	-0,4	-0,6	-1,0	1,0	0,0	-0,9
Tres	3,8	-16,4	0,6	0,5	0,6	1,9	-1,9	0,0	0,0	0,0	-2,6
Quatre i més	3,3	-17,8	-0,3	-0,2	-0,3	2,2	-2,2	0,0	0,0	0,0	-3,0
C. Totals											
2016	3.184	594	3.777	2.314	6.092	52,3	9,7	62,0	38,0	100	15,7
2017	3.275	507	3.783	2.345	6.128	53,5	8,3	61,7	38,3	100	13,4
Canvi 2016-17	2,9	-14,6	0,1	1,3	0,6	1,2	-1,5	-0,3	0,3	0,0	-2,3

1. Ocupats, aturats, actius i inactius de 16 i més anys en llars on la persona de referència té 16 anys o més.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

Quadres annexos a l'apartat 1.3: llars catalanes segons característiques.

Quadre 6. Llars a Catalunya 2008-17, segons edat de la persona de referència.

Valors absoluts en milers i pesos i canvi relatiu en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	1. Valors absoluts (milers)				2. Taxes anuals (%)				3. Pesos sobre total (%)			
	16-44	45-64	65 i més	Total	16-44	45-64	65 i més	Total	16-44	45-64	65 i més	Total
A. Dades anuals												
2008	1.148	976	673	2.797	---	---	---	---	41,0	34,9	24,1	100
2009	1.151	1.007	687	2.845	0,2	3,2	2,1	1,7	40,4	35,4	24,2	100
2010	1.131	1.046	704	2.881	-1,7	3,9	2,4	1,3	39,3	36,3	24,4	100
2011	1.123	1.063	732	2.917	-0,8	1,6	4,0	1,2	38,5	36,4	25,1	100
2012	1.114	1.079	745	2.938	-0,7	1,5	1,8	0,7	37,9	36,7	25,4	100
2013	1.085	1.090	770	2.945	-2,6	1,1	3,3	0,2	36,8	37,0	26,1	100
2014	1.043	1.089	812	2.944	-3,9	-0,1	5,6	0,0	35,4	37,0	27,6	100
2015	1.025	1.085	839	2.950	-1,6	-0,4	3,3	0,2	34,8	36,8	28,4	100
2016	1.020	1.099	849	2.967	-0,6	1,3	1,1	0,6	34,4	37,0	28,6	100
2017	952	1.167	875	2.993	-6,7	6,2	3,1	0,9	31,8	39,0	29,2	100
B. Canvi per períodes significatius												
B1. Canvi absolut (llars)												
Canvi 2008-13	-63	114	96	148	---	---	---	---	-4,2	2,1	2,1	0
Canvi 2013-17	-133	76	105	48	---	---	---	---	-5,0	2,0	3,1	0
Canvi 2008-17	-196	191	201	196	---	---	---	---	-9,2	4,1	5,2	0
B2. Canvi relatiu per períodes (%)												
Canvi 2008-13	-5,5	11,7	14,3	5,3	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2013-17	-12,3	7,0	13,7	1,6	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2008-17	-17,1	19,5	29,9	7,0	---	---	---	---	---	---	---	---
B3. Taxa anual de canvi (%)												
Canvi 2008-13	-1,1	2,2	2,7	1,0	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2013-17	-3,2	1,7	3,3	0,4	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2008-17	-2,1	2,0	3,0	0,8	---	---	---	---	---	---	---	---

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 7. Llars a Catalunya 2008-17, segons nombre de membres

Unitats i pesos i canvi relatiu en % i canvi en els pesos en punts percentuals

Nombre membres:	A. Valors (milers)					B. Taxes anuals (%)					C. Pesos (%)				
	1	2	3	4 i més	Total	1	2	3	4 i més	Total	1	2	3	4 i més	Total
A. Dades anuals															
2008	629	846	605	717	2.797	---	---	---	---	---	22,5	30,3	21,6	25,6	100
2009	645	872	615	714	2.845	2,6	3,0	1,5	-0,4	1,7	22,7	30,7	21,6	25,1	100
2010	660	896	621	705	2.881	2,4	2,7	1,1	-1,3	1,3	22,9	31,1	21,6	24,5	100
2011	675	920	627	695	2.917	2,3	2,6	1,0	-1,4	1,2	23,1	31,5	21,5	23,8	100
2012	695	933	625	686	2.938	3,0	1,4	-0,4	-1,3	0,7	23,7	31,7	21,3	23,3	100
2013	716	939	616	675	2.945	3,0	0,6	-1,5	-1,6	0,2	24,3	31,9	20,9	22,9	100
2014	731	938	610	666	2.944	2,0	-0,1	-1,0	-1,2	0,0	24,8	31,8	20,7	22,6	100
2015	743	932	611	663	2.950	1,7	-0,6	0,3	-0,5	0,2	25,2	31,6	20,7	22,5	100
2016	753	939	612	663	2.967	1,3	0,7	0,1	0,0	0,6	25,4	31,6	20,6	22,4	100
2017	771	945	612	665	2.993	2,4	0,7	0,0	0,2	0,9	25,8	31,6	20,5	22,2	100
B. Canvi per períodes significatius															
B1. Canvi absolut															
Canvi 2008-13	88	92	10	-43	148	---	---	---	---	---	1,8	1,6	-0,7	-2,7	0
Canvi 2013-17	55	6	-3	-10	48	---	---	---	---	---	1,4	-0,3	-0,4	-0,7	0
Canvi 2008-17	143	99	7	-52	196	---	---	---	---	---	3,3	1,3	-1,2	-3,4	0
B2. Canvi relatiu (%)															
Canvi 2008-13	13,9	10,9	1,7	-5,9	5,3	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2013-17	7,7	0,7	-0,5	-1,4	1,6	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2008-17	22,7	11,6	1,2	-7,3	7,0	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
B3. Taxa anual de canvi (%)															
Canvi 2008-13	2,6	2,1	0,3	-1,2	1,0	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2013-17	1,9	0,2	-0,1	-0,4	0,4	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2008-17	2,3	1,2	0,1	-0,8	0,8	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 8. Llars a Catalunya 2008-17, segons tipologia** de les famílies

Unitats i pesos i canvi relatiu en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	1. Valors absoluts (milers)								2. Taxes anuals (%)								3. Pesos sobre total (%)							
	1	2	3	4	5	6	7	Total	1	2	3	4	5	6	7	Total	1	2	3	4	5	6	7	Total
A. Dades anuals																								
A1. Valors absoluts																								
2008	337	21	432	461	692	542	313	2.797	---	---	---	---	---	---	---	---	12	0,7	15,4	16,5	24,7	19,4	11,2	100
2009	373	34	413	486	659	538	341	2.845	10,8	63,1	-4,2	5,4	-4,7	-0,7	8,9	1,7	13,1	1,2	14,5	17,1	23,2	18,9	12,0	100
2010	385	41	422	498	679	551	306	2.881	3,0	19,0	2,0	2,6	3,0	2,4	-10,4	1,3	13,4	1,4	14,6	17,3	23,6	19,1	10,6	100
2011	406	35	417	521	686	560	291	2.917	5,6	-13,8	-1,3	4,6	1,1	1,6	-4,7	1,2	13,9	1,2	14,3	17,9	23,5	19,2	10,0	100
2012	443	33	402	532	692	546	291	2.938	8,9	-4,5	-3,6	2,0	0,8	-2,5	-0,1	0,7	15,1	1,1	13,7	18,1	23,5	18,6	9,9	100
2013	424	44	408	523	661	599	286	2.945	-4,3	32,5	1,6	-1,5	-4,5	9,7	-1,8	0,2	14,4	1,5	13,9	17,8	22,4	20,3	9,7	100
2014	412	43	384	512	699	642	252	2.944	-2,7	-1,9	-6,0	-2,3	5,8	7,2	-11,6	0,0	14	1,5	13,0	17,4	23,7	21,8	8,6	100
2015	421	39	380	509	727	657	218	2.950	2,2	-11,1	-1,1	-0,5	4,0	2,3	-13,7	0,2	14,3	1,3	12,9	17,3	24,6	22,3	7,4	100
2016	433	40	397	513	690	668	226	2.967	2,8	4,1	4,5	0,7	-5,0	1,8	4,0	0,6	14,6	1,4	13,4	17,3	23,3	22,5	7,6	100
2017	422	49	385	495	729	697	217	2.993	-2,4	21,3	-3,0	-3,5	5,6	4,3	-4,2	0,9	14,1	1,6	12,9	16,5	24,3	23,3	7,2	100
B. Canvi per períodes significatius																								
B1. Canvi absolut																								
Canvi 2008-13	87	23	-23	63	-31	57	-28	148	---	---	---	---	---	---	---	---	2	0,8	-1,5	1,3	-2,3	0,9	-1,5	0
Canvi 2013-17	-1	5	-24	-29	68	98	-69	48	---	---	---	---	---	---	---	---	-0,3	0,1	-1,0	-1,3	1,9	3,0	-2,5	0
Canvi 2008-17	86	28	-47	34	37	155	-96	196	---	---	---	---	---	---	---	---	2,1	0,9	-2,5	0,0	-0,4	3,9	-4,0	0
B2. Canvi relatiu (%)																								
Canvi 2008-13	25,7	111,6	-5,4	13,6	-4,4	10,5	-8,9	5,3	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2013-17	-0,2	10,2	-5,8	-5,4	10,2	16,3	-24,0	1,6	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2008-17	25,4	133,2	-10,9	7,4	5,3	28,5	-30,7	7,0	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
B3. Taxa anual de canvi (%)																								
Canvi 2008-13	4,7	16,2	-1,1	2,6	-0,9	2,0	-1,8	1,0	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2013-17	-0,1	2,5	-1,5	-1,4	2,5	3,8	-6,6	0,4	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2008-17	2,5	9,9	-1,3	0,8	0,6	2,8	-4,0	0,8	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

** 1. Una persona de menys de 65 anys; 2. Monoparental amb nens de menys de 16 anys; 3. Parella sense fills; 4. Parella amb fills de menys de 16 anys; 5. Llars amb fills de més de 16 anys; 6. Llars amb SP o cònjuge de 65 anys o més; 7. Altres llars.

* SP i cònjuge de menys de 65 anys

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 9. Llars a Catalunya 2008-17, segons nivell d'ingrés (euros/mes) de les famílies

Unitats i pesos i canvi relatiu en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	1. Valors absoluts (milers)								2. Taxes anuals (%)								3. Pesos sobre total (%)							
	1	2	3	4=1+2+3	5	6	7=5+6	8=4+7	1	2	3=1+2+3	5	6	7=5+6	8=4+7	1	2	3	4=1+2+3	5	6	7=5+6	8=4+7	
A. Dades anuals																								
A1. Valors absoluts																								
2008	516	435	417	1.368	817	613	1.430	2.797	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
2009	503	487	460	1.450	782	614	1.396	2.845	-2,6	12,0	10,3	10,3	-4,3	0,2	-2,4	1,7	---	---	---	---	---	---	---	---
2010	546	570	547	1.663	682	537	1.219	2.881	8,5	17,0	18,9	18,9	-12,7	-12,5	-12,7	1,3	---	---	---	---	---	---	---	---
2011	541	599	471	1.611	775	530	1.305	2.917	-0,8	5,2	-13,8	-13,9	13,6	-1,3	7,1	1,2	---	---	---	---	---	---	---	---
2012	602	567	510	1.679	774	486	1.260	2.938	11,3	-5,4	8,2	8,3	-0,1	-8,4	-3,4	0,7	---	---	---	---	---	---	---	---
2013	664	577	481	1.722	753	470	1.223	2.945	10,2	1,8	-5,6	-5,7	-2,7	-3,2	-2,9	0,2	---	---	---	---	---	---	---	---
2014	634	594	513	1.741	714	489	1.203	2.944	-4,5	3,1	6,7	6,7	-5,2	4,0	-1,6	0,0	---	---	---	---	---	---	---	---
2015	554	613	539	1.706	712	532	1.244	2.950	-12,6	3,2	5,0	5,1	-0,3	8,7	3,4	0,2	---	---	---	---	---	---	---	---
2016	565	600	515	1.680	757	530	1.287	2.967	2,0	-2,1	-4,5	-4,5	6,4	-0,3	3,5	0,6	---	---	---	---	---	---	---	---
2017	519	558	469	1.546	814	634	1.448	2.993	-8,2	-7,1	-8,8	-8,9	7,4	19,6	12,5	0,9	---	---	---	---	---	---	---	---
B. Canvi per períodes significatius																								
B1. Canvi absolut																								
Canvi 2008-13	148	142	65	355	-63	-143	-58	148	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2013-17	-145	-19	-12	-176	61	164	273	48	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2008-17	3	123	53	179	-3	21	214	196	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
B2. Canvi relatiu (%)																								
Canvi 2008-13	28,6	32,6	15,5	26,0	-7,8	-23,3	-1,4	5,3	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2013-17	-21,9	-3,3	-2,5	-10,2	8,0	34,8	6,5	1,6	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2008-17	0,5	28,3	12,6	13,1	-0,4	3,4	5,1	7,0	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
B3. Taxa anual de canvi (%)																								
Canvi 2008-13	5,2	5,8	2,9	4,7	-1,6	-5,2	-3,1	1,0	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2013-17	-6,0	-0,8	-0,6	-2,7	2,0	7,8	4,3	0,4	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Canvi 2008-17	0,1	2,8	1,3	1,4	0,0	0,4	0,1	0,8	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

1. menys de 1.000 EUR/mes; 2. De 1.000 a 1.499 EUR; 3. De 1.500 a 1.999 EUR; 4. Fins 1.999 EUR; 5. De 2.000 a 2.999 EUR; 6. de 3.000 i més; 7. De 2.000 i més EUR; 8. Total llars.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

2. La despesa en productes alimentaris i begudes no alcohòliques a Catalunya el 2017

Els canvis en la despesa alimentària estan condicionats per les modificacions en volum i estructura de les llars.

Els canvis que ha experimentat la despesa alimentària a Catalunya el 2017 estan, lògicament, condicionats per les modificacions en el volum i l'estructura de les llars, en el seu ingrés i en les preferències de consum. Per això, i vista la dinàmica de les famílies, agregada i en relació amb certes característiques, aquest apartat presenta, primer, una breu nota de quina ha estat l'evolució del consum privat a Catalunya (2.1. *El consum d'aliments en el context de la recuperació de la despesa el 2017*), imprescindible per ubicar el què ha succeït amb la despesa en aliments. Per comprendre millor aquest darrer aspecte, primer es presenta el succeït en la despesa per llar en productes alimentaris (2.2. *La distinta dinàmica de la despesa alimentària per llar el 2017 segons algunes característiques de les famílies*), per, a continuació i combinant aquesta dinàmica i la de les llars, oferir una avaluació de com s'ha modificat la despesa total alimentària el 2017, tant en l'àmbit agregat com per a cadascuna de les classificacions de llars que s'utilitzen en aquest treball, que és objecte de l'apartat següent (2.3. *Despesa alimentària total a les famílies catalanes el 2017*).

2.1. El consum d'aliments el 2017 en el context de la recuperació de la despesa: davallada alimentària i augment de la resta de la despesa

La recuperació del consum total ha permès que, el 2017, el consum privat nominal a Catalunya se situés vora un 10% per sobre de l'efectuat el 2007 en valors nominals...

Començant per la dinàmica del consum total, el quadre 10 sintetitza el què ha succeït els darrers anys. Com les dades resumides mostren, a partir del 2014 comença una nova fase de creixements que, nominalment, va assolir el màxim el 2017, amb un 4,6%. Vol dir això que, prenent base 100 l'exercici de 2013, el punt més baix de la recessió, a partir ja del 2015 el consum nominal va superar ja els valors del 2007 i, el 2017, se situa en el 14% per sobre d'aquell exercici. Aquesta positiva dinàmica a la recuperació ha permès que, el 2017, el consum privat nominal a Catalunya se situés vora un 10% més que l'efectuat el 2007. Tanmateix, atès que la població catalana va continuar augmentant, en termes per càpita (panell B del quadre citat) els registres són un pèl menys positius: en relació amb el 2007, un 5,3% per sobre d'aquells valors i, respecte del 2013, un 13,1%.

... per bé que en termes reals la situació encara està lluny de normalitzar-se.

Així, doncs, amb relació al consum es pot considerar superada la crisi? En absolut. Perquè si dels valors nominals es passa a termes reals, la situació encara està lluny de normalitzar-se: prenent el conjunt del període, el 2017 el consum total a Catalunya, tot i el fort augment de la recuperació (un 10,6% en termes reals), encara se situava un 5,4% per sota el del 2007.

Quadre 10. Dinàmica del consum privat a Catalunya a la crisi 2007-2013 i la recuperació 2013-17

Base 100=2007 i 2013

	A. Valors corrents			B. Valors corrents/càpita			C. Valors constants		
	Canvi anual	Base 2007	Base 2013	Canvi anual	Base 2007	Base 2013	Canvi anual	Base 2007	Base 2013
2007		100			100			100	
2008	2,4	102,4	---	0,6	100,6	---	-1,1	98,9	---
2009	-4,6	97,7	---	-5,7	94,8	---	-4,2	94,7	---
2010	1,7	99,3	---	1,1	95,9	---	-0,5	94,3	---
2011	1,2	100,5	---	0,8	96,7	---	-1,3	93,0	---
2012	-0,8	99,7	---	-0,7	96,0	---	-3,6	89,7	---
2013	-3,5	96,2	100	-3,0	93,2	100	-4,8	85,4	100
2014	2,2	98,3	102,2	2,6	95,5	102,6	1,7	86,8	101,7
2015	3,9	102,1	106,2	3,8	99,2	106,5	3,7	90,1	105,5
2016	2,7	104,8	109,0	2,2	101,3	108,8	2,4	92,2	108,0
2017	4,6	109,6	114,0	4,0	105,3	113,1	2,4	94,4	110,6

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat.

Per tant, la millora del consum alimentari el 2017 s'ha d'inscriure en aquest doble procés d'avenços nominals, que permeten superar els nivells del 2007, i d'augmentos reals, que encara no han aconseguit tancar els estralls de la crisi. En suma, tot i la tendència al retorn vers la normalitat, encara s'està lluny d'haver-la assolit. I, per tant, la dinàmica del consum alimentari ha d'experimentar modificacions de certa rellevància els propers anys.

En aquest context més general, quina ha estat la dinàmica del consum alimentari a Catalunya el 2017? El quadre 11 resumeix la seva dinàmica el darrer any i, com es pot comprovar, aquesta ha estat sensiblement menys positiva que per la despesa agregada: davant el creixement nominal del consum familiar el 2017 del 5,0%, la despesa en aliments i begudes alcohòliques es va reduir. Com es veurà més avall, aquesta caiguda, atès que el nombre de famílies va augmentar, deriva directament de la reducció de la despesa/llar. A banda d'aquesta davallada agregada, aquest valor expressa profundes diferències a la dinàmica dels aliments (que cauen d'un 0,7%) i el fort augment de les begudes no alcohòliques (que creixen d'un 4,4%). Així, el 2017 el seu pes sobre el conjunt del consum privat es va contraure d'un punt, des del 18,4% al 17,4% reflectint el procés de normalització creixent de l'estructura de la despesa. Finalment, cal indicar que atès el creixement dels preus el 2017, aquesta modesta reducció nominal de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques reflecteix una davallada superior al 2% en la despesa real en aquests béns.

Quadre 11. Despesa total en consum i en productes alimentaris i begudes no alcohòliques a Catalunya. 2016-17

Milions d'euros i canvi relatiu i pesos en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	2016		2017		Canvi 2016-17		
	Valors	Pesos	Valors	Pesos	Valors	Relatiu (%)	En pesos (pp)
1. Despesa total en consum familiar	73.689	100	77.368	100	3.680	5,0	0,0
2. En aliments i begudes no alcohòliques	13.563	18,4	13.520	17,5	-43	-0,3	-0,9
3=1-2. Despesa total llevat d'aliments i begudes no alcohòliques	60.125	81,6	63.848	82,5	3.723	6,2	0,9

Font: elaboració pròpia a partir de dades l'EPF (INE).

2.2. La distinta dinàmica de la despesa alimentària per llar el 2017 i segons algunes característiques de les famílies

En el puny 2.2.1 d'aquest apartat es presenten els registres de l'evolució de la despesa alimentària/llar, primer en l'àmbit agregat, destacant quins són els productes que el 2017 han avançat i quins han retrocedit, en el context de la davallada agregada que es va operar aquest passat exercici. Un cop avaluades aquestes tendències de fons, en el punt 2.2.2 es presenta la dinàmica del consum alimentari atenent a diverses característiques de les llars.

2.2.1. Despesa alimentària per llar el 2017: continua la caiguda nominal de la despesa en pa, carn, peix i oli i els guanys d'altres productes, fruita, cafès, hortalisses i sucs

La despesa alimentària el 2017 s'ha situat uns 50 euros/any per sota la del 2016...

Ja s'ha indicat més amunt que la despesa total en aliments i begudes no alcohòliques havia retrocedit lleument, en termes nominals, el 2017. Atès el creixement de llars analitzat, què ha succeït amb la despesa en aliments i begudes no alcohòliques per llar?. El 2017 aquesta se situava en 4.517 euros/família, uns 50 euros/any menys que el 2016, una caiguda relativa d'un 1,2%. Cal destacar aquesta contracció nominal i, en particular, vincular-la a l'augment del consum privat per càpita d'un 4,0% comentat a l'apartat anterior. I tot i que els conceptes no són homogenis (-1,2% a la despesa alimentària per llar i 4,0% a la del consum per càpita), aquestes xifres indiquen com el pes de la despesa alimentària en el consum privat es continua reduint. En tot cas, una primera característica de la despesa alimentària/llar és aquesta davallada nominal que, en termes reals, implica una caiguda substancial, superior al 3%, atès que l'IPC va augmentar a una taxa anual propera al 2%.

... per bé que amb dinàmiques molt diferenciades entre aliments i begudes no alcohòliques.

Aquesta xifra agregada, addicionalment, mostra dinàmiques molt diferenciades entre aliments i begudes no alcohòliques. En el cas dels primers, amb un pes superior al 92% de la despesa alimentària/llar, la davallada excedí la de l'agregat (-1,5%), de forma que aquest comportament menys expansiu és el que explica la contracció conjunta. En canvi, les begudes no alcohòliques, amb un pes molt menor tot i que creixent, proper al 8% de la despesa/llar en aliments el 2017, varen presentar un augment rellevant en termes nominals, del 3,6%, continuant la trajectòria alcista d'aquests productes dels darrers anys. En suma, tot i aquests pesos tan dissímils, pel que fa a la dinàmica 2016-17 destaca que la caiguda mitjana de la despesa alimentària per llar de l'1,2% és una mitjana ponderada d'una reducció de l'1,5% en aliments i un augment important, del 3,6%, en begudes no alcohòliques.

D'aquesta manera, entre 2016 i 2017 s'accentua la pèrdua de pes de la despesa en aliments en la cistella mitjana de la compra de les famílies catalanes i l'augment del pes de les begudes no alcohòliques, una característica que, com es veurà més endavant, forma part d'una tendència de fons iniciada amb la recuperació.

Quadre 12. Els canvis 2016/17 a la cistella de la compra alimentària de les llars catalanes

Valors en euros anuals/llar, pesos i canvi relatiu en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	A. Valors anuals				B. Canvi 2016-17		
	2016		2017		En euros	Relatiu (%)	En pesos
	Euros	Pesos	Euros	Pesos			
A. Despesa per llar en aliments i begudes no alcohòliques							
1. Aliments	4.232	92,6	4.167	92,2	-65	-1,5	-0,4
2. Begudes no alcohòliques	338	7,4	350	7,8	12	3,6	0,4
3=1+2. Aliments i begudes no alcohòliques	4.571	100,0	4.517	100,0	-54	-1,2	0,0
B. Productes que perden pes							
Pa¹	2.359	51,7	2.247	49,7	-112	-4,7	-2,0
Pa ¹	663	14,5	610	13,5	-53	-8,0	-1,0
Carn	1.032	22,6	997	22,1	-35	-3,4	-0,5
Peix	556	12,2	538	11,9	-18	-3,2	-0,3
Olis ²	108	2,4	102	2,2	-6	-5,6	-0,2
C. Productes que mantenen pes							
Llet ³	488	10,7	481	10,7	-7	-1,4	0,0
D. Productes que guanyen pes							
Fruita	1.724	37,8	1.788	39,6	64	3,7	1,8
Fruita	429	9,4	448	9,9	19	4,4	0,5
Hortalisses ⁴	499	10,9	506	11,2	7	1,4	0,3
Sucre ⁵	176	3,9	183	4,0	7	4,0	0,1
Cafès ⁶	119	2,6	126	2,8	7	5,9	0,2
Sucs ⁷	219	4,8	224	5,0	5	2,3	0,2
Altres ⁸	282	6,2	301	6,7	19	6,7	0,5

1. Pa i cereals; 2. Olis i greixos; 3. Llet, formatge i ous; 4. Hortalisses, llegums i tubercles; 5. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats; 6. Cafès, te i altres begudes no alcohòliques; 7. Sucs, refrescos i altres; 8. Salses i condiments, sal, espècies i herbes culinàries, aliments per a nadó, menjars preparats, productes dietètics.

Font: elaboració pròpia a partir de dades l'EPF (INE).

I dins dels aliments, també s'observen tendències diferenciades segons els diferents productes...

Altres tendències, ja detectades amb anterioritat, s'han accentuat també el 2017. En primer lloc, un conjunt d'aliments perden pes de manera notable, amb reduccions que superen molt llargament la caiguda de la despesa alimentària per llar (-1,2%), amb un retrocés agregat d'un important 4,7%, de manera que de representar prop del 52% de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques el 2016 passen a aportar escassament el 50% el 2017, una reducció en un sol any certament substantiva.

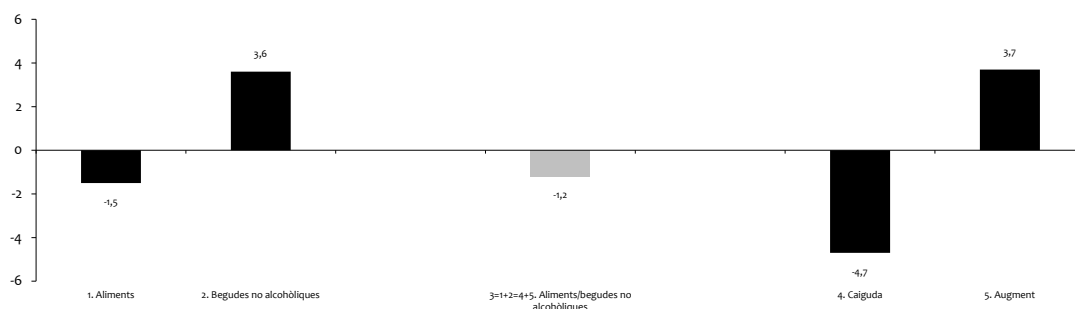
A l'altre extrem, amb avenços prou rellevants, hi ha un conjunt de productes que guanyen pes de forma agregada, a un ritme de creixement 2016-17 d'un notable 3,7%, de manera que d'aportar vora del 38% el 2016 passen a gairebé el 40% d'aquesta despesa en aliments per llar. Finalment, la llet, el formatge i els ous mantenen el seu pes, perdent posicions a un ritme igual, o pràcticament igual, al del conjunt.

Aquesta asimetria entre productes que creixen molt per sobre la mitjana i els que es contrauen és el resultat de dinàmiques disperses dins els dos grups. Així, en el conjunt dels que perden posicions i cauen per sobre la mitjana, destaca en particular la reducció de la despesa per llar en pa i cereals (-8%), fins a situar la despesa en la cistella mitjana de la compra de les llars catalanes en escassament el 14%. A aquesta davallada segueix la dels olis i greixos (que retrocedeixen d'un 5,6%, encara que el seu pes sobre el total és modest), mentre que, amb caigudes a l'entorn del 3,4% destaquen la carn (que retrocedeix fins al 22,1% de la despesa) i el peix, que també perd posicions, i se situa a l'entorn del 12% del total el 2017.

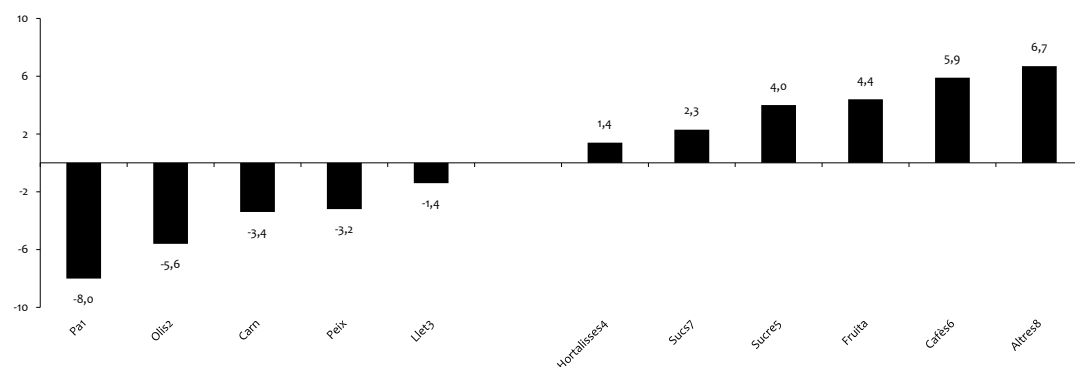
Gràfic 8. Dinàmica de canvi a la cistella de la compra de la llar mitjana catalana. 2016-17

Canvi en %

A. Dinàmica 2016/17 per grans grups

B. Detall dels grups amb davallades i augments

1. Pa i cereals; 2. Llet, formatge i ous; 3. Olis i greixos; 4. Hortalisses, llegums i tubercles; 5. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats; 6. Cafès, te i altres begudes no alcohòliques; 7. Sucs, refrescs i altres.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

... amb un creixement important del cafè, te i altres begudes no alcohòliques, del sucre, confitures, mel, xocolata i gelats, i millores en fruita, sucres, refrescs i també en hortalisses i llegums.

En canvi, en el conjunt de productes que milloren, destaca l'agregat d'altres *productes* alimentaris (que plats preparats, espècies i herbes de cuina, aliments per a nadons i productes dietètics), els grans guanyadors en la redistribució que s'està operant de la despesa en alimentació i begudes no alcohòliques, amb un avanç d'un 6,7% entre 2016 i 2017, assolint ja el 2017 un pes proper al 7% del total de la despesa alimentària. A aquest agregat segueixen el del cafè, te i altres begudes no alcohòliques (que creix prop del 6%, continuant una trajectòria que procedeix clarament de la recuperació); també, el conjunt de sucre, confitures, mel, xocolata i gelats avança per sobre la mitjana d'aquest grup (un 4%). Finalment, cal destacar també les millores de la fruita (que avança amb força, d'un 4,4%), mentre que els sucres, refrescs i altres begudes no alcohòliques creixen d'un 2,3% i les hortalisses, llegums i tubercles avancen d'un modest 1,4%.

2.2.2. Despesa alimentària/llar el 2017: augments en llars petites, en parelles amb fills de més de 16 anys i en les llars d'ingressos intermedis

La cistella de la compra mitjana de les llars catalanes presenta diferències sensibles segons el tipus de família...

La cistella de la compra mitjana de les llars catalanes presenta diferències sensibles segons tipus de família, tant en la seva dinàmica i en el pes sobre el consum total com en la seva composició. El quadre 13 presenta aquesta desagregació segons els quatre grans tipus de llar que s'han considerat en aquest treball: edat de la persona de referència, nombre de persones que la componen, tipologia i nivell d'ingressos.

Començant per l'edat de la persona de referència de la llar, el pes mitjà del 17,5% que a Catalunya representa la despesa alimentària sobre el total expressa diferències notables entre les llars més joves, on aquest és baix (14,9% en 2017 per a aquelles on la persona de referència té entre 16 i 44 anys) i més elevat per les de més edat (gairebé el 23% per a les llars on la persona de referència té 65 o més anys), passant pel 16,7% de les llars de 45 a 64 anys. És a dir, el 17,5% de pes dels aliments en el consum privat representa una mitjana en la qual les llars de més edat la superen llargament mentre que les que tenen menys de 65 anys i molt més encara les que tenen menys de 45 queden per sota.

... amb un comportament molt favorable de les llars més joves...

Tot i això, les famílies on més ha crescut la despesa en aliments respecte a la mitjana (el -1,2% agregat citat més amunt), és la del col·lectiu de les més joves, on ha augmentat amb força d'un 3,9%, un creixement que es veu més que compensat per la important caiguda de la despesa en aliments de les llars de 45 a 64 anys (-4,5%) i de les de 65 i més (-3,2%).

Passant al nombre de persones que integren la llar, la proporció de despesa en aliments mostra una distribució més comprimida que en relació amb l'edat, en les de *dues persones*, amb un pes més alt, a l'entorn del 18%, mentre que en les de quatre i més membres el tenen més baix (16,4%).

A aquests pesos cal afegir un canvi relatiu que ha estat important en el cas de les famílies de dues persones, on els aliments han perdut un 2,5% i en les de quatre i més, en les que també hi ha pèrdues (-1,3%), mentre que en les d'una i tres persones l'augmenten (un 0,4 i un 0,7%, respectivament). En aquest àmbit, cal destacar el baix pes relatiu de la despesa alimentària en llars de quatre i més persones.

Quadre 13. Despesa per llar (total i alimentària), segons diverses característiques de les llars. 2016-17

Euros per llar i pesos sobre el total en %

	2016			2017			Canvi 2016-17		
	Aliments ^a	Total	Pes aliments	Aliments ^a	Total	Pes aliments	Aliments ^a	Total	En pesos
1. Segons edat de la persona de referència de la llar									
16-44	3.852	26.257	14,7	4.003	26.844	14,9	3,9	2,2	0,2
45-64	5.218	27.962	18,7	4.985	29.761	16,7	-4,5	6,4	-1,9
65 i més	4.597	19.072	24,1	4.451	19.542	22,8	-3,2	2,5	-1,3
2. Segons nombre de membres de la llar									
1 persona	2.570	14.429	17,8	2.580	14.558	17,7	0,4	0,9	-0,1
2 persones	4.607	24.187	19,0	4.491	24.777	18,1	-2,5	2,4	-0,9
3 persones	5.418	29.530	18,3	5.457	30.543	17,9	0,7	3,4	-0,5
4 i més	6.010	33.226	18,1	5.935	36.135	16,4	-1,3	8,8	-1,7
3. Segons tipologia de la llar*									
1	2.314	16.279	14,2	2.312	16.410	14,1	-0,1	0,8	-0,1
2	3.024	18.801	16,1	3.497	21.494	16,3	15,7	14,3	0,2
3	4.091	27.817	14,7	4.029	28.299	14,2	-1,5	1,7	-0,5
4	5.129	31.205	16,4	5.281	32.811	16,1	3,0	5,1	-0,3
5	5.975	30.799	19,4	5.653	31.916	17,7	-5,4	3,6	-1,7
6	4.320	17.697	24,4	4.202	18.367	22,9	-2,7	3,8	-1,5
7	5.198	25.475	20,4	5.353	28.606	18,7	3,0	12,3	-1,7
4. Segons ingressos mensuals									
Menys de 1.000	2.902	12.241	23,7	2.649	11.549	22,9	-8,7	-5,7	-0,8
De 1.000 a 1.499	3.644	17.231	21,1	3.331	17.155	19,4	-8,6	-0,4	-1,7
De 1.500 a 1.999	4.679	23.833	19,6	4.746	22.670	20,9	1,4	-4,9	1,3
De 2.000 a 2.999	5.305	29.634	17,9	5.063	29.389	17,2	-4,6	-0,8	-0,7
De 3.000 i més	6.246	40.979	15,2	6.217	42.994	14,5	-0,5	4,9	-0,8
Total	4.571	24.833	18,4	4.517	25.847	17,5	-1,2	4,1	-0,9

a. Aliments i begudes no alcohòliques.

* 1. Una persona de menys de 65 anys; 2. Monoparental amb nens de menys de 16 anys; 3. Parella sense fills amb persona de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 4. Parella amb fills de menys de 16 anys amb persona de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 5. Llars amb fills de més de 16 anys amb persona de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 6. Llars amb persona de referència o cònjuge de 65 anys o més; 7. Altres llars.

Font: elaboració pròpia a partir de dades l'EPF (INE).

... i de les llars monoparentals,...

En l'àmbit de la tipologia per llar, destaquen els forts augments de les monoparentals amb nens (augment proper al 16%) i, a l'altre extrem, amb una caiguda superior al 5%, les llars amb fills majors de 16 anys. En termes de pes de la despesa alimentària, les diferències són també força notables: d'una banda amb un augment del 22,9% de tota la despesa entre les llars on la persona de referència (o el cònjuge) té 65 o més anys i, d'altra, aquelles integrades per una persona de menys de 65 anys on la despesa cau d'un 14,1%.

... mentre que per ingressos mensuals el comportament és diferenciat segons els trams.

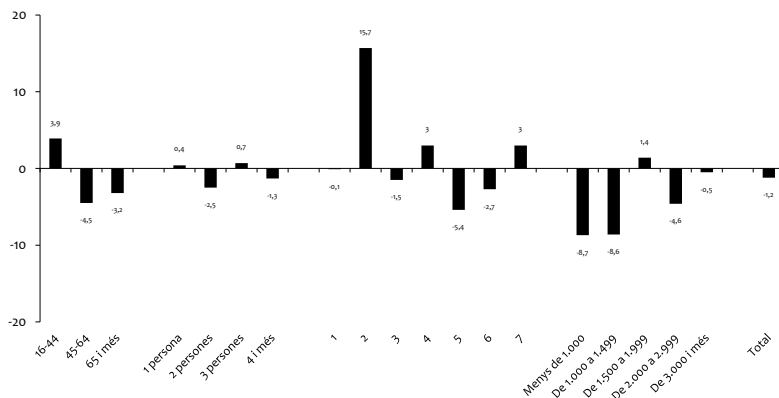
Finalment, amb relació als ingressos mensuals de les llars (panell 4 del quadre 13) és notable el diferent comportament d'aquelles que guanyen menys i més de 2000 euros/mes: en el primer conjunt, els aliments absorbeixen entre el 19% i el 23%, amb un pes més elevat a les de menys renda (les que ingressen menys de 1.000 euros), mentre que el segon grup escassament arriba al 17%, amb les de més ingrés (les que ingressen més de 3.000 euros) amb un pes reduït del 14,5%. D'aquesta manera, la pèrdua de pes dels aliments en la despesa total a mesura que

augmenta l'ingrés és molt clara: des de gairebé el 23% per a les famílies que ingressen menys de 1.000 euros/mes al 14,5% per a aquelles que ingressen 3.000 o més euros/mes.

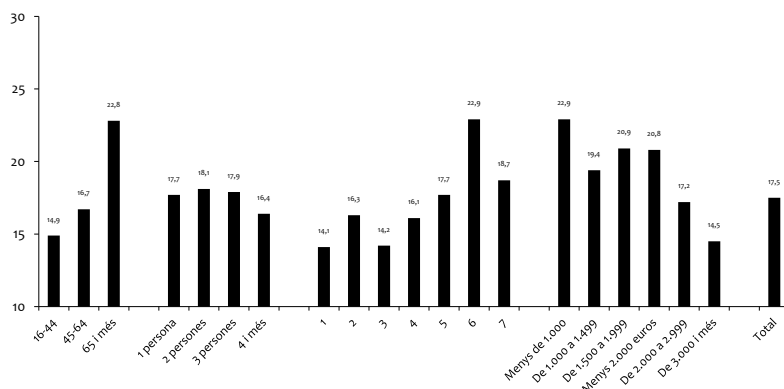
Gràfic 9. Despesa alimentària per llar el 2017 i diferències segons tipologia de les famílies: àmplia dispersió en resultats i en proporcions sobre el total*

Pesos sobre el total de la despesa el 2017 i canvi 2016-17 en %

A. Dinàmica 2016/17 per tipologia de llars

B. Pesos sobre despesa total per llar el 2017, per tipologia de famílies

*El primer bloc segons edat de la persona de referència de la llar; el segon segons el nombre de membres de la llar; el tercer segons tipologia de la llar considerant que: 1. Una persona de menys de 65 anys; 2. Monoparental amb nens de menys de 16 anys; 3. Parella sense fills amb persones de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 4. Parella amb fills de menys de 16 anys fills amb persones de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 5. Llars amb fills de més de 16 anys fills amb persones de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 6. Llars amb persona de referència o cònjuge de 65 anys o més; 7. Altres llars; i el quart bloc segons ingressos mensuals.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

En síntesi, i en termes de la dinàmica 2016/17, la despesa alimentària per llar cau en les llars d'edats intermèdies i altes; en les de dos i de quatre i més membres; en les unipersonals menors de 65 anys, parelles sense fills i llars amb algun membre de 65 i més anys i en les de menys ingressos. En canvi, augmenta en les més joves, en les d'un i tres individus, en les monoparentals amb nens i parelles amb fills de més de 16 anys i en les d'ingressos intermedis. Aquesta dinàmica situa en un gradient notable les diferències que representa la despesa alimentària sobre el total a les distintes llars. Les que més gasten, en proporció al seu consum total, amb pesos per sobre el 19% són aquelles amb almenys una persona de 65 i més anys i les que ingressen menys de 1.000 euros/mes (ambdues amb un 22,9%) i molt a prop aquelles famílies on la persona de referència té 65 o més anys (22,8%), a les que segueixen les que guanyen entre 1.500 i 1.999 euros/mes (20,9%) i de 1.000 a 1.499 euros/mes (19,4%).

A l'altre extrem, amb valors sensiblement per sota el 17,5% mitjà, cal destacar, les llars unipersonals amb menys de 65 anys (14,1%), les parelles sense fills (14,2%), les que ingressen 3.000 i més euros/mes (14,5%) i aquelles en les que la persona de referència té entre 16 i 44 anys (14,9%). Finalment, amb valors entre el 19% i el 15% i, per tant, a l'entorn del 17,5% mitjà, estan les famílies de dues persones (18,1%), de tres persones (17,9%) i unipersonals (17,7%), les que ingressen de 2.000 a 2.999 euros/mes (17,2%), aquelles on la persona de referència és d'edat intermèdia (entre 45 i 65 anys) amb un 16,7%, les de quatre i més membres (16,4%), les monoparentals amb nens (16,3%) i les parelles amb nens (16,1%). En suma, una molt àmplia dispersió, que encara seria sensiblement més elevada si es combinessin característiques entre si.

2.3. Despesa alimentària total a les famílies catalanes el 2017

Per productes, es destaca les caigudes del consum en pa i cereals, olis i greixos, carn i peix...

Ja s'ha comentat més amunt que, tot i el creixement de les llars, la despesa/llar va reduir-se prou com per arrossegar l'evolució del conjunt de la despesa alimentària a terreny negatiu (-0,3%). Quina desagregació té aquesta contracció agregada per tipus de productes? Com en la despesa/llar aquest comportament dels aliments dista de ser homogeni, ja que un conjunt (que aportava el 2016 vora dues terceres parts del total) presenta fortes caigudes (-3,3%), mentre l'altre tercera part mostrava importats increments (4,7%). En el primer grup, destaquen particularment les fortes davallades de pa i cereals (-7,1%) i olis i greixos (-5,3%); a aquests productes cal sumar-hi la carn (-2,5%) i el peix (-2,3%), mentre que la llet, el formatge i els ous perdien, de forma agregada, menys (-0,6%).

... mentre que augmenten sobretot els plats preparats o precuinats.

A l'altre extrem, amb guanys notables es destaquen, en primer lloc, els altres productes alimentaris, que augmenten de vora el 8%. Aquest conjunt sembla reflectir canvis en els patrons de comportament de les famílies, amb un pes creixent de plats preparats o precuinats, de forma que les davallades observades en la despesa de productes molt bàsics (carn o peix, per exemple) podrien estar reflectint parcialment el pas de productes frescos a precuinats. En tot cas, amb aquest fort augment, i ateses les davallades dels productes anteriorment esmentats, els altres productes alimentaris comencen a aportar una part notable de la cistella alimentària, amb gairebé el 8% del total dels aliments, quan el 2016 no arribaven al 7%. En darrer terme, cal citar també les hortalisses, llegums i tubercles alimentaris (creixement d'un 2,4%) i el sucre, confitures, mel, xocolata i gelats (amb un augment d'un 4,5%).

Finalment, el fort avenç de begudes no alcohòliques, el 4,4% citat, reflecteix un creixement molt intens del cafè, te i altres productes similars, el qual, probablement, expressa canvis en el comportament de les llars, des del cafè molt tradicional vers altres productes de consum, com el de les càpsules.⁷ Addicionalment, els sucres, refrescos i altres similars també augmenten amb

⁷ Vegeu el treball de l'Observatori publicat el gener del 2018 sobre aquest producte titulat *Les càpsules de cafè, revolució en la despesa alimentària*

intensitat (3,1%). Tot i que podria presentar-se una anàlisi detallada de la composició de les diferents cistelles/llars en la despesa en aliments segons tipus de famílies, un exercici com aquest excedeix l'objectiu d'aquest treball. Per això, a continuació es presenta només com ha evolucionat la despesa alimentària el 2017 en les distintes tipologies de famílies i, com a resultat, quin ha estat el pes que aquesta despesa acaba tenint sobre el total del consum de cada grup de llars. En tot cas, en els quadres 15 a 17 al final d'aquest apartat s'han resumit tant els pesos que per a cada tipus de família representaven els diferents productes de la seva cistella i els diferents ritmes de canvi, així com la seva contribució a les modificacions dels principals productes que guanyen i perden pes.

Quadre 14. Despesa total en consum i en productes alimentaris i begudes no alcohòliques a Catalunya. 2016-17

Milions d'euros i canvi relatiu i pesos en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	2016		2017		Canvi 2016-17		
	Valors	Pesos	Valors	Pesos	Valors	Relatiu (%)	En pesos (pp)
A. Grans agregats							
1. Despesa total en consum familiar ¹	73.689	100	77.368	100	3.680	5,0	0,0
2. En aliments i begudes no alcohòliques	13.563	18,4	13.520	17,5	-43	-0,3	-0,9
3=1-2. Despesa total llevat d'aliments i begudes no alcohòliques	60.125	81,6	63.848	82,5	3.723	6,2	0,9
4. Begudes alcohòliques	654	0,9	645	0,8	-9	-1,3	-0,1
5=2+4. Aliments i begudes (alcohòliques i no alcohòliques)	14.218	19,3	14.166	18,3	-52	-0,4	-1,0
B. Detall d'aliments i begudes no alcohòliques							
B1. Aliments							
B1. Aliments	12.559	100	12.472	100	-87	-0,7	0,0
B11. Aliments que perden pes							
B11. Aliments que perden pes	8.447	67,3	8.168	65,5	-280	-3,3	-1,8
B111. Pa i cereals	1.967	15,7	1.827	14,7	-140	-7,1	-1,0
B112. Carn	3.061	24,4	2.985	23,9	-76	-2,5	-0,4
B113. Peix	1.649	13,1	1.611	12,9	-38	-2,3	-0,2
B114. Olis i greixos	321	2,6	304	2,4	-17	-5,3	-0,1
B115. Llet, formatge i ous	1.449	11,5	1.441	11,6	-9	-0,6	0,0
B12. Aliments que guanyen pes							
B12. Aliments que guanyen pes	4.111	32,7	4.304	34,5	193	4,7	1,8
B121. Fruita	1.273	10,1	1.341	10,8	68	5,4	0,6
B122. Altres productes alimentaris	836	6,7	901	7,2	65	7,8	0,6
B123. Hortalisses, llegums i tubercles alimentaris	1.480	11,8	1.515	12,2	36	2,4	0,4
B124. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats	523	4,2	546	4,4	24	4,5	0,2
B2. Begudes no alcohòliques							
B2. Begudes no alcohòliques	1.004	100	1.048	100	44	4,4	0,0
B141. Cafès, te i altres similars	355	35,3	379	36,1	24	6,7	0,8
B142. Sucs, refrescos i altres similars	650	64,7	670	63,9	20	3,1	-0,8
B15=B13+B2. Aliments que guanyen pes i begudes no alcohòliques	5.116	-	5.352	-	237	4,6	-
B3=B1+B2. Total aliments i begudes no alcohòliques	13.563	18,4	13.520	17,5	-43	-0,3	-0,9

1. Inclou autoconsum, auto subministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 15. Canvi 2016/17 i contribució de les diferents tipologies de llar al canvi en la despesa en aliments i begudes no alcohòliques

Pesos sobre el total i canvi relatiu en % i aportació al total en punts percentuals

	A. Aliments que perden pes			B. Aliments que mantenen pes			C. Aliments que guanyen pes			D. Begudes no alcohòliques			E=A a E. Total aliments i begudes		
	2016 ^a	2016-17 ^b	Aportació ^c	2016 ^a	2016-17 ^b	Aportació ^c	2016 ^a	2016-17 ^b	Aportació ^c	2016 ^a	2016-17 ^b	Aportació ^c	2016 ^a	2016-17 ^b	Aportació ^c
	1	2	3=1*2	4	5	6=4*5	7	8	9=7*8	10	11	12=10*11	13	14	15=13*14
1. Segons edat de la persona de referència de la llar															
16-44	26,6	-5,1	-1,4	32,0	-6,6	-2,1	30,5	1,7	0,5	34,8	-3,6	-1,3	29,0	-3,0	-0,9
45-64	43,2	-3,2	-1,4	41,1	3,8	1,6	41,0	7,2	2,9	42,5	8,5	3,6	42,3	1,4	0,6
65 i més	30,2	-3,7	-1,1	26,9	-0,1	0,0	28,5	4,3	1,2	22,6	8,9	2,0	28,8	-0,2	-0,1
2. Segons nombre de membres de la llar															
1 persona	13,5	1,1	0,1	14,4	2,5	0,4	15,8	3,1	0,5	13,4	13,2	1,8	14,3	2,8	0,4
2 persones	32,6	-6,4	-2,1	30,1	-3,9	-1,2	32,0	4,7	1,5	28,9	7,3	2,1	31,9	-1,9	-0,6
3 persones	24,5	-3,7	-0,9	23,5	3,8	0,9	24,4	5,6	1,4	25,7	7,5	1,9	24,5	0,7	0,2
4 i més	29,4	-3,5	-1,0	31,9	-2,1	-0,7	27,8	4,8	1,3	32,0	-4,5	-1,4	29,4	-1,0	-0,3
3. Segons tipologia de la llar*															
1	6,4	-1,4	-0,1	7,1	11,4	0,8	8,8	-8,7	-0,8	8,5	1,8	0,1	7,4	-2,5	-0,2
2	0,8	43,9	0,4	1,0	24,1	0,3	0,9	47,0	0,4	1,1	21,4	0,2	0,9	40,3	0,4
3	11,5	-7,8	-0,9	11,9	-8,8	-1,0	12,3	2,8	0,3	13,6	-6,8	-0,9	12,0	-4,5	-0,5
4	18,5	-3,9	-0,7	22,0	-4,0	-0,9	19,5	5,4	1,1	21,3	2,3	0,5	19,4	-0,6	-0,1
5	31,5	-4,8	-1,5	28,9	5,0	1,4	29,0	5,5	1,6	30,9	5,0	1,5	30,4	-0,1	0,0
6	22,5	-2,5	-0,6	20,2	-4,7	-0,9	21,0	7,6	1,6	15,6	18,1	2,8	21,3	1,4	0,3
7	8,7	-5,1	-0,4	9,0	-2,5	-0,2	8,4	5,1	0,4	9,0	0,7	0,1	8,7	-1,3	-0,1
4. Segons ingressos mensuals															
Menys de 1.000	12,0	-18,2	-2,2	13,1	-19,7	-2,6	11,8	-10,5	-1,2	12,4	-19,7	-2,4	12,1	-16,2	-2,0
De 1.000 a 1.499	16,3	-21,4	-3,5	16,5	-13,7	-2,3	15,9	-8,8	-1,4	15,2	2,8	0,4	16,1	-15,1	-2,4
De 1.500 a 1.999	18,0	-9,2	-1,7	17,0	-5,7	-1,0	17,9	-6,0	-1,1	16,6	-4,2	-0,7	17,8	-7,5	-1,3
Menys 2.000 euros/mes	46,3	-15,8	-7,3	46,6	-12,4	-5,8	45,5	-8,1	-3,7	44,2	-6,1	-2,7	46,0	-12,5	-5,7
De 2.000 a 2.999	29,3	0,2	0,1	29,0	3,6	1,0	30,4	3,6	1,1	30,1	12,6	3,8	29,6	2,5	0,8
De 3.000 i més	24,4	13,9	3,4	24,3	17,1	4,2	24,1	30,2	7,3	25,7	12,9	3,3	24,4	19,1	4,7
Més de 2.000 euros/mes	53,7	6,4	3,5	53,4	9,8	5,2	54,5	15,4	8,4	55,8	12,7	7,1	54,0	10,0	5,4
Total	100,0	-3,9	-3,9	100,0	-0,6	-0,6	100,0	4,7	4,7	100,0	4,4	4,4	100,0	-0,3	-0,3

* 1. Una persona de menys de 65 anys; 2. Monoparental amb nens de menys de 16 anys; 3. Parella sense fills amb persona de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 4. Parella amb fills de menys de 16 anys amb persona de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 5. Llars amb fills de més de 16 anys amb persona de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 6. Llars amb persona de referència o cònjuge de 65 anys o més; 7. Altres llars.

a. Pesos el 2016 (% despesa total de cada tipologia de llar); b. Canvi relatiu 2016/17; c. Aportació al canvi en punts percentuals.

Font: elaboració pròpia a partir de dades l'EPF (INE).

Quadre 16. Despesa en els productes alimentaris que retrocedeixen el 2017: la responsabilitat de les diferents tipologies de llars

Pesos sobre el total i canvi relatiu en % i aportació al total en punts percentuals

	A. Pa i cereals			B. Carn			C. Peix			D. Olis i greixos			E. Llet, formatge i ous		
	Pes 2016	Canvi 2016-17	Aportació (pp)	Pes 2016	Canvi 2016-17	Aportació (pp)	Pes 2016	Canvi 2016-17	Aportació (pp)	Pes 2016	Canvi 2016-17	Aportació (pp)	Pes 2016	Canvi 2016-17	Aportació (pp)
	1	2	3=1*2	4	5	6=4*5	7	8	9=7*8	10	11	12=10*11	1	2	3=1*2
1. Segons edat de la persona de referència de la llar															
16-44	31,8	-10,9	-3,5	25,0	-0,3	-0,1	24,0	-5,9	-1,4	23,6	-2,6	-0,6	32,0	-6,6	-2,1
45-64	43,9	-3,5	-1,5	43,9	-4,9	-2,2	41,2	2,2	0,9	42,8	-12,4	-5,3	41,1	3,8	1,6
65 i més	24,3	-8,9	-2,2	31,1	-0,9	-0,3	34,8	-5,1	-1,8	33,7	1,9	0,6	26,9	-0,1	0,0
2. Segons nombre de membres de la llar															
1 persona	13,5	-10,0	-1,3	12,9	10,9	1,4	13,5	6,4	0,9	18,5	-34,3	-6,3	14,4	2,5	0,4
2 persones	28,1	-7,8	-2,2	33,3	-5,4	-1,8	36,9	-8,8	-3,2	31,7	5,3	1,7	30,1	-3,9	-1,2
3 persones	25,0	-4,2	-1,1	24,8	-5,6	-1,4	23,0	0,6	0,1	25,6	-3,3	-0,8	23,5	3,8	0,9
4 i més	33,3	-7,6	-2,5	29,0	-2,4	-0,7	26,6	-0,2	-0,1	24,3	0,8	0,2	31,9	-2,1	-0,7
3. Segons tipologia de la llar*															
1	7,7	-13,8	-1,1	6,0	13,0	0,8	5,3	1,5	0,1	8,6	-37,0	-3,2	7,1	11,4	0,8
2	1,0	16,1	0,2	0,7	77,8	0,5	0,8	28,1	0,2	0,6	56,1	0,3	1,0	24,1	0,3
3	11,4	-8,3	-0,9	11,6	-12,6	-1,5	12,0	-1,6	-0,2	10,0	11,6	1,2	11,9	-8,8	-1,0
4	22,0	-10,3	-2,3	16,8	2,1	0,4	17,9	-4,9	-0,9	16,5	-5,6	-0,9	22,0	-4,0	-0,9
5	31,6	-3,3	-1,0	32,7	-7,7	-2,5	29,4	-2,0	-0,6	29,8	0,9	0,3	28,9	5,0	1,4
6	17,4	-9,6	-1,7	23,0	2,5	0,6	26,9	-3,3	-0,9	26,4	-10,4	-2,7	20,2	-4,7	-0,9
7	8,9	-3,4	-0,3	9,2	-8,2	-0,8	7,7	-0,8	-0,1	8,0	-2,8	-0,2	9,0	-2,5	-0,2
4. Segons ingressos mensuals															
Menys de 1.000	12,6	-26,6	-3,3	12,0	-8,8	-1,1	10,7	-21,3	-2,3	15,6	-35,0	-5,5	13,1	-19,7	-2,6
De 1.000 a 1.499	16,7	-22,0	-3,7	16,5	-18,8	-3,1	15,0	-22,1	-3,3	19,2	-35,5	-6,8	16,5	-13,7	-2,3
De 1.500 a 1.999	17,2	-17,8	-3,1	18,1	-5,7	-1,0	18,7	-5,0	-0,9	18,1	-15,7	-2,8	17,0	-5,7	-1,0
Menys 2.000 euros/mes	46,4	-21,7	-10,1	46,6	-11,1	-5,2	44,4	-14,7	-6,5	52,9	-28,6	-15,1	46,6	-12,4	-5,8
De 2.000 a 2.999	28,6	5,5	1,6	30,1	-0,8	-0,3	28,5	-4,7	-1,3	29,3	3,2	0,9	29,0	3,6	1,0
De 3.000 i més	25,0	5,5	1,4	23,3	12,7	3,0	27,1	20,6	5,6	17,8	49,8	8,9	24,3	17,1	4,2
Més de 2.000 euros/mes	53,6	5,5	3,0	53,4	5,1	2,7	55,6	7,6	4,2	47,1	20,9	9,8	53,4	9,8	5,2
Total	100,0	-7,1	-7,1	100,0	-2,5	-2,5	100,0	-2,3	-2,3	100,0	-5,3	-5,3	100,0	-0,6	-0,6

** 1. Una persona de menys de 65 anys; 2. Monoparental amb nens de menys de 16 anys; 3. Parella sense fills amb persona de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 4. Parella amb fills de menys de 16 anys amb persona de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 5. Llars amb fills de més de 16 anys amb persona de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 6. Llars amb persona de referència o cònjuge de 65 anys o més; 7. Altres llars.

Font: elaboració pròpia a partir de dades l'EPF (INE).

Quadre 17. Despesa en productes alimentaris i begudes que augmenten el 2017: la responsabilitat de les diferents tipologies de llars

Pesos sobre el total i canvi relatiu en % i aportació al total en punts percentuals

	A. Fruita			B. Altres productes			C. Hortalisses i llegums			D. Sucre, confitures i altres			D. Sucs, aigua, refrescs			E. Cafè, te i xocolata		
	2016a	2016-17b	Aportació	2016a	2016-17b	Aportació	2016a	2016-17b	Aportació	2016a	2016-17b	Aportació	2016a	2016-17b	Aportació	2016a	2016-17b	Aportació
	1	2	3=1*2	4	5	6=4*5	7	8	9=7*8	10	11	12=10*11	13	14	15=13*14	16	17	18=16*17
1. Segons edat de la persona de referència de la llar																		
16-44	26,1	6,7	1,8	40,4	-2,1	-0,9	28,4	-1,1	-0,3	31,0	6,4	2,0	35,1	-0,8	-0,3	34,3	-8,9	-3,0
45-64	40,6	5,6	2,3	39,0	18,3	7,1	41,4	6,3	2,6	44,3	-2,3	-1,0	43,7	6,9	3,0	40,4	11,6	4,7
65 i més	33,3	4,0	1,3	20,6	7,5	1,5	30,3	0,5	0,1	24,7	14,2	3,5	21,2	1,6	0,3	25,2	20,1	5,1
2. Segons nombre de membres de la llar																		
1 persona	16,1	8,0	1,3	18,0	-4,2	-0,8	15,7	-2,8	-0,4	11,6	27,8	3,2	13,7	2,6	0,4	12,9	33,8	4,4
2 persones	34,6	4,0	1,4	26,6	13,2	3,5	33,0	3,9	1,3	31,4	-2,5	-0,8	27,7	7,2	2,0	31,1	7,4	2,3
3 persones	24,1	4,9	1,2	25,9	5,9	1,5	24,2	4,6	1,1	23,5	9,4	2,2	26,0	5,6	1,5	25,2	11,0	2,8
4 i més	25,2	6,0	1,5	29,5	11,9	3,5	27,1	1,7	0,5	33,4	-0,5	-0,2	32,6	-2,3	-0,7	30,9	-8,7	-2,7
3. Segons tipologia de la llar*																		
1	8,0	-7,2	-0,6	13,3	-21,2	-2,8	7,9	-4,4	-0,3	6,3	13,1	0,8	8,7	2,4	0,2	8,0	0,4	0,0
2	0,9	58,7	0,5	1,1	64,0	0,7	0,7	60,4	0,5	1,5	-7,6	-0,1	1,3	15,1	0,2	0,8	39,6	0,3
3	11,8	-0,8	-0,1	11,6	17,6	2,0	12,9	0,2	0,0	13,0	-3,3	-0,4	13,1	-2,1	-0,3	14,5	-14,5	-2,1
4	17,1	7,5	1,3	24,3	4,8	1,2	17,8	4,3	0,8	22,4	5,3	1,2	19,9	10,4	2,1	23,9	-9,9	-2,4
5	28,4	6,1	1,7	28,3	11,3	3,2	29,7	3,4	1,0	29,3	1,1	0,3	32,5	1,1	0,4	27,7	13,3	3,7
6	24,8	8,8	2,2	14,5	15,3	2,2	22,1	3,5	0,8	19,1	7,7	1,5	14,3	9,9	1,4	18,0	30,0	5,4
7	9,0	3,8	0,3	6,9	18,9	1,3	8,8	-3,1	-0,3	8,4	14,9	1,2	10,1	-8,6	-0,9	7,1	25,2	1,8
4. Segons ingressos mensuals																		
Menys de 1.000	12,8	-12,0	-1,5	8,8	6,0	0,5	12,6	-15,8	-2,0	11,4	-10,0	-1,1	13,5	-18,0	-2,4	10,3	-24,0	-2,5
De 1.000 a 1.499	16,7	-6,9	-1,2	13,4	9,4	1,2	17,1	-16,5	-2,8	14,3	-14,7	-2,1	13,5	-18,0	-2,4	10,3	-24,0	-2,5
De 1.500 a 1.999	18,2	-6,6	-1,2	17,4	-7,6	-1,3	18,4	-8,7	-1,6	16,7	6,9	1,2	16,0	-6,6	-1,1	13,8	22,8	3,2
Menys 2.000 euros/mes	47,8	-8,2	-3,9	39,5	1,1	0,5	48,1	-13,3	-6,4	42,4	-4,9	-2,1	17,5	-14,1	-2,5	15,0	17,0	2,6
De 2.000 a 2.999	28,8	5,3	1,5	35,9	-8,3	-3,0	28,5	9,1	2,6	30,6	7,5	2,3	47,0	-12,7	-6,0	39,1	8,3	3,2
De 3.000 i més	23,4	33,0	7,7	24,6	41,9	10,3	23,4	26,8	6,2	27,0	15,8	4,3	28,9	14,9	4,3	32,3	8,7	2,8
Més de 2.000 euros/mes	52,2	17,7	9,3	60,5	12,1	7,3	51,9	17,1	8,8	57,6	11,4	6,6	53,0	17,1	9,0	60,9	5,8	3,5
Total	100,0	5,4	5,4	100,0	7,8	7,8	100,0	2,4	2,4	100,0	4,5	4,5	100,0	3,1	3,1	100,0	6,7	6,7

* 1. Una persona de menys de 65 anys; 2. Monoparental amb nens de menys de 16 anys; 3. Parella sense fills amb persona de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 4. Parella amb fills de menys de 16 anys amb persona de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 5. Llars amb fills de més de 16 anys amb persona de referència i cònjuge de menys de 65 anys; 6. Llars amb persona de referència o cònjuge de 65 anys o més; 7. Altres llars.

a. Pesos el 2016 (% despesa total de cada tipologia de llar); b. Canvi relatiu 2016/17; c. Aportació al canvi en punts percentuals.

Font: elaboració pròpia a partir de dades l'EPF (INE).

3. Recuperació econòmica (2013-17) i transició demogràfica: el seu impacte en la despesa en aliments i begudes no alcohòliques

Els elements analitzats en els apartats precedents ofereixen ja algunes de les claus que estan determinant la dinàmica en la distribució de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques. En aquest darrer punt es presenta un balanç general de la recuperació, amb una atenció particular als canvis operats en la demografia.

No s'insistirà mai prou en les profundes modificacions que la *transició demogràfica* està generant en el gruix de les variables econòmiques, des del mercat de treball al sector immobiliari o a la despesa alimentària. Per això, i per tal de destriar de forma efectiva el paper d'aquest canvi, en aquest apartat es presenten algunes descomposicions del canvi en la despesa en aliments i begudes no alcohòliques que permeten separar el canvi en les llars de l'experimentat en la despesa/llar atenent a les diferents tipologies d'aquestes.

3.1. Llars, despesa per família i despesa total en aliments a la recuperació 2013-17: el lent retorn a la normalitat

La despesa per llar es veu afectada per la contínua tendència a la reducció de la grandària mitjana de llar: de les 2,61 persones/llar del 2008 a les 2,46 del 2017.

El punt de partida de l'anàlisi del què ha succeït a la recuperació 2013-17 ha de ser, necessàriament, la dinàmica demogràfica, un resum de la qual es presenta en el quadre 18. Com d'allà es dedueix, en els anys de millora econòmica 2013-17 ha continuat, tot i que de forma sensiblement més continguda, el creixement de famílies. Així, davant l'1% d'augment anual de les llars entre 2008 i 2013 (unes 150.000 addicionals), a la recuperació aquest avenç ha caigut al 0,4% anual, afegint només 48.000 llars al total. Atès que, simultàniament, la població absoluta s'ha mantingut pràcticament constant, ha continuat la tendència de reducció de la grandària mitjana de llar: des de les 2,61 persones/llar el 2008 a les 2,46 el 2017.

Quadre 18. Dinàmica de les llars i de la població a Catalunya 2008-17

Unitats i pesos i canvi relatiu en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	1. Llars	2. Població	3. Població/llar
A. Dades anuals			
2008	2.797.455	7.308.837	2,61
2009	2.845.170	7.378.463	2,59
2010	2.881.409	7.406.628	2,57
2011	2.917.042	7.431.522	2,55
2012	2.938.315	7.421.489	2,53
2013	2.945.109	7.371.334	2,50
2014	2.944.454	7.324.727	2,49
2015	2.949.613	7.317.219	2,48
2016	2.967.359	7.339.847	2,47
2017	2.993.335	7.375.586	2,46
B. Canvi per períodes significatius			
B1. Canvi absolut			
Canvi 2008-13	147.654	62.497	-0,11
Canvi 2013-17	48.226	4.252	-0,04
Canvi 2008-17	195.880	66.749	-0,15
B2. Taxa anual de canvi (%)			
Canvi 2008-13	1,0	0,2	-0,9
Canvi 2013-17	0,4	0,0	-0,4
Canvi 2008-17	0,8	0,1	-0,6

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Amb aquests canvis en les llars i la reducció en la seva dimensió, el quadre 19 resumeix els canvis operats en la despesa en aliments i begudes alcohòliques per llar, que es poden sintetitzar com segueix. En primer lloc, i continuant la tendència dels darrers anys, el consum de begudes no alcohòliques creix substancialment per sobre el dels aliments (un 7,0% acumuladament entre 2013 i 2017, davant el 2,4% dels aliments), reflectint la distinta elasticitat-renda d'aquests productes, més elevada per a les begudes no alcohòliques. A més a més, aquestes importants diferències reflecteixen un fenomen molt específic, ja analitzat a l'edició d'aquests treballs el 2017 i el 2018,⁸ que és el de la molt forta expansió de la despesa en cafè, te i cacau, que avança acumuladament per sobre el 23%.

També continua la marcada asimetria entre les davallades dels consums tradicionalment més rellevants (com pa i cereals, carn, llet, formatge i ous i olis i greixos) i els augments, en alguns casos excepcionalment elevats, del peix, la fruita, les hortalisses i llegums, el sucre i confitures i, en particular, dels altres productes alimentaris. En aquest darrer cas, l'avenç de la recuperació 2013-17 ha estat proper al 75%, de forma que aquests productes han augmentat notablement el seu pes sobre el total de la despesa alimentària, passant del 3,9% que aportava el 2013 al 6,7% del 2017.

Quadre 19. Despesa per llar en productes alimentaris i begudes no alcohòliques a la recuperació (2013-17) a Catalunya

Euros anuals/llar i creixement acumulat i pes, en %

	Valors 2013		Valors 2017		Canvi 2013-17			
	Euros	Pesos (%)	Euros	Pesos (%)	Absolut	Relatiu (%)	Anual (%)	En pesos (pp)
1. Aliments	4.067	92,6	4.166	92,2	99	2,4	0,6	-0,3
11. Pa i cereals	670	15,2	610	13,5	-60	-9,0	-2,3	-1,7
12. Carn	1.048	23,9	997	22,1	-51	-4,9	-1,2	-1,8
13. Peix	518	11,8	538	11,9	20	3,9	1,0	0,1
14. Llet, formatge i ous	502	11,4	481	10,6	-21	-4,2	-1,1	-0,8
15. Olis i greixos	103	2,3	102	2,3	-1	-1,0	-0,2	-0,1
16. Fruita	427	9,7	448	9,9	21	4,9	1,2	0,2
17. Hortalisses, llegums ²	452	10,3	506	11,2	54	11,9	2,9	0,9
18. Sucre, confitures ³	174	4,0	183	4,1	9	5,2	1,3	0,1
19. Altres productes alimentaris	173	3,9	301	6,7	128	74,0	14,8	2,7
2. Begudes no alcohòliques	327	7,4	350	7,7	23	7,0	1,7	0,3
21. Cafè, te i cacau	102	2,3	126	2,8	24	23,5	5,4	0,5
22. Aigua mineral, refrescos i sucs	225	5,1	224	5,0	-1	-0,4	-0,1	-0,2
3=1+2. Total	4.394	100,0	4.517	100,0	123	2,8	0,7	0,0

1. Inclou autoconsum, auto subministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge; 2. I tubercles alimentaris; 3. I mel, xocolata i gelats.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

⁸ En concret, vegeu els Documents 1 i 3 de l'Observatori Bonpreu i Esclat del consum alimentari a Catalunya, publicats, respectivament, el juliol del 2017 i el gener del 2018.

Si durant la crisi (2008-13) la despesa alimentària mostrava una menor contracció (-4,8%) que en la resta del consum, durant l'expansió (2013-17), la recuperació també ha estat menor.

Amb aquesta dinàmica de les llars i de la despesa/llar, quina ha estat la seva traducció en la despesa total?⁹ De forma agregada, la dinàmica de la despesa en béns de consum els anys de la crisi (2008-13) i la recuperació (2013-17) mostra l'esperada contracció a la recessió i la millora dels anys posteriors, de manera que la despesa total el 2017 ja supera els valors absoluts nominals del 2008. En termes relatius, la crisi (2008-13) mostrava una menor contracció de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques (-4,8%) que en la resta del consum, mentre que a la recuperació (2013-17), la millora en aliments i begudes no alcohòliques ha estat menor (d'un 4,5%), força per sota de l'avenç de la despesa total (d'un 13,4%).

Quadre 20. Despesa total en productes alimentaris per funcions de despesa a Catalunya. 2008-2017

Milions d'euros i pesos i canvi en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	A. Valors absoluts			B. Canvi per períodes rellevants		
	2008	2013	2017	2008-13	2013-17	2008-17
1. Aliments	12.609	11.975	12.559	-5,0	4,9	-0,4
1. Aliments	12.609	11.975	12.472	-5,0	4,1	-1,1
111. Pa i cereals	2.247	1.972	1.827	-12,2	-7,3	-18,7
112. Carn	3.296	3.087	2.985	-6,3	-3,3	-9,4
113. Peix	1.594	1.525	1.611	-4,3	5,7	1,1
114. Llet, formatge i ous	1.603	1.479	1.441	-7,7	-2,6	-10,1
115. Olis i greixos	339	302	304	-10,7	0,7	-10,3
116. Fruita	1.272	1.257	1.341	-1,2	6,7	5,5
117. Hortalisses, llegums i tubercles alimentaris	1.300	1.332	1.515	2,5	13,8	16,6
118. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats	510	512	546	0,5	6,7	7,1
119. Altres productes alimentaris	449	508	901	13,1	77,3	100,6
2. Begudes no alcohòliques	962	966	1.048	0,4	8,5	9,0
211. Cafès, te i altres similars	232	302	379	30,2	25,3	63,2
212. Sucs, refrescos i altres similars	731	664	670	-9,1	0,9	-8,4
3=1+2. Total aliments i begudes no alcohòliques	13.571	12.941	13.520	-4,6	4,5	-0,4
	C. Pesos (en %)			D. Canvi en els pesos (pp)		
1. Aliments	92,9	92,5	92,2	-0,4	-0,3	-0,7
111. Pa i cereals	16,6	15,2	13,5	-1,3	-1,7	-3,1
112. Carn	24,3	23,9	22,1	-0,4	-1,8	-2,2
113. Peix	11,7	11,8	11,9	0,0	0,1	0,2
114. Llet, formatge i ous	11,8	11,4	10,7	-0,4	-0,7	-1,1
115. Olis i greixos	2,5	2,3	2,2	-0,2	-0,1	-0,3
116. Fruita	9,4	9,7	9,9	0,3	0,2	0,5
117. Hortalisses, llegums i tubercles alimentaris	9,6	10,3	11,2	0,7	0,9	1,6
118. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats	3,8	4	4,0	0,2	0,0	0,2
119. Altres productes alimentaris	3,3	3,9	6,7	0,6	2,8	3,4
2. Begudes no alcohòliques	7,1	7,5	7,8	0,4	0,3	0,7
211. Cafès, te i altres similars	1,7	2,3	2,8	0,6	0,5	1,1
212. Sucs, refrescos i altres similars	5,4	5,1	5,0	-0,3	-0,1	-0,4
3=1+2. Total aliments i begudes no alcohòliques	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

⁹ A partir de 2016, l'EPF incorpora la nova classificació europea de consum ECOICOP i altres canvis; d'aquesta manera les dades anteriors al 2016 són estrictament comparables, de manera que juntament amb l'edició dels resultats del 2017 s'ha revisat la sèrie anterior per adaptar-la a la nova ECOICOP.

Amb aquesta dinàmica tant diferenciada a la crisi (menor caiguda) i a la recuperació (menor augment), no ha de sorprendre que el 2017 la despesa en aliments i begudes no alcohòliques se situï un 0,4% per sota els registres del 2008 (fins els 13,5 milers de milions d'euros el 2017 davant els 13,6 milers de milions del 2008).

I l'elasticitat també ha estat diferent segons els productes...

A més a més, tot i el guany que havia experimentat la proporció de despesa en aliments i begudes no alcohòliques els anys de la crisi (del 17,3% al 18,4%), el seu menor creixement 2013-17 ha permès revertir, tot i que només parcialment, aquest avenç, de manera que la despesa en aquests productes el 2017 és del 17,5% del total, només un pèl superior al 17,3% del 2008. Des d'aquest punt de vista, el de l'alteració de les proporcions de la despesa en consum a favor dels aliments i les begudes no alcohòliques, es podria postular que la crisi ha estat pràcticament, i en termes agregats, superada.

Si es desagrega la despesa alimentària, la caiguda de la recessió 2008/13 (-4,6%) reflecteix, fonamentalment, la contracció en aliments (-5% entre 2008 i 2013), mentre que el consum de begudes no alcohòliques va augmentar lleugerament (0,4%); aquesta disparitat en les seves dinàmiques ha continuat a la recuperació (2013-17), de manera que el consum de begudes no alcohòliques ha crescut a un ritme superior al d'aliments (un 8,5% i un 4,0%, respectivament).

... amb un major guany de les begudes no alcohòliques...

Aquesta favorable evolució del consum de begudes no alcohòliques (que acumulen un guany d'un 9,0% entre 2008 i 2017) apunta a un canvi estructural en la distribució de la despesa en consum d'aliments i begudes, ja que s'hi suma la dinàmica de les alcohòliques.¹⁰

Una visió més detallada dels diferents productes alimentaris s'ofereix en els panells del gràfic 10.¹¹ Es destaca l'àmplia dispersió dels canvis dels darrers anys a les diferents funcions de despesa alimentària.

... del cafè, te i altres similars...

El grup de cafè, te i altres begudes similars és la partida que més avança, i això tant a la crisi (un 30% aproximadament) com a la recuperació 2013-17 (un altre 25,4%). D'aquesta manera, aquest conjunt de productes ha augmentat la proporció d'aquesta despesa en 1,1 punts percentuals: de l'1,7% del total de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques del 2008, al 2,8% del 2017. A aquest conjunt cal sumar-hi el grup d'hortalisses, llegums i tubercles que, al igual que l'anterior, també creix a la crisi (un 2,5%) i, en particular, a la recuperació (un 13,7%); finalment, el conjunt del sucre, confitures, mel, xocolata i gelats també avança a la crisi (0,5%) i a la recuperació (6,7%).

¹⁰ De fet, si s'inclouen les begudes alcohòliques en la despesa total en aliments i begudes, les primeres són les que més han crescut des del 2008.

¹¹ Una informació més detallada es troba a l'annex estadístic.

... i caigudes en les carns...

En canvi, amb caigudes de la despesa tant a la crisi com a la recuperació cal destacar les carns (-6,3% a la crisi i -3,3% a la recuperació), la llet, formatge i ous (-7,7% i -2,6%, respectivament) i el conjunt del pa i cereals (-12,2% i -7,3%, respectivament).

Finalment, un tercer conjunt l'integren aquelles despeses alimentàries que han caigut a la crisi 2008-13 i que, els anys de millora 2014 a 2017, han recuperat part d'aquestes davallades: es tracta de la fruita (-1,2% i 6,7%, respectivament), el peix (-4,3% i 5,6%), els sucres, refrescos i altres (-9,1% i 0,9%), i finalment, els olis i greixos (-10,7% i 0,6%).

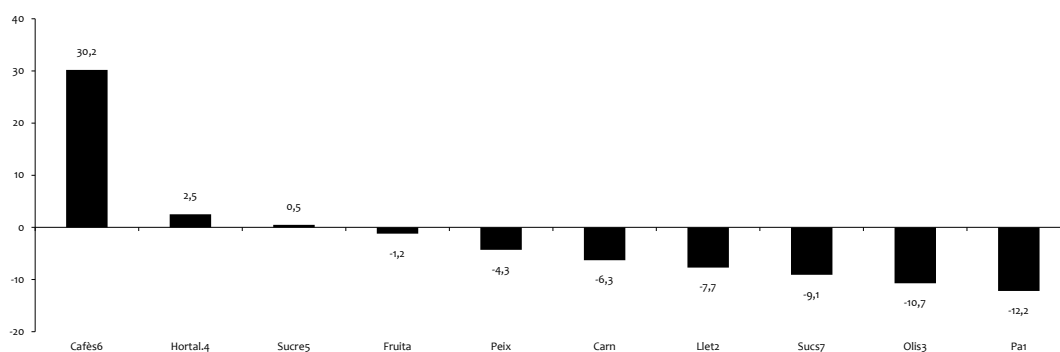
...fet que ha acabat comportant un important canvi estructural de la despesa en alimentació.

Com a resultat final l'estructura de la despesa en aliments a Catalunya s'ha alterat prou els darrers anys 2008-17, amb guany en la despesa en peix (de l'11,7% al 11,9%), hortalisses (del 9,6% a l'11,2%) i cafè, te i altres productes (de l'1,7% al 2,8%) i pèrdues a les carns (del 24,3% el 2008 al 22,1% el 2017), pa i cereals (del 16,6% al 13,5%) i la llet (de l'11,8% al 10,7%).

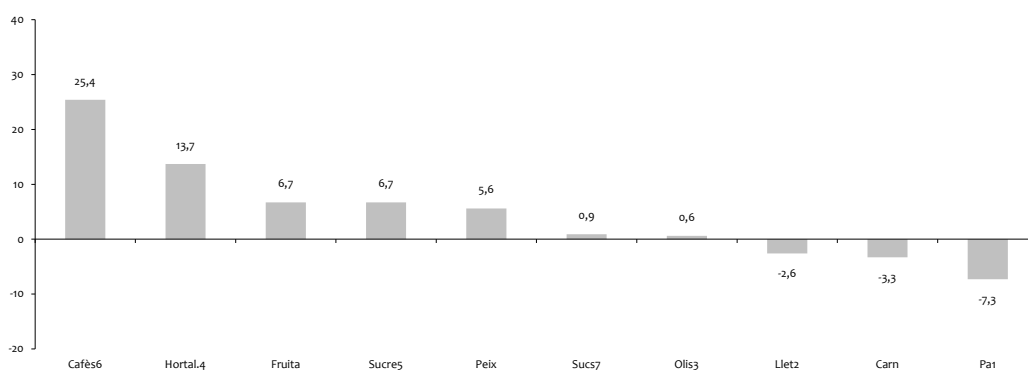
Gràfic 10. Modificacions estructurals a la despesa alimentària de les llars catalanes a la crisi (2008-13) i a la recuperació (2013-17)

Canvi acumulat en %

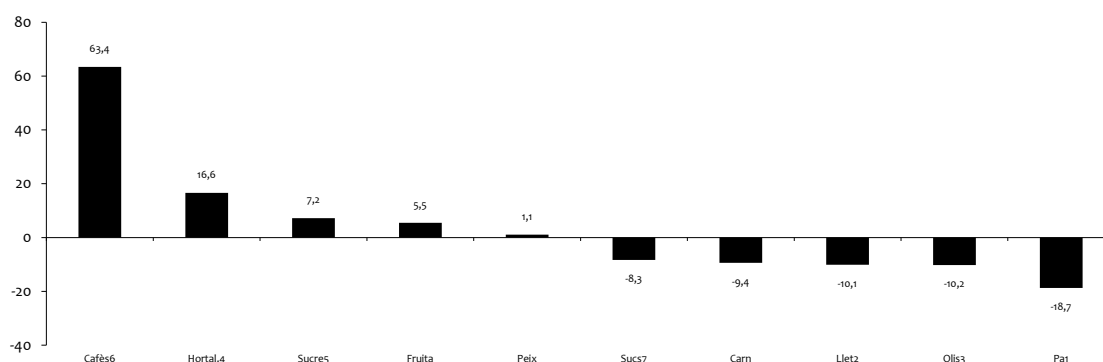
A. 2008-13

B. 2013-17

C. 2008-17

1. Pa i cereals; 2. Llet, formatge i ous; 3. Olis i greixos; 4. Hortalisses, llegums i tubercles; 5. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats; 6. Cafès, te i altres begudes no alcohòliques; 7. Sucs, refrescos i altres.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

3.2. La millora de la despesa alimentària 2013-17: contribucions poblacionals i del comportament

L'anàlisi efectuada a l'apartat anterior mostra els resultats agregats de la despesa alimentària i del seu canvi a la recuperació. Ambdós aspectes reflecteixen modificacions en el nombre de llars, en la seva tipologia i en el seu comportament i, lògicament, expressen també els pesos que tenien en relació amb el conjunt de famílies al principi de la recuperació, el 2013.

Per tal d'esbrinar quines característiques i quines famílies expliquen les modificacions de la recuperació, a continuació es presenta una doble descomposició d'aquest canvi agregat. Primer, i circumscrit a cada tipologia de família, es mostra com la modificació en el seu consum alimentari reflecteix, simultàniament, el canvi en la despesa/llar, en el nombre de llars i la modificació conjunta d'ambdós aspectes (3.2.1. *Efecte demogràfic i canvis en el comportament: contribució al canvi alimentari de les distintes llars a la recuperació 2013-17*). Amb aquests elements, el següent punt aproxima les contribucions de cada tipologia de llars al canvi total de la despesa alimentària, és a dir, quines llars expliquen l'augment del 4,5% experimentat entre 2013 i 2017 (3.2.2. *Estructura de les llars i contribució al canvi alimentari total a la recuperació: una aproximació*). Per procedir a aquestes aproximacions, s'ha utilitzat una descomposició simple del canvi a la despesa alimentària 2013-17 i de la contribució de cada tipus de llars al mateix, que es presenta a l'annex metodològic que acompanya aquest treball. Aquí simplement es mostren els resultats finals assolits.

3.2.1. Efecte demogràfic i canvis en el comportament: contribució al canvi alimentari de les distintes llars a la recuperació 2013-17

Basant-se en l'edat de la persona de referència de la llar...

Començant amb les llars segons l'edat de la seva persona de referència, els diferents panells del gràfic 11 mostren els dos principals elements d'aquesta descomposició (el canvi en el nombre de llars i en el de la despesa per llar), mentre que no es mostra el creixement conjunt dels dos elements perquè la seva aportació sol ser baixa i no afegeix elements nous al que es pretén amb aquesta anàlisi.

En tot cas, en la recuperació 2013-17, el canvi en el nombre de llars, l'1,6% destacat amb anterioritat, és una mitjana ponderada d'una intensa caiguda d'aquelles on la persona de referència té de 16 a 45 anys (-12,3%), un augment notable d'aquelles en els quals està entre 45 i 64 anys d'edat (un 7%) i, en particular, un creixement molt intens de les de 65 i més anys, que avancen prop del 14%. Donada aquesta marcada asimetria entre les caigudes de les llars més joves i l'augment en el creixement de llars a mesura que incrementa l'edat de la persona de referència, l'element clau per comprendre que ha succeït amb el canvi a la despesa total de cada tipus de llars deriva de les modificacions en la despesa per llar.

... les famílies més joves presenten notables augments de la seva despesa per llar...

Des d'aquest punt de vista, les famílies més joves, el nombre de les quals cau per sobre el 12%, presenten augments notables a la seva despesa per llar, a una taxa propera al 12%, mentre que les d'edats intermèdies mostren davallades (-4,8%) i les de 65 i més anys un moderat increment (2,4%). En conjunt, el canvi en la despesa per llar de cada tipologia s'acaba traduint en l'augment citat del 2,8% agregat. La suma de les taxes de creixement en el total de llars i de la despesa/llar, més el producte creuat d'ambdues, es tradueix en uns avenços de la despesa alimentària per cada tipus de família que, bàsicament, està dominat per les modificacions demogràfiques, encara que suavitzat, lògicament, per la diferència en el canvi de comportament de la despesa/llar.

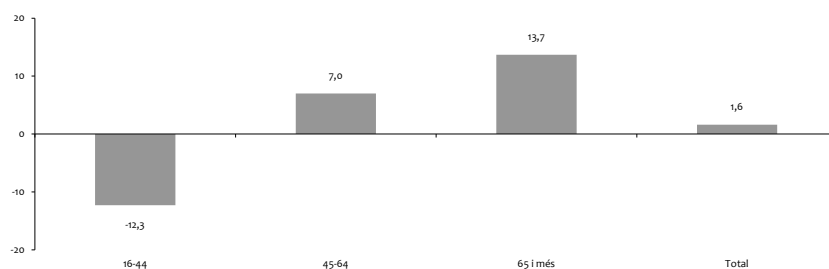
Així, la caiguda 2013-17 en la despesa alimentària (-1,9%) que presenten les llars més joves (panell C del gràfic 12), resulta de la forta contracció en el volum d'aquestes famílies, que no

pot ser compensada més que parcialment per l'augment en la despesa per llar. Del seu costat, en el grup de famílies d'edats intermèdies, el lleu creixement de l'1,8% de la despesa alimentària 2013-17, reflecteix com el fort augment demogràfic (del 7% en el seu volum) es veu reduït per la caiguda a la despesa/llar (el -4,8% citat). Finalment, i atès que les de major edat augmenten notablement en volum i també ho fa la seva despesa per llar, la despesa en aliments d'aquestes unitats familiars més envellides creix sensiblement per sobre de la resta de famílies, assolint un elevat 16,4%.

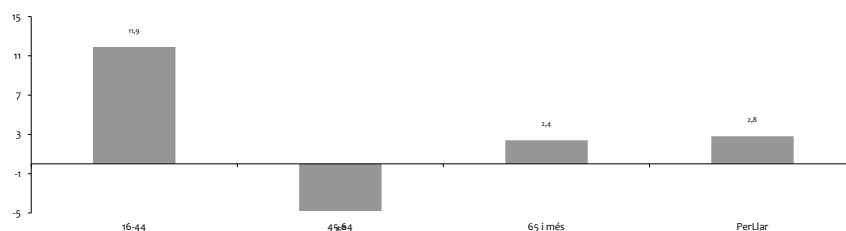
Gràfic 11. Llars i despesa (per família i total) en aliments i begudes no alcohòliques, segons edat de la persona de referència. 2013-2017

Canvi acumulat en %

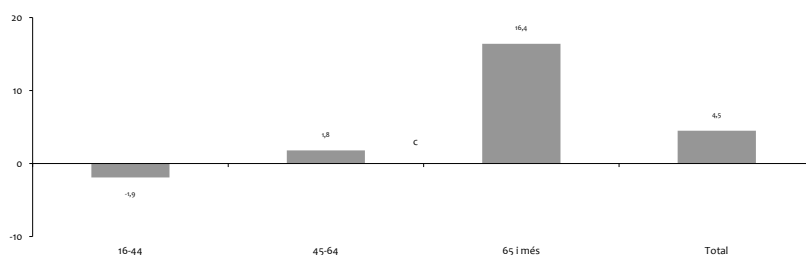
A. Demografia: Canvi en el nombre de llars

B. Comportament: Canvi en la despesa per la llar 2013-17

C. Demografia i comportament: canvi en la despesa total en aliments a Catalunya segons edat de la persona de referència de la llar

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

En suma, en el canvi a la despesa de cada tipus de família domina de forma clara l'efecte demogràfic, que ve reflectit pel canvi en el total de famílies de cada tipus, mentre que l'efecte de comportament, la despesa per llar, té una importància menor, tot i que en les llars més joves aconsegueix pràcticament compensar la forta caiguda en el seu volum.

... mentre que per grandària emergeix una clara tendència decreixent a mesura que augmenta el nombre de membres de la llar

Quan la variable de segmentació de les famílies és el nombre de membres que la integren, ja s'ha comentat com en el 2017 les unipersonals eren les que més creixien, i el mateix succeeix quan s'acumula el període de la recuperació 2013-2017. De fet, a l'igual que al 2017, en la recuperació emergeix una clara tendència decreixent en el canvi demogràfic a mesura que augmenta el nombre dels seus membres: mentre les unipersonals creixen d'un 7,7%, les de dos membres pràcticament es mantenen constants (avanç del 0,7%), les de tres cauen lleument (-0,5%) i, finalment, les de quatre i més es redueixen clarament (-1,4%) (panell A del gràfic 12).

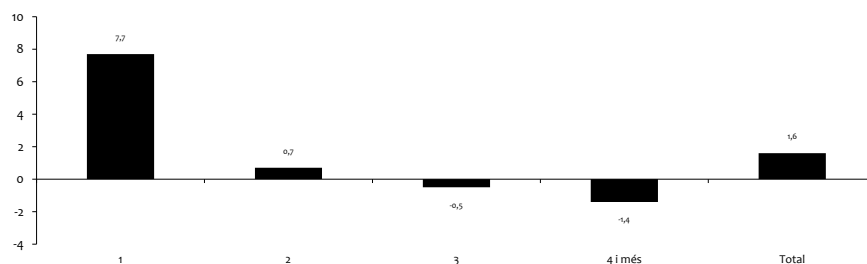
A aquesta dinàmica decreixent del nombre de famílies cal afegir el canvi en el seu comportament (despesa/llar), que presenta una distribució en forma d'U invertida: a les unipersonals, la seva despesa per llar augmenta modestament (un 1,9%), a les de dos membres creix de forma notable (7,8%), a les tres avança d'un 4,9% i, finalment, les de quatre i més es mantenen pràcticament, amb una reducció del 0,3%.

Amb aquestes dues distribucions tan diferents, el canvi en la despesa alimentària per a cada tipus de família és una barreja de factors demogràfics, que afecten fonamentalment les llars unipersonals, i de comportament, en particular, en els casos de les llars de dues i de tres persones, mentre que en les famílies de major grandària (aquelles de quatre i més persones) opera negativament tant la demografia com el comportament.

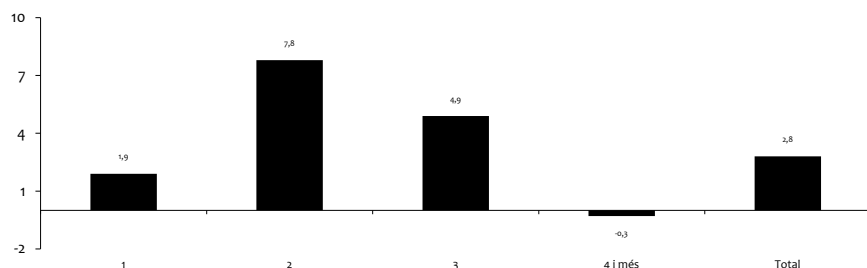
Gràfic 12. Llars i despesa (per família i total) en aliments i begudes no alcohòliques, segons nombre de membres de la llar. 2013-2017

Canvi acumulat en %

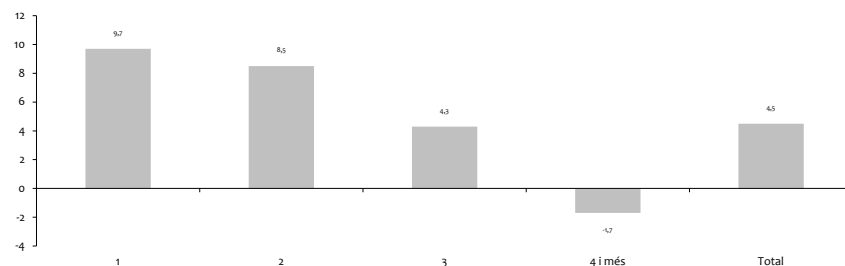
A. Demografia: canvi en el nombre de llars 2013-17

B. Comportament: canvi en la despesa per la llar 2013-17

C. Demografia i comportament: canvi en la despesa total en aliments a Catalunya segons nombre de persones que integren la llar

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Per tipologia de llars, els canvis són tant en el volum de llars com en despesa per família...

Si el criteri de segmentació que s'adopta és el de la tipologia de les llars, els canvis són rellevants tant en el volum de llars com en la despesa per família. I, dels mateixos, no es pot derivar un patró de domini dels factors demogràfics, encara que en alguns casos sí té la seva importància.

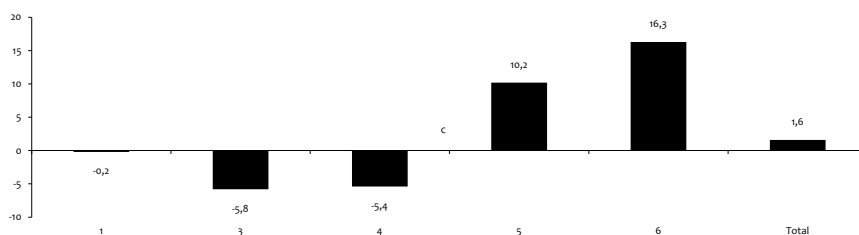
... amb mínims canvis en les llars constituïdes per una persona de menys de 65 anys...

En l'àmbit de les llars constituïdes per una persona de menys de 65 anys, el canvi demogràfic és pràcticament inexistent (-0,2%) al mateix temps que l'augment en la despesa per llar és molt reduït (0,8%), cosa que fa que el canvi en la despesa total d'aquestes famílies sigui pràcticament zero. Té rellevància destacar la diferència entre aquest comportament i el que s'ha observat anteriorment per a les llars unipersonals, la qual cosa suggereix que són els de 65 i més anys els que dominen en el comportament de les llars unipersonals, encara que aquest encreuament no s'ha efectuat en aquest treball.

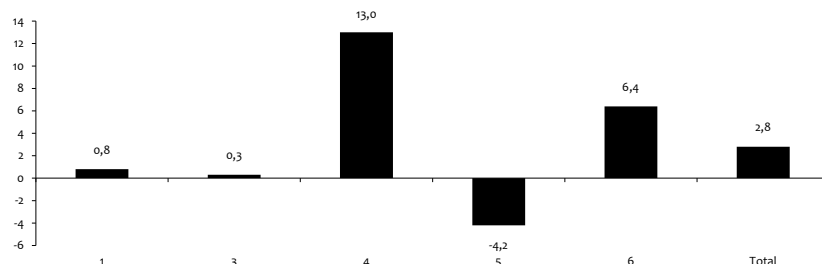
Gràfic 13. Llars i despesa (per família i total) en aliments i begudes no alcohòliques, segons tipologia* de les llars. 2013-2017

Canvi acumulat en %

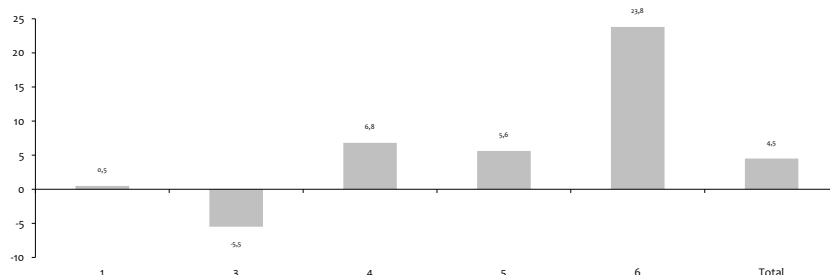
A. Canvi en el nombre de llars

B. Canvi en la despesa per família

C. Canvi en la despesa total

*No es reproduïxen els canvis de les llars 2 (Monoparental amb nens de menys de 16 anys) i 7 (Altres llars), pels reduïts valors absoluts.

1. Una persona de menys de 65 anys; 3. Parella* sense fills; 4. Parella* amb fills de menys de 16 anys; 5. Llars* amb fills de més de 16 anys; 6. Llars amb SP o cònjuge de 65 anys o més.

* SP i cònjuge de menys de 65 anys

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

... i més importants en el col·lectiu de parelles sense fills...

En el cas del col·lectiu de parelles sense fills, aquí els canvis demogràfics són més rellevants, amb una caiguda notable del 5,8% i, atès que la seva despesa per llar pràcticament es manté constant entre 2013 i 2017, el conjunt de l'efectuada en aliments retrocedeix d'un 5,5%.

... i diferències, segons el cas, de les parelles amb fills.

Pel que fa a les parelles amb fills, les diferències entre aquelles que tenen nens (fills menors de 16 anys) o fills de més edat són, certament, substancials. Les parelles amb fills menors de 16 anys, presenten demogràficament un perfil molt semblant a les parelles sense fills (una contracció del 5,4%) però, en canvi, la seva despesa per família creix de forma molt notable, un

13% els anys 2013-17, de manera que la total augmenta prop del 7%, en compensar-se la caiguda demogràfica per la millora del comportament.

Del seu costat, les llars constituïdes per parelles amb fills de més de 16 anys presenten un comportament certament molt dissimil de l'anterior: mostren un creixement demogràfic fort (un 10,2%, a diferència de les parelles amb fills menors de 16 anys que presentaven caigudes), mentre que, en termes de comportament, la seva despesa/llar cau (-4,2%), a diferència de les famílies amb nens menors de 16 anys que com s'ha vist la seva despesa per llar creix fortament. En resum, les parelles amb fills majors de 16 anys compensen amb el creixement del factor demogràfic la caiguda en el factor de comportament, cosa que es tradueix en un augment de la despesa total d'un 5,6%, però, justament, per motius oposats als de les parelles amb fills de menors de 16 anys.

L'evolució de la despesa alimentària a les llars amb persona de 65 anys o més està condicionada tant per l'efecte demogràfic com propensió al consum...

Finalment, les llars en els quals hi viu una persona de 65 anys o més, sigui la de referència o el seu cònjuge, són les úniques que mostren un factor demogràfic molt alcista, amb un creixement del 16,3%, que cal sumar a un comportament també a l'alça (la despesa per família creix d'un 6,4%), la qual cosa es tradueix en un avanç del 23,8% en la seva despesa total, de forma que són les llars que, a la recuperació, han presentat el major avanç en la seva despesa alimentària.

En darrer lloc, adoptant el nivell d'ingrés de les llars com a criteri de segmentació, aquestes s'han agrupat al voltant de llindars que permeten una distribució prou homogènia. Així, s'ha distingit entre aquelles famílies que ingressen menys de 1.000 euros/mes, les que ingressen de 1.000 i 1.499, de 1.500 a 1.999, de 2.000 a 2.999 i de 3.000 i més.

Pel que fa al factor demogràfic, el panell A del gràfic 14 mostra amb claredat com en la recuperació 2013-17 el perfil és creixent, des dels retrocessos d'aquelles llars que ingressaven menys de 1.000 euros al mes a les que ingressaven 3.000 o més. Així per als primers, la caiguda en el seu volum en la recuperació és propera al 22%, una xifra certament molt rellevant que, sumada a una pèrdua en la despesa per llar de gairebé el 10%, es tradueix en una reducció de la seva despesa en aliments propera al 30%.

Aquest mateix esquema de caigudes en el volum de llars i de la despesa/llar és el d'aquelles que ingressaven entre 1.000 i 1.499 euros/mes, que presenten una reducció més modesta en el seu volum (-3,3%) i una caiguda més intensa que la del grup anterior en el seu comportament (-12,3% en la despesa/llar), cosa de la que resulta una reducció agregada del 15%.

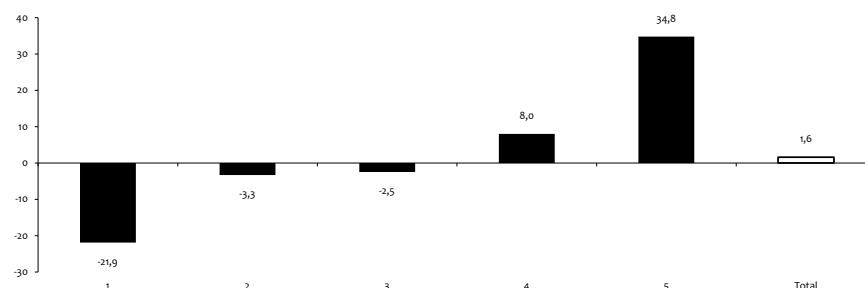
... mentre que per rendes s'observen comportaments dissímils.

Del seu costat, els grups de 1.500 a 1.999 euros/mes i de 2.000 a 2.999 euros/mes presenten comportaments diferents als anteriors i dissímils també entre si. El primer, llars que ingressen de 1.500 a 1.999 euros/mes, mostra una caiguda moderada en el seu volum (-2,5%) més que compensada per un canvi en el seu comportament, amb un augment en la seva despesa per llar propera al 14,5%; per la seva banda, les famílies que ingressaven de 2.000 a 2.999 euros/mes presenten el perfil contrari: un notable augment en el seu volum (8%) i caiguda en

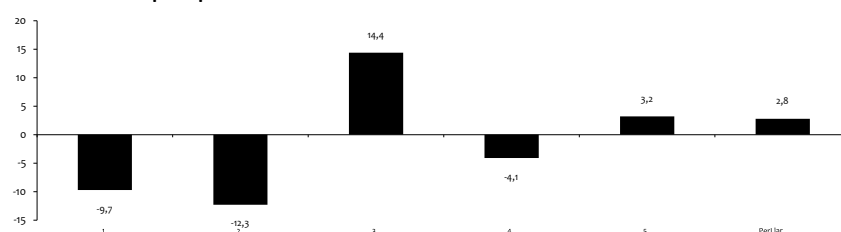
el seu comportament (-4,1% en la despesa/família). D'aquests dos comportaments tan asimètrics resulta un augment en la despesa alimentària total tant per a les famílies d'ingressos d'entre 1.500 i 1.999 euros/mes, proper a l'11,5%, com per a les que ingressen de 2.000 a 2.999 (3,7%).

Gràfic 14. Nombre de llars, despesa alimentària per llar i despesa alimentària total, segons ingrès. 2013-17
Canvi acumulat en %

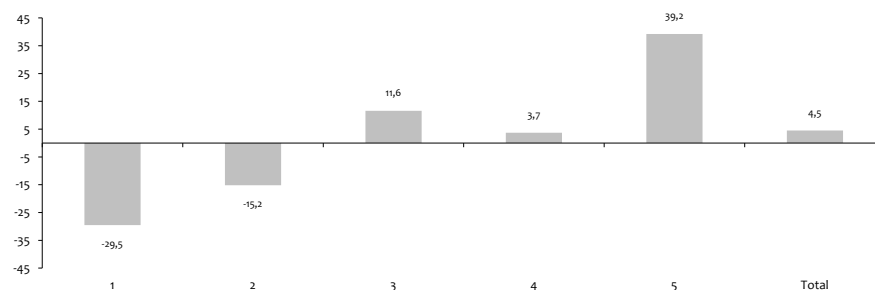
A. Canvi en el nombre de llars 2013-17

B. Canvi en la despesa per llar 2013-17

C. Canvi en la despesa total en aliments a Catalunya segons diferents nivells d'ingrés de la llar

1. Nivell de renda en euros/mes;

Llegenda gràfic: 1. Menys de 1.000 €/mes; 2. De 1.000 a 1.499 €/mes; 3. De 1.500 a 1.999 €/mes; 4. de 2.000 a 2.999 €/mes; 5. De 3.000 €/mes i més.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Finalment, mereix un comentari específic el col·lectiu que ingressa de 3.000 euros/mes i més, perquè presenten un gran creixement en el seu volum, proper al 35%, al temps que la seva despesa per llar augmenta moderadament (a l'entorn del 3%), cosa de la que resulta un creixement de la seva despesa alimentària total propera al 40%.

3.2.2. Estructura de les llars i contribució al canvi alimentari total a la recuperació (2013-2017): una aproximació

Aquest apartat presenta una aproximació a la contribució de cada tipus de llars al canvi agregat del 4,5% en la despesa alimentària a la recuperació (2013-2017). Parteix de part de la informació que ha subministrat l'apartat anterior (en particular, la descomposició del creixement a la despesa de cada tipus de llar entre el factor demogràfic, el de comportament i el factor conjunt) i va un pas més enllà: utilitzant aquesta informació i el que aportava en el total de la despesa alimentària cada tipus de llar al principi de la recuperació, es poden estimar les contribucions de les diferents famílies a aquell creixement agregat del 4,5%.

Observis que és una aproximació diferent, tot i que complementària, a l'efectuada a l'apartat anterior. En aquell es descomponia el canvi en la despesa de cada tipus de llar entre els seus components (demogràfic, de comportament i conjunt); mentre que ara es tracta de calcular la contribució de cada tipologia de llar al canvi agregat de la despesa alimentària a Catalunya entre el 2013 i el 2017 (el 4,5% citat). Per aconseguir aquesta aproximació s'ha desagregat el canvi total a la despesa alimentària a la recuperació (2013-17) entre el pes que cada tipus de llar tenia en el total d'aquesta despesa a l'inici de la recuperació multiplicat per l'augment relatiu de la despesa alimentària de cada grup de famílies (que, al seu voltant, deriva de la descomposició efectuada a l'apartat anterior). La metodologia de descomposició es detalla a l'annex 1 al final d'aquest treball, cosa per la que aquí només es comenten directament els resultats assolits.

Quadre 21. Llars i despesa total en aliments i begudes no alcohòliques, segons edat de la persona de referència. 2013-2017

Pesos i canvis relatius en % i aportacions al canvi total en punts percentuals i en %

	16 a 44	45 a 64	65 i més	Total
A. Pesos despesa tipus llars s/total el 2013	30,0	44,1	25,9	100
B=B1+B2. Canvi despesa aliments 2013-17	-1,9	1,8	16,4	4,5
B1. Taxa de variació del nombre de llars	-12,3	7,0	13,7	1,6
B2. Taxa de variació de la despesa per llar	11,9	-4,8	2,4	2,8
C. A*B = Aportació despesa total (punts percentuals)	-0,6	0,8	4,2	4,5
E. Aportació en % sobre el canvi total	-13,3	17,8	93,3	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

Les llars on la persona de referència té entre 65 i més anys aporten pràcticament el 100% de l'avenç total d'aliments entre 2013 i 2017

Atenent l'edat de la persona de referència, el quadre 21 resumeix la dinàmica dels elements que integren aquesta descomposició. Així, i anant directament a les aportacions de cada tipus de família al creixement agregat del consum alimentari, aquelles on la persona de referència té entre 65 i més anys aporten pràcticament el 100% de l'avenç total d'aliments entre 2013 i 2017 (del citat 4,5% aquestes llars contribueixen amb 4,2 punts percentuals), mentre que les de 16 a 44 anys resten avanç (-0,6 punts) i les de 45 a 64 anys aporten una contribució moderada (0,8 punts).

Això reflecteix, lògicament, el diferent ritme d'avanç de la despesa en aliments d'aquestes famílies: mentre que en les de major edat aquest creixement és superior al 16%, en les més joves s'opera una caiguda propera al 2% i en les d'edat mitjana un creixement moderat de l'ordre de l'1,8%. A més a més, atès que les llars més joves aportaven el 30% de la despesa alimentària el 2013, un 44% les d'edat intermèdia i les més grans un 26%, el producte

combinat d'aquests pesos per aquells canvis es tradueix en les contribucions citades anteriorment: l'increment de la despesa alimentària a Catalunya 2013-17 (4,5%) s'explica, fonamentalment, per l'avenç de la despesa en aliments de les llars on la persona de referència té 65 o més anys.

Per nombre de persones que componen les llars, les famílies de dos membres mostren un comportament destacable...

Una segona caracterització de les famílies quant a la seva contribució al canvi de la despesa alimentària a la recuperació 2013-17 és la referida al nombre de persones que componen cada unitat familiar. El resum dels elements que intervenen en la descomposició citada s'ofereix en el quadre 22 del que, començant directament amb la línia C que mostra les contribucions al canvi en la despesa alimentària 2013-17 de cadascun dels tipus de llar, les famílies de dos membres són les dominants (amb vora un 50% del creixement total) i aportacions rellevants de les unipersonals i de les de tres persones; en canvi, les famílies de quatre i més persones resten.

L'elevada contribució de les famílies de dos membres deriva tant del creixement de la seva despesa alimentària (el citat 8,5% analitzat a l'apartat anterior) com, en particular, del que pesava la despesa en aliments d'aquestes llars el 2013, a l'entorn d'un terç. Dit d'una altra manera: unes famílies que aportaven de l'ordre del 30% de la despesa alimentària en aquest 2013 han augmentat la seva despesa en aliments en un 8,5%, la qual cosa es tradueix en aquesta aportació de 2,6 punts percentuals a un creixement total de la despesa del 4,5%.

Quadre 22. Llars i despesa total en aliments i begudes no alcohòliques, segons membres a la llar. 2013-2017

Pesos i canvis relatius en % i aportacions al canvi total en punts percentuals

	1	2	3	4 i més	Total
A. Pesos despesa tipus llars s/total el 2013	14,0	30,2	24,7	31,0	100
B=B1+B2. Canvi despesa aliments 2013-17	9,7	8,5	4,3	-1,7	4,5
B1. Taxa de variació del nombre de llars	7,7	0,7	-0,5	-1,4	1,6
B2. Taxa de variació de la despesa per llar	1,9	7,8	4,9	-0,3	2,8
C. A*B = Aportació despesa total	1,4	2,6	1,1	-0,5	4,5
E. Aportació en % sobre el canvi total	31,1	57,8	24,4	-11,1	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

... per bé que les unipersonals també tenen un especial incidència atès el seu creixent pes...

En el cas de les unipersonals, ja s'havia destacat més amunt, que la seva despesa en aliments havia crescut de forma notable (de fet, era el grup de llars on més havia augmentat, vora d'un 10%). És aquest fort creixement d'aquestes llars, afegit al fet que la seva aportació el 2013 a la despesa alimentària era del 14%, el que es tradueix en una contribució a l'entorn d'1 punt percentual d'aquest grup del 4,5% d'augment agregat. Per la seva banda, les llars de tres persones contribueixen també de forma notable a l'augment de la despesa total. Aquesta aportació deriva no tant del seu canvi a la despesa alimentària en la recuperació, que

augmenta d'un 4,3% (resultat d'una caiguda en el nombre de llars i un augment moderat en la despesa per llar), sinó del seu important pes en la despesa en 2013, a l'entorn del 25%.

... tot al contrari de les llars de major dimensió.

Finalment, les llars de major grandària, de quatre i més persones i que aportaven una part notable de la despesa alimentària el 2013 (un 31%), resten creixement agregat, per què la seva despesa total en aliments cau a una taxa propera al 2%, com a resultat tant de les modificacions demogràfiques negatives com de la pèrdua de la despesa per família.

Atenent a les diferents tipologies de llars (quadre 23), a continuació se centra l'anàlisi en aquells grups que tenien una aportació rellevant a la despesa total el 2013, al principi de la recuperació: les parelles sense fills (prop del 13% de la despesa alimentària el 2013), aquelles amb fills menors de 16 anys (un 19%), les parelles amb fills majors de 16 anys (un 30% del total) i les llars en els quals el sustentador principal o bé la persona de referència té 65 o més anys (més del 18%).

Pel que fa a les contribucions al creixement 2013-17 (el tantes vegades citat 4,5%), d'aquests quatre grups destaca la gran aportació d'aquelles famílies en les quals el sustentador principal o el cònjuge té 65 o més anys, que generen 4,3 punts percentuals del 4,5% comentat. Això és el resultat d'un pes important en el consum alimentari el 2013 (el citat 18%) i, en particular, d'un molt fort augment en la despesa alimentària d'aquestes llars entre 2013 i 2017 proper al 24% (conseqüència, al seu torn, d'un factor demogràfic molt potent i d'una millora també en la despesa per llar). A aquest col·lectiu segueixen, amb aportacions menors a l'entorn dels 1,5-1,7 punts percentuals, les parelles amb nens i aquelles amb fills majors de 16 anys, que combinen els elevats pesos citats amb uns augment notables en el seu consum alimentari. Finalment, les parelles sense fills redueixen el creixement agregat perquè la seva despesa cau amb certa intensitat, com s'ha vist en un apartat anterior.

Quadre 23. Llars i despesa total en aliments i begudes no alcohòliques, segons tipologia de les llars. 2013-2017

Pesos i canvis relatius en % i aportacions al canvi total en punts percentuals

	1	2	3	4	5	6	7	Total
A. Pesos despesa tipus llars s/total el 2013	7,5	1,0	12,7	18,9	30,1	18,3	11,5	100
B=B1+B2. Canvi despesa aliments 2013-17	0,5	30,7	-5,5	6,8	5,6	23,8	-21,9	4,5
B1. Taxa de variació del nombre de llars	-0,2	10,2	-5,8	-5,4	10,2	16,3	-24,0	1,6
B2. Taxa de variació de la despesa per llar	0,8	18,6	0,3	13,0	-4,2	6,4	2,8	2,8
C. A*B = Aportació despesa total	0,0	0,3	-0,7	1,3	1,7	4,3	-2,5	4,5
E. Aportació en % sobre el canvi total	0,0	6,7	-15,6	28,9	37,8	95,6	-55,6	100,0

1 Una persona de menys de 65 anys; 2 Monoparental amb nens de menys de 16 anys; 3 Parella sense fills; 4 Parella amb fills menors de 16 anys; 5 Llars amb fills majors de 16 anys; 6 Llars amb SP o cònjuge de 65 anys o més; 7 Altres llars
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

Finalment, i desagregant les llars segons el seu nivell d'ingressos mensuals (quadre 24), no ha de sorprendre que els que ingressen 3.000 o més euros al mes siguin els que generen el gruix del creixement. Dit d'una altra manera: el 4,5% d'augment de la despesa total en aliments a Catalunya entre 2013 i 2017 reflecteix que aquest col·lectiu va aportar 9 punts percentuals (prop del 200% de tot el creixement), més que duplicant la seva aportació al creixement total. Això reflecteix, lògicament, un pes relativament important d'aquestes llars en la despesa

alimentària el 2013 (un 22% aproximadament) i, particularment, un fortíssim augment en el seu consum alimentari, per sobre del 39% (reflex al seu torn, d'un gran augment d'aquestes llars, un 35%, i un creixement més moderat de la seva despesa per llar). Per tant, podria concloure's que, en relació amb l'ingrés de les llars, l'element determinant de la despesa en la recuperació ha estat el que ha tingut lloc en els de major renda, és a dir, de 3.000 i més euros al mes.

Al costat d'aquest component, els dos nivells inferiors, és a dir, llars de 1.500 a 1.999 euros i de 2.000 a 2.999 euros/mes generen una aportació sensiblement menor, però positiva i propera als dos punts percentuals en el primer cas i a un punt percentual en el segon. Finalment, les llars de menor renda (menys de 1.000 euros i de 1.000 a 1.500 euros), resten i, en el cas dels primeres, la seva detracció és substancial (4,4 punts percentuals). Aquest aspecte reflecteix en tots dos col·lectius l'efecte combinat de pesos relativament importants en la despesa alimentària total del 2013 (a l'entorn del 15-16%) i d'una notable reducció de la seva despesa en aliments (conseqüència tant d'una pèrdua demogràfica substancial com de la reculada en la despesa per llar).

Quadre 24. Llars i despesa total en aliments i begudes no alcohòliques, segons nivell de renda. 2013-2017

Pesos i canvis relatius en % i aportacions al canvi total en punts percentuals

	1	2	3	4	5	Total
A. Pesos despesa tipus llars s/total el 2013	15,1	16,9	15,4	30,7	21,9	100
B=B1+B2. Canvi despesa aliments 2013-17	-29,5	-15,2	11,6	3,7	39,2	4,5
B1. Taxa de variació del nombre de llars	-21,9	-3,3	-2,5	8,0	34,8	1,6
B2. Taxa de variació de la despesa per llar	-9,7	-12,3	14,4	-4,1	3,2	2,8
C. A*B = Aportació despesa total	-4,4	-2,6	1,8	1,1	8,6	4,5
E. Aportació en % sobre el canvi total	-97,8	-57,8	40,0	24,4	191,1	100,0

1. Menys de 1.000; 2. De 1.000 a 1.499; 3. De 1.500 a 1.999; 4. De 2.000 a 2.999; 5. De 3.000 i més euros.

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE.

Quines conclusions generals es poden extreure d'aquesta descomposició? Atenent als diferents elements considerats, es pot afirmar que l'augment de la despesa alimentària a Catalunya entre 2013 i 2017 (el 4,5%), reflecteix uns patrons molt esbiaixats cap a determinats tipus de llars: aquells en els quals hi viuen dues persones, la persona de referència i el seu cònjuge tenen 65 o més anys i ingressen més de 3.000 euros al mes.

Lògicament, la combinació d'aquestes diferents característiques, si la mostra tingués la profunditat suficient, podria subministrar un retrat robot de la família que explica aquest creixement, modest d'altra banda, en la despesa alimentària al llarg de la recuperació. Llastimosament, les mostres que ofereix l'EPF no permeten aquests encreuaments, si mes no en el cas estrictament català.

A l'altre extrem, és a dir, les llars que han restat avanç a l'augment del consum alimentari a Catalunya 2013-17 destaquen les detraccions de les famílies de menys ingressos (fins a 1.499 euros/mes), de les parelles sense fills, de les més grans i, finalment, de les més joves.

En suma, llars de major edat enfront de llars joves; famílies de dues persones enfront d'aquelles de quatre i més; parelles sense fills enfront de les parelles en el qual la persona de referència o el seu cònjuge té 65 o més anys; i, finalment, baixos ingressos enfront d'elevats.

Aquesta dicotomia, aquesta distribució tan marcada de la dispersió entre tots dos grups de famílies, és la que defineix, i explica, el modest creixement de la despesa alimentària a Catalunya en la recuperació 2013-17.

4. De la crisi a la recuperació: els canvis a la despesa en aliments i begudes no alcohòliques 2008-17

Finalment, atesa la dinàmica de la recuperació ja analitzada, a continuació s'ofereixen uns comentaris addicionals sobre els canvis en l'estructura de la despesa alimentària a Catalunya des de l'inici de la crisi el 2008 fins al 2017. Les dades més substancials s'ofereixen en el quadre 25, del que poden extreure's algunes conclusions que, a continuació, es comenten breument.

Tot i els canvis operats, es destaca que la despesa alimentària no ha aconseguit recuperar el nivell del 2008 en termes nominals...

En primer lloc, i malgrat la recuperació comentada, el 2017 la despesa en aliments i begudes no alcohòliques a Catalunya encara no havia aconseguit, en termes nominals, recuperar el nivell del 2008: uns 13.520 milions d'euros el 2017, un 0,4% inferior al de 2008. Si s'afegeix que es tracta de valors nominals, vol això dir que la despesa alimentària en termes reals (en quantitats) encara no ha recuperat les pèrdues de la crisi, reflectint el que ha succeït amb el conjunt del consum.

... amb comportaments molt diferenciats segons els productes.

En segon terme, aquesta pèrdua és una mitjana ponderada de comportaments molt dissímils segons productes: creixement substancial de begudes no alcohòliques, que avancen d'un 9% entre 2008 i 2017 davant a la reducció de la despesa en aliments (amb més del 92% de la despesa total el 2008), que retrocedeixen d'un 1,1%.

Tercer, i agregant aliments i begudes no alcohòliques, hi ha un conjunt de productes, que, el 2008 pesaven vora el 40%, que han crescut d'un intens 17,5% i han guanyat més de 7 punts percentuals en la distribució de la despesa alimentària, fins el 46,5%, mentre que, en l'altre extrem, els productes que perden pes (l'altre 60,6%) han caigut d'un elevat 12%.

Una quarta característica a destacar, que ja s'ha vist en analitzar el succeït tant el 2017 com a la recuperació 2013-17, és la de la creixent emergència del grup d'Altres productes alimentaris, la partida que més guanya en tot el període de crisi i de recuperació, amb un creixement que supera el 100%. Amb això, la seva aportació al total de la despesa ha passat d'un reduït 3,3% en 2008 al 6,7% en 2017. Aquest canvi, que s'ha accentuat en la recuperació, apunta a una modificació estructural en la composició de la cistella de la compra de les famílies catalanes cap a uns productes més vinculats als pre-cuinats o cuinats directament, condiments, etc.

Juntament amb la consolidació d'aquests Altres productes destaca el creixement del grup d'hortalisses, llegums i tubercles que, amb prop del 10% de la despesa el 2008, ha crescut un elevat 17% entre 2008 i 2017; a aquest grup cal afegir, encara que el seu pes relatiu era menor, el de cafès, te altres begudes no alcohòliques, amb un increment substancial, superior al 60%, la qual cosa ha augmentat la seva aportació a la cistella de la compra des de l'1,7% de 2008 al 2,8% de 2017. Finalment, també guanyen posicions i presenten creixements la fruita, el peix i els sucres, confitures, mel, xocolata i gelats.

Quadre 25. Canvis a l'estructura de la despesa total en productes alimentaris a Catalunya 2008-2017

Valors en mm d'euros, pesos i canvi relatiu en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	2008		2017		Canvi 2008-17 en	
	Valors	Pesos	Valors	Pesos	%	Pesos
A. Totals						
1. Aliments	12.609	92,9	12.472	92,2	-1,1	-0,7
2. Begudes no alcohòliques	962	7,1	1.048	7,8	8,9	0,7
3=1+2. Aliments/begudes no alcohòliques	13.571	100	13.520	100	-0,4	0,0
B. Productes que guanyen pes	5.357	39,5	6.293	46,5	17,5	7,1
Altres	449	3,3	901	6,7	100,4	3,4
Hortalisses ¹	1.300	9,6	1.515	11,2	16,6	1,6
Cafès ²	232	1,7	379	2,8	63,4	1,1
Fruita	1.272	9,4	1.341	9,9	5,5	0,6
Sucres ³	510	3,8	546	4,0	7,2	0,3
Peix	1.594	11,7	1.611	11,9	1,1	0,2
C. Productes que perden pes	8.126	60,6	7.227	53,5	-12,0	-7,1
Pa ⁴	2.247	16,6	1.827	13,5	-18,7	-3,0
Carn	3.296	24,3	2.985	22,1	-9,4	-2,2
Llet ⁵	1.603	11,8	1.441	10,7	-10,1	-1,2
Sucs ⁶	731	5,4	670	5,0	-8,3	-0,4
Olis ⁷	339	2,5	304	2,2	-10,2	-0,2

1. Hortalisses, llegums i tubercles; 2. Cafès, te i altres begudes no alcohòliques; 3. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats; 4. Pa i cereals; 5. Llet, formatge i ous; 6. Sucs, refrescos i altres; 7. Olis i greixos;

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

En canvi, en el conjunt dels productes que perden pes, destaquen per la seva caiguda i la seva importància relativa a l'estructura de la despesa el 2008, el pa i els cereals, que retrocedeixen d'un elevat 19% entre 2008 i 2017, de manera que d'aportar gairebé el 17% han passat escassament al 13,5%. Per ordre d'importància de pèrdua destaca, a continuació, la carn, amb una caiguda del 9,4%, que ha reduït el seu pes fins al 22,1% de la despesa el 2017.

Aquesta caiguda ha de posar-se en relació al creixement dels altres productes, perquè *existeix* una clara substitució de carn fresca per carns cuinades o pre cuinades, que es troben en el grup d'altres productes anteriorment citat. També cal destacar la molt forta contracció de la llet, formatge i ous i els olis i greixos, que retrocedeixen més del 10%, mentre que amb contraccions del 8% es troben els sucs, refrescs i altres begudes.

En suma, el succeït en 2017 i les tendències de la recuperació queden encara més confirmades, si cap, quan es pren una perspectiva més dilatada temporal. El que mostren els canvis des de l'inici de la crisi suggereix que estem en presència d'un canvi de fons en l'estructura de la despesa alimentària a Catalunya que reflecteix, fonamentalment, una creixent substitució d'aliments per begudes no alcohòliques (en particularen cafès i altres) i, en el si dels primers, per un pes creixent dels Altres productes i hortalisses en detriment de la carn, la llet i el formatge, els sucs i els olis.

Conclusions finals

La dinàmica demogràfica i els canvis en el comportament de les llars catalanes atenent a la seva despesa en aliments i begudes no alcohòliques el 2017 mostra una marcada continuïtat respecte del que ja s'havia observat els anys de la recuperació 2013-16. Molt succintament, el creixement d'aquesta despesa ha estat lleugerament negatiu el 2017, de manera que l'augment a la recuperació encara no ha permès assolir els valors nominals del 2007.

Adicionalment, s'observa una accentuació del canvi estructural en favor de les begudes no alcohòliques, que creixen prou el darrer any, i la més intensa contracció dels aliments. En aquests, a més a més, destaquen els retrocessos, prou notables, de productes tradicionals (pa i cereals, olis i greixos, carn, peix i llet) i la forta empenta dels *altres productes alimentaris*, un calaix de sastre que inclou els productes pre-cuinats entre altres, juntament amb els augments de les hortalisses, els sucus, els sucres, la fruita i, en particular, el cafè i begudes similars.

Les raons d'aquests canvis no són evidents. Hi ha modificacions clares en el comportament de les llars (en la seva despesa en aliments per llar), però en general dominen els efectes demogràfics (canvi en el total de llars). Aquest aspecte és prou evident en la davallada del 0,3% del consum en aliments i begudes no alcohòliques el 2017, que és la combinació d'un creixement prou notable de les llars (0,9%) i d'una contracció de la despesa/llar (-1,2%).

És a dir, la transició demogràfica que està experimentant el país comença a deixar-se notar de forma molt evident en la despesa en aliments i begudes no alcohòliques. Perquè aquest increment de l'1,6% en el total de llars del 2017 recull diferències més que rellevants segons s'ordenin les famílies: entre una notable davallada (-6,7%) de les més joves al fort augment (3,1%) de les de més edat; des dels increments de les unipersonals (2,4%) a la pràctica estabilitat de llars amb més membres; o des de la contracció de les famílies que ingressaven el 2017 menys de 2.000 euros/mes (-8,8%) al fort increment de les que guanyaven 3.000 o més euros/mes (12,5%), per no citar més que algunes de les principals diferències.

En canvi, les modificacions en el comportament s'han sumat a voltes a les transformacions demogràfiques, ampliant els seus efectes, i a voltes contrarestant-los. Així, per citar els mateixos casos que en demografia, la despesa alimentària per llar el 2017 va augmentar d'un 3,9% a les llars més joves i va caure per sobre del 3% a les de major edat; va augmentar molt modestament a les unipersonals i es va contreure significativament a les de dues persones i de 4 i més; o, atenent als ingressos/mensuals, a les fortes davallades (per sobre del 8%) de les llars que ingressaven menys de 1.500 euros/mes cal sumar-hi la modesta contracció de la despesa alimentària de les de 3.000 i més euros/mes.

La combinació de canvis profunds en el volum de llars i modificacions importants, també, en el comportament dona raó de la moderada caiguda de l'any 2017. Però per millor avaluar el paper d'aquests dos aspectes i, per tant, poder esbrinar a què apunta el futur, mereixen uns comentaris finals les dinàmiques observades a la recuperació en el seu conjunt (2013-17). Des d'aquest punt de vista, pot afirmar-se que l'augment de la despesa alimentària a Catalunya entre 2013 i 2017 (el 4,5%), reflecteix uns patrons molt esbiaixats cap a determinats tipus de llars: aquells en els quals la persona de referència té 65 o més anys, hi viuen dues persones, el cònjuge o la persona de referència té 65 o més anys i, finalment, on ingressen 3.000 euros o més al mes.

La continuïtat de l'expansió en curs, tot i que sembla que de forma més moderada, no apunta a canvis en aquestes tendències. I això perquè el que sembla dominar en la dinàmica de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques és més el canvi en la demografia (el nombre de llars de cada tipologia de famílies) que no les modificacions en el comportament, tot i que atès que la recuperació està reduint de forma ràpida les llars amb menors ingressos, l'augment d'aquelles amb rendes més altes opera, també a favor de baixos creixements de la despesa en aliments.

Annex 1. Annex estadístic

Quadre 26. Despesa per llar (total consum i en aliments i begudes no alcohòliques) a Catalunya, segons edat de la persona de referència de la llar. 2008-2017

Euros anuals per llar i pes i creixement acumulat, en %

	16-44 1	45-64 2	65 i més 3	Total 4=1+2+3
I. Despesa per llar total¹				
A. Valors absoluts (euros anuals)				
2008	28.616	32.427	17.515	27.274
2013	23.055	27.056	17.836	23.172
2017	26.844	29.761	19.542	25.847
B. Pesos sobre total (%)				
2008	104,9	118,9	64,2	100,0
2013	99,5	116,8	77,0	100,0
2017	103,9	115,1	75,6	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)				
Crisi 2008-2013	-19,4	-16,6	1,8	-15,0
Recuperació 2013-2017	16,4	10,0	9,6	11,5
Crisi i recuperació 2008-2017	-6,2	-8,2	11,6	-5,2
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)				
Crisi 2008-2013	-4,2	-3,6	0,4	-3,2
Recuperació 2013-2017	3,9	2,4	2,3	2,8
Crisi i recuperació 2008-2017	-0,7	-0,9	1,2	-0,6
II. Despesa en aliments i begudes no alcohòliques				
A. Valors absoluts (milions euros)				
2008	4.404	5.803	4.233	4.851
2013	3.579	5.238	4.347	4.394
2017	4.003	4.985	4.451	4.517
B. Pesos sobre total (%)				
2008	90,8	119,6	87,3	100,0
2013	81,5	119,2	98,9	100,0
2017	88,6	110,4	98,5	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)				
Crisi 2008-2013	-18,7	-9,7	2,7	-9,4
Recuperació 2013-2017	11,9	-4,8	2,4	2,8
Crisi i recuperació 2008-2017	-9,1	-14,1	5,2	-6,9
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)				
Crisi 2008-2013	-4,1	-2,0	0,5	-2,0
Recuperació 2013-2017	2,8	-1,2	0,6	0,7
Crisi i recuperació 2008-2017	-1,1	-1,7	0,6	-0,8

1. Inclou autoconsum, auto subministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 27. Despesa per llar en productes alimentaris per funcions de despesa a Catalunya. 2008-2016

Euros anuals per llar i pesos i canvi en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	A. Valors absoluts			B. Canvi per períodes rellevants		
	2008	2013	2016	2008-13	2013-17	2008-17
1. Aliments	4.507	4.066	4.167	-9,8	2,5	-7,6
111. Pa i cereals	803	670	610	-16,6	-8,8	-24,0
112. Carn	1.178	1.048	997	-11,0	-4,9	-15,4
113. Peix	570	518	538	-9,1	4,0	-5,5
114. Llet, formatge i ous	573	502	481	-12,4	-4,2	-16,0
115. Olis i greixos	121	103	102	-15,4	-0,9	-16,1
116. Fruita	455	427	448	-6,1	5,0	-1,4
117. Hortalisses, llegums i tubercles alimentaris	465	452	506	-2,7	11,9	8,9
118. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats	182	174	183	-4,6	5,0	0,1
119. Altres productes alimentaris	161	172	301	7,5	74,4	87,5
2. Begudes no alcohòliques	344	328	350	-4,6	6,8	1,8
211. Cafès, te i altres similars	83	103	126	23,6	23,3	52,5
212. Sucs, refrescos i altres similars	261	225	224	-13,7	-0,8	-14,4
3=1+2. Total aliments i begudes no alcohòliques	4.851	4.394	4.517	-9,4	2,8	-6,9
	C. Pesos (en %)			D. Canvi en els pesos (pp)		
1. Aliments	92,9	92,5	92,2	-0,4	-0,3	-0,7
111. Pa i cereals	16,6	15,2	13,5	-1,3	-1,7	-3,0
112. Carn	24,3	23,9	22,1	-0,4	-1,8	-2,2
113. Peix	11,7	11,8	11,9	0,0	0,1	0,2
114. Llet, formatge i ous	11,8	11,4	10,7	-0,4	-0,8	-1,2
115. Olis i greixos	2,5	2,3	2,2	-0,2	-0,1	-0,2
116. Fruita	9,4	9,7	9,9	0,3	0,2	0,5
117. Hortalisses, llegums i tubercles alimentaris	9,6	10,3	11,2	0,7	0,9	1,6
118. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats	3,8	4,0	4,0	0,2	0,1	0,3
119. Altres productes alimentaris	3,3	3,9	6,7	0,6	2,7	3,4
2. Begudes no alcohòliques	7,1	7,5	7,8	0,4	0,3	0,7
211. Cafès, te i altres similars	1,7	2,3	2,8	0,6	0,5	1,1
212. Sucs, refrescos i altres similars	5,4	5,1	5,0	-0,3	-0,2	-0,4
3=1+2. despesa per llar aliments i begudes no alcohòliques	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 28. Despesa (total en consum i en aliments i begudes no alcohòliques) a Catalunya, segons edat de la persona de referència de la llar. 2008-2017

Milions d'euros i pes i creixement acumulat, en %

	16-44 1	45-64 2	65 i més 3	Total 4=1+2+3
I. Despesa total¹				
A. Valors absoluts				
2008	32.852	31.652	11.793	76.297
2013	25.014	29.504	13.727	68.245
2017	25.550	34.723	17.095	77.368
B. Pesos sobre total (%)				
2008	43,1	41,5	15,5	100,0
2013	36,7	43,2	20,1	100,0
2017	33,0	44,9	22,1	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)				
Crisi 2008-2013	-23,9	-6,8	16,4	-10,6
Recuperació 2013-2017	2,1	17,7	24,5	13,4
Crisi i recuperació 2008-2017	-22,2	9,7	45,0	1,4
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)				
Crisi 2008-2013	-5,3	-1,4	3,1	-2,2
Recuperació 2013-2017	0,5	4,2	5,6	3,2
Crisi i recuperació 2008-2017	-2,8	1,0	4,2	0,2

II. Despesa en aliments i begudes no alcohòliques

A. Valors absoluts				
2008	5.056	5.664	2.850	13.571
2013	3.883	5.712	3.346	12.941
2017	3.811	5.816	3.894	13.520
B. Pesos sobre total (%)				
2008	37,3	41,7	21,0	100,0
2013	30,0	44,1	25,9	100,0
2017	28,2	43,0	28,8	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)				
Crisi 2008-2013	-23,2	0,8	17,4	-4,6
Recuperació 2013-2017	-1,9	1,8	16,4	4,5
Crisi i recuperació 2008-2017	-24,6	2,7	36,6	-0,4
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)				
Crisi 2008-2013	-5,1	0,2	3,3	-0,9
Recuperació 2013-2017	-0,5	0,5	3,9	1,1
Crisi i recuperació 2008-2017	-3,1	0,3	3,5	0,0

1. Inclou autoconsum, auto subministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 29. Despesa per llar¹ (total en consum i en aliments i begudes no alcohòliques) a Catalunya, segons nombre de membres de la llar. 2008-2017

Euros anuals per llar i pes i canvi per períodes en %

	1	2	3	4 o més	Total
I. Despesa total¹					
A. Valors absoluts (euros anuals per llar)					
2008	13.894	24.733	30.580	39.209	27.274
2013	13.488	21.943	26.400	32.219	23.172
2017	14.558	24.777	30.543	36.135	25.847
B. Pesos sobre despesa per llar (%)					
2008	50,9	90,7	112,1	143,8	100,0
2013	58,2	94,7	113,9	139,0	100,0
2017	56,3	95,9	118,2	139,8	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)					
Crisi 2008-2013	-2,9	-11,3	-13,7	-17,8	-15,0
Recuperació 2013-2017	7,9	12,9	15,7	12,2	11,5
Crisi i recuperació 2008-2017	4,8	0,2	-0,1	-7,8	-5,2
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)					
Crisi 2008-2013	-0,6	-2,4	-2,9	-3,9	-3,2
Recuperació 2013-2017	1,9	3,1	3,7	2,9	2,8
Crisi i recuperació 2008-2017	0,5	0,0	0,0	-0,9	-0,6
II. Despesa en aliments i begudes no alcohòliques					
A. Valors absoluts (euros anuals)					
2008	2.463	4.361	5.621	6.873	4.851
2013	2.532	4.166	5.202	5.950	4.394
2017	2.580	4.491	5.457	5.935	4.517
B. Pesos sobre total (%)					
2008	50,8	89,9	115,9	141,7	100,0
2013	57,6	94,8	118,4	135,4	100,0
2017	57,1	99,4	120,8	131,4	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)					
Crisi 2008-2013	2,8	-4,5	-7,5	-13,4	-9,4
Recuperació 2013-2017	1,9	7,8	4,9	-0,3	2,8
Crisi i recuperació 2008-2017	4,7	3,0	-2,9	-13,6	-6,9
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)					
Crisi 2008-2013	0,6	-0,9	-1,5	-2,8	-2,0
Recuperació 2013-2017	0,5	1,9	1,2	-0,1	0,7
Crisi i recuperació 2008-2017	0,5	0,3	-0,3	-1,6	-0,8

1. Inclou autoconsum, auto subministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 30. Despesa (total¹ en consum i en aliments i begudes no alcohòliques) a Catalunya, segons nombre de membres de la llar. 2008-2017

Milions d'euros i pes i canvi per períodes en %

Nombre de membres:	1	2	3	4 o més	Total
I. Despesa total¹					
A. Valors absoluts (milions euros)					
2008	8.733	20.933	18.514	28.117	76.297
2013	9.659	20.598	16.255	21.734	68.245
2017	11.226	23.411	18.706	24.025	77.368
B. Pesos sobre total (%)					
2008	11,4	27,4	24,3	36,9	100,0
2013	14,2	30,2	23,8	31,8	100,0
2017	14,5	30,3	24,2	31,1	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)					
Crisi 2008-2013	10,6	-1,6	-12,2	-22,7	-10,6
Recuperació 2013-2017	16,2	13,7	15,1	10,5	13,4
Crisi i recuperació 2008-2017	28,5	11,8	1,0	-14,6	1,4
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)					
Crisi 2008-2013	2,0	-0,3	-2,6	-5,0	-2,2
Recuperació 2013-2017	3,8	3,3	3,6	2,5	3,2
Crisi i recuperació 2008-2017	2,8	1,3	0,1	-1,7	0,2
II. Despesa en aliments i begudes no alcohòliques					
A. Valors absoluts (milions euros)					
2008	1.548	3.691	3.403	4.929	13.571
2013	1.813	3.911	3.203	4.014	12.941
2017	1.989	4.243	3.342	3.946	13.520
B. Pesos sobre total (%)					
2008	11,4	27,2	25,1	36,3	100,0
2013	14,0	30,2	24,7	31,0	100,0
2017	14,7	31,4	24,7	29,2	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)					
Crisi 2008-2013	17,1	6,0	-5,9	-18,6	-4,6
Recuperació 2013-2017	9,7	8,5	4,3	-1,7	4,5
Crisi i recuperació 2008-2017	28,5	15,0	-1,8	-19,9	-0,4
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)					
Crisi 2008-2013	3,2	1,2	-1,2	-4,0	-0,9
Recuperació 2013-2017	2,3	2,1	1,1	-0,4	1,1
Crisi i recuperació 2008-2017	2,8	1,6	-0,2	-2,4	0,0

1. Inclou autoconsum, auto subministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 31. Despesa per llar¹ (total en consum i en aliments i begudes no alcohòliques) a Catalunya, segons tipus de llars.² 2008-2017

Euros anuals per llar i pes i canvi per períodes en %

	1	2	3	4	5	6	7	Total
I. Despesa total¹								
A. Valors absoluts (euros anuals)								
2008	16.284	20.957	28.859	33.344	34.994	15.147	32.351	27.274
2013	14.398	16.819	24.812	27.104	29.452	16.000	28.130	23.172
2017	16.410	21.494	28.299	32.811	31.916	18.367	28.606	25.847
B. Pesos sobre despesa per llar (%)								
2008	59,7	76,8	105,8	122,3	128,3	55,5	118,6	100,0
2013	62,1	72,6	107,1	117,0	127,1	69,0	121,4	100,0
2017	63,5	83,2	109,5	126,9	123,5	71,1	110,7	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)								
Crisi 2008-2013	-11,6	-19,7	-14,0	-18,7	-15,8	5,6	-13,0	-15,0
Recuperació 2013-2017	14,0	27,8	14,1	21,1	8,4	14,8	1,7	11,5
Crisi i recuperació 2008-2017	0,8	2,6	-1,9	-1,6	-8,8	21,3	-11,6	-5,2
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)								
Crisi 2008-2013	-2,4	-4,3	-3,0	-4,1	-3,4	1,1	-2,8	-3,2
Recuperació 2013-2017	3,3	6,3	3,3	4,9	2,0	3,5	0,4	2,8
Crisi i recuperació 2008-2017	0,1	0,3	-0,2	-0,2	-1,0	2,2	-1,4	-0,6
II. Despesa en aliments i begudes no alcohòliques								
A. Valors absoluts (euros anuals)								
2008	2.230	3.285	4.128	5.430	6.354	3.815	6.397	4.851
2013	2.294	2.948	4.016	4.674	5.900	3.949	5.206	4.394
2017	2.312	3.497	4.029	5.281	5.653	4.202	5.353	4.517
B. Pesos sobre total (%)								
2008	46,0	67,7	85,1	111,9	131,0	78,6	131,9	100,0
2013	52,2	67,1	91,4	106,4	134,3	89,9	118,5	100,0
2017	51,2	77,4	89,2	116,9	125,2	93,0	118,5	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)								
Crisi 2008-2013	2,9	-10,3	-2,7	-13,9	-7,1	3,5	-18,6	-9,4
Recuperació 2013-2017	0,8	18,6	0,3	13,0	-4,2	6,4	2,8	2,8
Crisi i recuperació 2008-2017	3,7	6,5	-2,4	-2,7	-11,0	10,2	-16,3	-6,9
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)								
Crisi 2008-2013	0,6	-2,1	-0,5	-3,0	-1,5	0,7	-4,0	-2,0
Recuperació 2013-2017	0,2	4,4	0,1	3,1	-1,1	1,6	0,7	0,7
Crisi i recuperació 2008-2017	0,4	0,7	-0,3	-0,3	-1,3	1,1	-2,0	-0,8

1. Inclou autoconsum, auto subministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge; 2. Tipologies de llar: 1. Una persona de menys de 65 anys; 2. Monoparental (SP i cònjuge menors de 65 anys) amb nens de menys de 16 anys; 3. Parella (SP i cònjuge menors de 65 anys) sense fills; 4. Parella (SP i cònjuge menors de 65 anys) amb fills menors de 16 anys; 5. Llars (SP i cònjuge menors de 65 anys) amb fills més grans de 16 anys; 6. Llars amb SP o cònjuge de 65 anys o més; 7. Altres llars.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 32. Despesa (total¹ en consum i en aliments i begudes no alcohòliques) a Catalunya, segons tipus de llars.² 2008-2017

Euros anuals per llar i pes i canvi per períodes en %

	1	2	3	4	5	6	7	Total
I. Despesa total¹								
A. Valors absoluts (euros anuals)								
2008	5.487	437	12.456	15.361	24.206	8.215	10.135	76.297
2013	6.098	743	10.132	14.189	19.466	9.587	8.031	68.245
2017	6.932	1.046	10.887	16.240	23.257	12.800	6.207	77.368
B. Pesos sobre despesa per llar (%)								
2008	7,2	0,6	16,3	20,1	31,7	10,8	13,3	100,0
2013	8,9	1,1	14,8	20,8	28,5	14,0	11,8	100,0
2017	9,0	1,4	14,1	21,0	30,1	16,5	8,0	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)								
Crisi 2008-2013	11,1	69,8	-18,7	-7,6	-19,6	16,7	-20,8	-10,6
Recuperació 2013-2017	13,7	40,8	7,5	14,5	19,5	33,5	-22,7	13,4
Crisi i recuperació 2008-2017	26,3	139,2	-12,6	5,7	-3,9	55,8	-38,8	1,4
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)								
Crisi 2008-2013	2,1	11,2	-4,0	-1,6	-4,3	3,1	-4,5	-2,2
Recuperació 2013-2017	3,3	8,9	1,8	3,4	4,5	7,5	-6,2	3,2
Crisi i recuperació 2008-2017	2,6	10,2	-1,5	0,6	-0,4	5,1	-5,3	0,2
II. Despesa en aliments i begudes no alcohòliques								
A. Valors absoluts (euros anuals)								
2008	751	69	1.782	2.501	4.395	2.069	2.004	13.571
2013	971	130	1.640	2.447	3.900	2.366	1.486	12.941
2017	977	170	1.550	2.614	4.119	2.929	1.161	13.520
B. Pesos sobre total (%)								
2008	5,5	0,5	13,1	18,4	32,4	15,2	14,8	100,0
2013	7,5	1,0	12,7	18,9	30,1	18,3	11,5	100,0
2017	7,2	1,3	11,5	19,3	30,5	21,7	8,6	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)								
Crisi 2008-2013	29,3	89,9	-8,0	-2,2	-11,3	14,4	-25,8	-4,6
Recuperació 2013-2017	0,5	30,7	-5,5	6,8	5,6	23,8	-21,9	4,5
Crisi i recuperació 2008-2017	30,0	148,3	-13,0	4,5	-6,3	41,5	-42,0	-0,4
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)								
Crisi 2008-2013	5,3	13,7	-1,6	-0,4	-2,4	2,7	-5,8	-0,9
Recuperació 2013-2017	0,1	6,9	-1,4	1,7	1,4	5,5	-6,0	1,1
Crisi i recuperació 2008-2017	3,0	10,6	-1,5	0,5	-0,7	3,9	-5,9	0,0

1. Inclou autoconsum, auto subministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge; 2. Tipologies de llar: 1. Una persona de menys de 65 anys; 2. Monoparental (SP i cònjuge menors de 65 anys) amb nens de menys de 16 anys; 3. Parella (SP i cònjuge menors de 65 anys) sense fills; 4. Parella (SP i cònjuge menors de 65 anys) amb fills menors de 16 anys; 5. Llars (SP i cònjuge menors de 65 anys) amb fills més grans de 16 anys; 6. Llars amb SP o cònjuge de 65 anys o més; 7. Altres llars.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 33. Despesa per llar¹ (total en consum i en aliments i begudes no alcohòliques) a Catalunya, segons nivells de renda² familiar. 2008-2017

Euros anuals per llar i pes i canvi per períodes en %

	Menys de 1.000	De 1.000 a 1.499	De 1.500 a 1.999	De 2.000 a 2.999	Més de 3.000	Total
I. Despesa total¹						
A. Valors absoluts (euros anuals per llar)						
2008	11.015	19.271	23.486	30.644	44.714	27.274
2013	12.135	17.444	20.979	28.823	38.966	23.172
2017	11.549	17.155	22.670	29.389	42.994	25.847
B. Pesos sobre despesa per llar (%)						
2008	40,4	70,7	86,1	112,4	163,9	100,0
2013	52,4	75,3	90,5	124,4	168,2	100,0
2017	44,7	66,4	87,7	113,7	166,3	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)						
Crisi 2008-2013	10,2	-9,5	-10,7	-5,9	-12,9	-15,0
Recuperació 2013-2017	-4,8	-1,7	8,1	2,0	10,3	11,5
Crisi i recuperació 2008-2017	4,8	-11,0	-3,5	-4,1	-3,8	-5,2
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)						
Crisi 2008-2013	2,0	-2,0	-2,2	-1,2	-2,7	-3,2
Recuperació 2013-2017	-1,2	-0,4	2,0	0,5	2,5	2,8
Crisi i recuperació 2008-2017	0,5	-1,3	-0,4	-0,5	-0,4	-0,6
II. Despesa en aliments i begudes no alcohòliques						
A. Valors absoluts (euros anuals per llar)						
2008	2.861	4.120	4.582	5.296	6.636	4.851
2013	2.935	3.796	4.149	5.277	6.023	4.394
2017	2.649	3.331	4.746	5.063	6.217	4.517
B. Pesos sobre despesa per llar (%)						
2008	59,0	84,9	94,4	109,2	136,8	100,0
2013	66,8	86,4	94,4	120,1	137,1	100,0
2017	58,7	73,7	105,1	112,1	137,6	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)						
Crisi 2008-2013	2,6	-7,9	-9,4	-0,4	-9,2	-9,4
Recuperació 2013-2017	-9,7	-12,3	14,4	-4,1	3,2	2,8
Crisi i recuperació 2008-2017	-7,4	-19,2	3,6	-4,4	-6,3	-6,9
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)						
Crisi 2008-2013	0,5	-1,6	-2,0	-0,1	-1,9	-2,0
Recuperació 2013-2017	-2,5	-3,2	3,4	-1,0	0,8	0,7
Crisi i recuperació 2008-2017	-0,8	-2,3	0,4	-0,5	-0,7	-0,8

1. Inclou autoconsum, auto subministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge. 2. Nivell de renda en euros/mes

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 34. Despesa (total¹ en consum i en aliments i begudes no alcohòliques) a Catalunya, segons renda² familiar. 2008-2017

Milers d'euros i pes i canvi per períodes en %

	Menys de 1.000	De 1.000 a 1.499	De 1.500 a 1.999	De 2.000 a 2.999	Més de 3.000	Total
I. Despesa total¹						
A. Valors absoluts (milions euros)						
2008	5.683	8.380	9.785	25.030	27.420	76.297
2013	8.053	10.061	10.096	21.713	18.322	68.245
2017	5.988	9.568	10.639	23.919	27.254	77.368
B. Pesos sobre total (%)						
2008	7,4	11,0	12,8	32,8	35,9	100,0
2013	11,8	14,7	14,8	31,8	26,8	100,0
2017	7,7	12,4	13,8	30,9	35,2	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)						
Crisi 2008-2013	41,7	20,1	3,2	-13,3	-33,2	-10,6
Recuperació 2013-2017	-25,6	-4,9	5,4	10,2	48,8	13,4
Crisi i recuperació 2008-2017	5,4	14,2	8,7	-4,4	-0,6	1,4
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)						
Crisi 2008-2013	7,2	3,7	0,6	-2,8	-7,7	-2,2
Recuperació 2013-2017	-7,1	-1,2	1,3	2,4	10,4	3,2
Crisi i recuperació 2008-2017	0,6	1,5	0,9	-0,5	-0,1	0,2
II. Despesa en aliments i begudes no alcohòliques						
A. Valors absoluts (milions euros)						
2008	1.476	1.791	1.909	4.326	4.069	13.571
2013	1.948	2.189	1.997	3.975	2.832	12.941
2017	1.374	1.858	2.227	4.121	3.941	13.520
B. Pesos sobre total (%)						
2008	10,9	13,2	14,1	31,9	30,0	100,0
2013	15,1	16,9	15,4	30,7	21,9	100,0
2017	10,2	13,7	16,5	30,5	29,1	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)						
Crisi 2008-2013	31,9	22,2	4,6	-8,1	-30,4	-4,6
Recuperació 2013-2017	-29,5	-15,2	11,6	3,7	39,2	4,5
Crisi i recuperació 2008-2017	-6,9	3,7	16,7	-4,7	-3,2	-0,4
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)						
Crisi 2008-2013	5,7	4,1	0,9	-1,7	-7,0	-0,9
Recuperació 2013-2017	-8,4	-4,0	2,8	0,9	8,6	1,1
Crisi i recuperació 2008-2017	-0,8	0,4	1,7	-0,5	-0,4	0,0

1. Inclou autoconsum, auto subministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge. 2. Nivell de renda en euros/mes

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Annex 2. Annex metodològic

La despesa en aliments $DESP_t^i$, en un moment del temps t d'una família de la tipologia i (segons edat de la persona de referència, nombre de persones de la llar, tipologia d'ela mateixa o nivell d'ingressos) es pot expressar com el producte de dos factors:

$$DESP_t^i = \left(\frac{DESP_t^i}{LLARS_t^i} \right) * LLARS_t^i \quad (1)$$

On $\left(\frac{DESP_t^i}{LLARS_t^i} \right)$ és la despesa mitjana per llar i $LLARS_t^i$ són el nombre de llars de la categoria i el moment t

Igualment, en $t+1$ l'expressió anterior pren la forma

$$DESP_{t+1}^i = \left(\frac{DESP_{t+1}^i}{LLARS_{t+1}^i} \right) * LLARS_{t+1}^i \quad (2)$$

Al mateix temps, el **creixement** de la despesa en aliments de la tipologia de llars i entre dos períodes de temps t i $t+1$ serà:

$$DESP_{t+1}^i = DESP_t^i * (1 + \alpha) \quad (3)$$

On α és el la taxa de creixement.

Igualment, la despesa per llar i el nombre de llars de $t+1$ es poden expressar en funció dels seus valors de t com:

$$\left(\frac{DESP_{t+1}^i}{LLARS_{t+1}^i} \right) = \left(\frac{DESP_t^i}{LLARS_t^i} \right) * (1 + \beta) \quad (4)$$

$$LLARS_{t+1}^i = LLARS_t^i * (1 + \chi) \quad (5)$$

On β i χ són les taxes de creixement de la despesa per llar i de les llars, respectivament, entre t i $t+1$.

I substituint (3), (4) i (5) a (2) resulta que

$$DESP_t^i * (1 + \alpha) = \left(\frac{DESP_t^i}{LLARS_t^i} \right) * (1 + \beta) * LLARS_t^i * (1 + \chi) \quad (6)$$

Desenvolupant els productes:

$$DESP_t^i + \alpha DESP_t^i = \left[\left(\frac{DESP_t^i}{LLARS_t^i} \right) + \beta \left(\frac{DESP_t^i}{LLARS_t^i} \right) \right] * [LLARS_t^i + \chi LLARS_t^i] \quad (7)$$

I reagrupant

$$\begin{aligned}
 DESP_t^i + \alpha DESP_t^i &= \left(\frac{DESP_t^i}{LLARS_t^i} \right) * LLARS_t^i + \left(\frac{DESP_t^i}{LLARS_t^i} \right) * \chi LLARS_t^i + \beta \left(\frac{DESP_t^i}{LLARS_t^i} \right) * LLARS_t^i + \\
 &+ \beta \left(\frac{DESP_t^i}{LLARS_t^i} \right) * \chi LLARS_t^i
 \end{aligned} \tag{8}$$

Simplificant l'expressió (8)

$$DESP_t^i + \alpha DESP_t^i = DESP_t^i + \chi DESP_t^i + \beta DESP_t^i + \beta \chi DESP_t^i \tag{9}$$

I reordenant, resulta que:

$$\alpha = \beta + \chi + \beta \chi \tag{10}$$

És a dir, el **creixement** (a) de la despesa en aliments de la categoria de llars *i* entre *t* i *t+1* és la **suma del creixement de la despesa per llar, o factor de comportament (b), del nombre de llars, o factor demogràfic (c) i del producte conjunt dels dos canvis.**

En aquesta nova descomposició l'objectiu és aconseguir estimar la *contribució de cada tipologia de llar al canvi català en la despesa alimentària 2013-17*. En aquest cas, la despesa alimentària total s'expressa com la suma de les despeses de cada tipologia de llars. Considerant el cas de dos tipus de llars, *i* i *j*:

$$DESP_t^{TOTCAT} = DESP_t^i + DESP_t^j \tag{11}$$

De manera que en el moment *t+1*

$$DESP_{t+1}^{TOTCAT} = DESP_{t+1}^i + DESP_{t+1}^j \tag{12}$$

i essent δ el creixement de la despesa en aliments da Catalunya entre *t* i *t+1* i ε i ϕ els creixements de la despesa de les tipologies *i* i *j* de llars, resulta que:

$$DESP_t^{TOTCAT} * (1 + \delta) = DESP_t^i * (1 + \varepsilon) + DESP_t^j * (1 + \phi) \tag{13}$$

De manera que la despesa total en aliments a Catalunya es pot expressar com:

$$DESP_t^{TOTCAT} + \delta DESP_t^{TOTCAT} = DESP_t^i + \varepsilon DESP_t^i + DESP_t^j + \phi DESP_t^j \tag{14}$$

I atès que la suma de la despesa en aliments de les llars *i* i *j* és el total català, l'expressió anterior es pot simplificar i expressar com:

$$\delta DESP_t^{TOTCAT} = \varepsilon DESP_t^i + \phi DESP_t^j \tag{15}$$

I el creixement δ de la despesa total resulta de:

$$\delta = \varepsilon \left(\frac{DESP_t^i}{DESP_t^{TOTCAT}} \right) + \phi \left(\frac{DESP_t^j}{DESP_t^{TOTCAT}} \right) \quad (16)$$

On els quocients $\frac{DESP_t^j}{DESP_t^{TOTCAT}}$ reflecteixen el pes de la despesa de les llars i sobre el total de la despesa en aliments a l'any inicial t .

Del seu costat, els coeficients ε i ϕ són, respectivament, les *taxes de creixement de la despesa alimentària entre t i $t+1$ de cada tipologia de llar* que, pel que mostra l'equació (10), és la suma del canvi en el total de llars, en la despesa per llar i el seu producte conjunt.